

B

15.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 15.

15 Jgrot harambani

הצעתי לך לאחוזי אבני שבת צלה ול
 מעאתי חון לי הספר הזה ביד איש נבון
 וחכם זקן ונשוא פני סוף מהיר הוישיש כמהרה מרדכי
 קורקוס יצו ושאלתיו ממנו וקריתי אורתי מדינא
 ועד סוף מתוך מדבש ומופת צופים ובקשתי לקנות
 ספר כמוהו בדמים יקרים ולא מצאתי שעברו מאה
 יגשורים שנה מדפוס שנית אשר נדפס ומרוב החשק
 אשר חשקה נפשי בו העתקתינו בכתב ידו מראש
 ועד סוף אמרתי בלבי אולי יאיה יום יוכניה
 להביאו לרפוס לזכות את הרבים אשר
 כל הקורא בו יבנס יראת שמים
 בקרבו ויהיו יוכניה להדפוסו
 פעם שלישית ותהי ראשית
 מלאכתו יום ה' נ' ימים

בשנת משיח נניד

אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי ושבת בבית ה' :
אמן בן יהי רצון :

[illegible]

זאת אגלת הרמפן הובא ברא

ברך שלא עבדוה לשון הכתב

שמע

בני מוסר אביך ואל תטוש זהתנהגתמיד
לדבר בנהרת כל דברך לכל אדם בכל
עת זבזה תנצל מן הכעס שהוא המדה הרעה להחטיא
את האדם וכן יתחולל כל הכועס כל מיני גיהנום
שולטים בו שנאמר הסר כעס מלבך והעבר רעה
מבשרך ואין רעה אלא גיהנם שנאמר ונסך רשע ליום
רעה וכי אשר תנצל מן הכעס רתעלה על לבך מדרת
הענוה הטובה מכל המוב שנאמר עקב ענוה יראת ה'
ובעבור הענוה תעלה על לבך מדת היראה כי תתן
לכך תמיד מאין באת ולאן אתה הולך ושאתה דמיה
ותולע בחייך אף כי במוותך ולפני מי אתה עת ליתן דין
וחשבון לפני הכבוד שנאמר השמים ושמי השמים לא
יכלכלוך אף כי לבות בני אדם ואם הלא את השמים
ואת הארץ אני מלא נאם ה'וכאשר תחשוב זאת כל
אלה תירא מבוראך ותשמר מן החטא ובמדו האלה
תהיה שמח בחלקך המנועך וכאשר תתנהג במדת
הענו' להתכושש מכל אדם ומתפחד ממנו ומן החטא
אותשרה עליך רוח שכינה וזיו כבוד וחיוו וחיי העהב'
ועתה בני דע וראה פיהמתגא' לכו על הכריות מורד
הוא במלכות שמים כי מתפאר הוא בלבוש המקו שנ'
ה' מלך נאות לבש ולמה יתגאה לב האדם אם בעוש
ה' כדריש ומעשיר ואם בכבוד הלא לאהים הוא שנא'
והעושה והכבוד מדפניך ואיך יתפאר

יתפאר בחכמה מסיר שפה לנאמנים וטעם זקנים יקח

נמצא הכל שזה לפני המקום כי באפו משפיל הנגזים
וברצונו יגביה השפלים על כן השפיל עצמו וינשא
המקום על כן אפרש איך תתנהג במדת הענוה ללכת
בה תמיד כל דבר ידך יהיו בנחרת וראשך יהיה כפוף
ועיניך יביטו למטה לארץ ולבך למעלה הוא תבט בפני
אדם בדברך עמו וכל אדם יהיה גדול ממך בעיניך אם
עשיר וחכם עליך **לכבדו ואם הוא רשע ואתה עשיר**
ממנו או שאתה חכם ממנו חשוב בלכבד כי אתה חייב
ממנו והו' זכאי ממך שאם חוטא הוא שונא ואתה כבוד
בכל מעשיך ודבריך ומחשבותיך ובכל ערת תחשוב
בלבך כאלו אתה עומד לפני המקום ושכינתו עליך כי
כבודו מלא עולם ודבריך יהיו באימה ויראה בעבר
לפני רבו וזהרתי מכל אדם ואדם ואם יקראך איש
לא תענונו בקול רם רק כנחת כעומד לפני רבו ורחמי
זהיר תמיד בתורה אשר תוכל לקיימה וכן תקום
מן הספר הפש באשר למדת אם יש בדבר שתוכל
לקיימו ופשפש מעשיך בבקר ובערב ובזה כל ימך
יהיו בתשובה והסר כל דבר מלבך בעת התפלה והכן
לבך לפני המקום והשוב הרבה קודם שתוציאנו מפך
וכן רעשה כל ימי חיך בכל דבר ודבר ולא תחטא
ובזה יהיו כל מעשיך ישרים ותפלתך זכה וברה נקייה
ומכוונת ומקובלת לפני המקום שנאמר תכן לבם
תקשיב אזנך תקרא האגרת רחוקה פנים אחת בשבוע
לא תפחות לקיימה וללכת בה תמיד אחרי השם למען
תעליה בכל דרכיך ותזכה לעול **הבא הצפון לצדיקים**
עד כאן לשון האגרת :

ועתה

ועתה נתחיל אנחות הרמב"ן זל
דע בני אברהם ירחמך האל ית' כי ראוי לנו שנדע
באמת כי תחלת מה שצוה הבורא ית' לישראל
על יד הנביא האמיתי משה רבינו ע"ה היה יום השבת
ושם אותו ברית ואמר ית' ושמרו בני ישראל את השב
לעשות את השבת לדורותם ברית עולם ביני ובין בני
ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את
השמים ואת הארץ וגו' : ואין ענין זה אלא להורות
על היותנו נחים ומפסיקין מן העניינים המטרידים
אותנו והמונעים מלהשיגו ית' והם עסקי העולם השפל
וליתרנו לעבודתו ית' ולהמיר ולהחליף עבודתו ית'
בארץ תחת עבוד פרעה מלך מצרי' והוא אמרו בסוף
במשנ' תורה וזכרת כי עבר היית בארץ מצרי' ויוציאך
ה' אלהיך משם וגו' וחתימת זה הפסוק הוא על כן צוך
ה' אלהיך לעשות את יום השבת : והסבה האחרת
הראוי לסמוך עליה הנזכרת אחר כן היתה אמרו כי
ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וגו' : ופוד
זה הוא שתקדמו בפעולתי והוצא ית' יום השלימי
לבריותי הוא יום היותכם משלימי לנפשותיכם בהיותכם
נפסקים כעניני העולם ולנוח מן התנועות והמלאכות
לעברני ולהשיגני אשר היא המנוח השלימי האמיתי
ותהיה אז מנוחתכם על שתי פני מנוחת הגוף ומנוחת
הנפש : וכלל שני אלה העניינים אשר בענין
השבת הם כנגד שתי מילו' והן מילת ערל' הלב ומילת
ערלת הבשר : כי ענין המילה הראשונה היא מילת
ערלת הבשר והיא מילת אברהם אבינו ע"ה : והענין

השני היא מילת ערלת הלב והיא מילת משה רבינו
ע"ה ועם שתי בריתות האלה יתאבתו דברי הכורא
יתברך ויתקיימו בענני הברית הראשון והברית השני
והברית השלישי והוא השבת או השלש הם על מהרת
הנפש ועל התחבולה ועל ההפרדה ועל ההתבודדות
לוית' וראה והבן איך כפל מלת קדש בשבת והיותו
דבק עם מלת ה' באמרו ויום השביעי שבת לה' אלהיך
וגו' ובאמרו ושמרת את השבת כי קדש היא לכם וגו'
ועור אמרו וזביום השביעי יהיה לכם קדש וגו' זו ראייה
גדולה למי שיטעם הענין וירקדק בו על סוד תורת
השבת : והאמת מה שנא' בו בתחלת היותו מצו ויאמר
משה אכלוהו היו' כי שבת היום לה' וגו' :

ודע בני אברהם ישכילך האלהים ית' כי הערלה
הנאמרת באברהם ע"ה ר"ל בשר מפני כי
השכל האנושי תחל' משכנו הוא בלב אשר הוא בשר
והערלה הנזכר' במשה רבינו ע"ה היא בלב וכבר אתה
ידעת שתוף שם לב מפני שהוא שכל נבדל ובא הענין
באלו יכלול השכל האנושי וירגילונו להיטיב ר"ל טוב
לבלתי השתתף עם תאוות הגוף ויהיה נאבד : וישלך
בני לרעת כי פרעה מלך מצרים הוא יצר הרע באמת :
וישראל כלם גם כן באמת הם בדמות דבר אחר בענין
השכל האנושי ותבין זה מענין המל' והרכבת הומשה
רבינו ע"ה הוא השכל האלהי ומצרי' בכללו הוא הגוף
רוצה לומר הגוף בכללו האברים השרי' והאברי' שהם
כעבדים להם והם הדבר התפל' : וארץ גשן הו' :
מקום הלב : וידעת כי בני ישראל הם אשר שלט

כהם פרעה הרשע ועברוהו בעבודת פרך • אבל
 משה רבינו ע"ה אין בינו וביניהם שום יחס ולא להם
 עליו שום כת ולא שליטה • ומשה ואהרן כלם דבר
 אחד • אמנם מעורר הכחות הוא משה ע"ה ומעורר
 החמרים הוא אהרן ע"ה • ודע בני כי המיתה הנזכרת
 בנביאים ע"ה היא הפסקת הדבקות אשר ביניהם ובין
 הדבר השופע עליהם • וזה כלו בשיתעסק השכל
 האנושי עם תאוות הנוף ולא תפרש בו יותר מסוד
 שהעירותיך עליו • ומה שעוררתיך בני גם כן במאמר
 הנכבד ספר מורה הנבוכים על אשת חיל אשר הוא
 נאמר על חמר נכבד • בו היא ארץ ישראל ובו כן
 ירושלים אשר בה בית המקדש • וכן הלב הוא משכן
 השכל האנושי וציון הוא מקום במוח נכבד מאד בו
 משכן השכל הפועל • ודע בני כי מלכי בית דוד הם
 דבר אחד בשכל האנושי אותם אשר נאמר בהם ויעש
 היטר בעיני ה' וגו' והוא השכל המתעסק בשפע האהי
 ובהפכם הוא אשר היה משולח אל התאוות הנופניות
 כי באותו הזמן יבא מלך מן האומות וילחם בו ואשר
 הוא יצר הרע בלי ספק • ודע בני ישמרך ה' ית' כי
 שומרון הוא החמר האלור המקולל אשר לא ימלכו
 עליו אלא מלכים רעים וחמאים שהם התאוות כמו
 שנאמר בספר משלי גם כן על האשה הזונה ותבן נכ
 היאך היה שונא שאול לדוד והוא האמת • וא' תונה
 עצמך ולא יקטרג אותך השטן כשאול כי לפעמים יבא
 בו השכל האנושי ולפעמים יבא בו השכל העפריזיט
 אחר התאוות ואז ימאס לדוד • וראה וחבן איך הלך

שאול אחרי דוד א מקום הנקרא בשכנו וזו המלה היא
 נאמרה על הלב עברו משכיות לבב או מי נתן לשכני
 בינה והוא בלא ספק בעבור הסתלקו כן הדמיונות
 הגופניות והיתה המחשבה נקיה וטהורה במושכלות
 עם השפע אשר בא משמוא שהוא שכל נברל ומשכנו
 במוח אשר נקרא שמו בננות ברמה ופירמה עליונות
 וכשהלך שאול א הלב לא מצאו שמה כאלו נאמר לו
 לך א המוח שהוא יגבר בכוחו למען היותו מלך עליה
 ועלה אל מקום המוח ומצאו שמואל עמו ונתיסר אז
 שאול מפני שאין לו כח על דוד כי העזר הוא משמוא
 אל דוד אף על פי שהיה מתחלה עם שאול ואחרי
 כן נאמר לו שהוא בננות ברמה והוא המוח בלא ספק
 ואין לו כח עליו בעבור שהיה עמו השכל האלהי אשר
 הוא שמואל וברח דוד מפניו ושאול פשט בגדיו
 ואלה הבגדים בא המשל בהם בתאוות כאמור הכירו
 הבגדים הצואים מעליו וגו' ככל עת יהיו בגדיך
 לבנים וגו' :

ודע בני אברהם ירחמך האל יתברך כי המשכן
 וכליו בא המשל בו על גוף נכבד : והתחיל
 בארון אשר הוא הלב בלא ספק : וכן הוא גם כן
 התחלה בגוף : ובארון גב הלוחות אשר הם השכל
 האנושי ובאומרו וזחי הכרובים פורשי כנפים למעלה
 וגו' המשל בזה בריאות והשולחן משל על הכבר
 והסנורה משל על המרה : ומזבח העולה אשר נאמר
 בו אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה : המשל בו
 על החיים הטבעי : ומזבח הקטורת הוא השפע והאמת
 והנבון

והנכון הוא כה שבאר בו החכם ר' אברהם אבן עזרא
ז"ל באמר לי עליו שהוא חבר בפרוש התורה וגלה בו
סודות עמוקות ועצמו לא יבינם לא מי שהו במדרגתו
זהם השרידים אשר ה' קורא והוא ז"ל רבר בפרשת
ואה המשפטים בפסוק הנה אנכי שולח מלאך לפניך
וגו' מאמר נכבד על השמש ועל הירח ודברים
בעינים אין ראוי שיבינם כל אדם וזה הוא אמרו שם
אור הירח הוא מאור השמש ואני אגלה לך בני
קצת מדבריו דע כי השמש אשר אמר הוא השכל
האלהי והירח הוא השכל האנושי ימשוך השפע
ממנו על אי זה צד שיהיה לפי גלויי המשל שהירח
אין לה אורה ולא בהירות לא מהשמש:

ואתה בני הנאמן לי אני מצור לך שלא תעיין
בפירושים ובחיבורים ולא תטרוד שכלך
אלא בפירושי ובחבוריו וספריו כי הם מנוכים מאד
ומועילים לכל מי שיקרא בהם השתכלות יפה בשכל
זך ובעיון וקושה בשאר החיבורים כי הוא הירח
כמו אברהם אבינו ע"ה ברוח וכל מה שתקרא מדבריו
וברמזים אשר ידבר בהם עיין בהם עיון יפה והשתכל
בהם השתכלות רבה בשכל זך ובעיון נקי כי החכם
הזה הנזכר לא היה מתפחד משום אדם ולא היה
נושא פנים לשום בריה והוא היה שטב ארצות היום
במקום אחד ולמחר במקום אחר עם שהיה משרת
למלכים גם כן ואמנם בני אני השלכתי ויהי מאד
על הדברים והחיבורים עד שאני חולה כי עול מלכות
ועול הבית ואויבי חיים עצמו ורבו שונאי שקר ולא

חספיק

הספיק לי זה אלא הבנות הוסיפו יגון על יגוני ועל
עסקי סודות מחשבותי :

ודע בני כי האדם המסכן בזה העולם השפל הנבזה
אין לו מנוחה בו ואשריו למי שחתמו ימיו
מהרה בלא טרדת נפשו ולולי זה החכם הנזכר ר'
אברהם אבן עזרא זצל אשר העירני על עניינים רבים
ולא ידעתי בהם אלא אחר שחברתי פירוש המשנה
והחבור שקראתיו משנה תורה וספר מורה הנבוכים
ד"ר יצחק מעירך על סודותיו שרמז בחבוריו ובספריו
והשמר לך שלא תטריד שכלך הודך ונפשך היקר לא
בחבוריני וחבוריו וזולתם שוא ותפל ויכלה הזמן והם
לא יכלו ושמור נפשך מאד מדברי רוב חבורי אנשי
צרפת היא פרנצה אשר לא יראה להם שהם מכירים
הבורא ית' אלא בעת אכלם בשר השור שלוק מטובל
בחומץ ובשומים והוא טבול הנקרא בלשונם סלסא
ויעלה איד החוכין ועשן השומים אל מוחם ויחשבו אז
להשיג בהם הבורא יתברך בכל שעה ושהוא קרוב
בתפלותיהן וצעקותיה בקראם בתפלותיהן וחולתו תחבורי
ומדברי ראשי ישיבות גם בשומם הבורא יתברך מדרם
לשונם בספרם ובזכרם הבורא ית' בכל שעה באותם
חדברים המגשימים יתברך הבורא עליו רב וגדול
מדברי הכופרים חלילה לו ויוציאו ספרי תורה
ללא צורך יברכו בהם הקהלות :

ואולם בעבור זאת יסכימו לעשות צדקה מדרהם
אחד או מפרוט אחד וכל אחד מהם על
הרוב יקח שתי נשים עד שלא יהיה קבע מחשבתם אא
בתשמיש

בת שמיש ובאכילה ובשתיה ובשאר הנאות הנוף לא
 בדבר אחר ויאמינו כי השם יתברך קרוב להם ושומע
 להם מזה לא זו הדרך ולא זו העיר להתקרב אליו
 יתברך אלהים עבד ותורתם שמור ומהם מאד הרחק
 ואל תחבק חיק ואתה בני לא תהיה חברתך הנעימה
 לא עם אחינו אוהבינו הספרדים הנקראים אנדלוזיאס
 כי יש להם שכל ובינה וזכות מוח ומזולתי אל החור
 מהם וגם כן שמור עצמך ממקצת אנשי שהם שוכנים
 במערב הנקרא איזרבי והם המקומו אשר הם בארצו
 ברבריאה כי יש להם יובש וטבע גס וחוזק השמירה
 יהיה לך תמיד מאד מן האנשים השוכנים בין טונים
 ובין אלכסנדריאה של מצרים ושוכנים גם כן בהרי
 ברבריאה כי הם יותר טפשי אצלי משאר בני אדם אף
 על פי שהם חזקי מאד באמונה והשם ית' עד ודיין עלי
 שאינם אצלי אלא כרמות הקראים הכופרים בתורה
 שבעל פה ואין אצלם זכות מוח כלל בכל עסקיהם
 בתורה ובמקור בתלמוד ולא בהיותם דורשי בהגדות
 בהלכות וקצת מהם דיינים יאמינו וינהגו בענין הגדה
 כמו שיאמינו וינהגו בני מאוס והם אומה מן האומות
 הדרים בארצות הישמעאים לא יראו הגדה כלל ולא
 יעיינו בקומת ולא במלבושי ולא ידברו עמה ואוסרי
 ללכת בקרקע אשר דרכה כף רגלה ולא יאכלו מבשר
 הבהמה רביע האחרון ודברים ארוכי רבים יותר מאן
 שיש לדבר בהם ובמנהגיהם ובמעשיהם:

תשובות שאלות להרם במזל

זה כוסה כתב תשובות שאלות ששאלו ממנו הרב הגדול
הפילוסוף האלהי רבינו משה קושטא שאלו כן הרב הגדול
רבינו מנחם המעריכי יצחק יצחק אל הרב הגדול ממנו רבי
המלך הלוי המעריכי אל ממנו לפרש לכתבדריאס וכו'
אמר מתלמידיו כיכתב תשובות שאלותיו וישלחם לו על שמו

אמר הרחלמיד הנני נשבע להרדתך כי בשבועה
חמורה השביעני מורי הרב שיחיה שלי
אעמי' אדם על כתב ידו ולא אערי' למוסרו או להעתיקו
לאדם וכן קבלתי עלי גם אחרי כן נועדתי והוסיף
להשביעני על ככהובקושי רחיתי שלא יתן לו הכתב
שכתב בכתב ידו להשיב על שאלותיך עד שאעתיקנו
בכת יד מכל קו' אהבתך עזה עלי ואי אפשר להשיב
פני בבודך רי' כל שכן איש נבון וחכם כמוד שראוי
יותר לעמוד לכתרי רגורה וחדרי חכמה ולומר לך
דברי מורי הרב כל שוננו אי אפשר אבל אחליף הלשון
אניח הענין כמו שהוא עד שיגיע אליך עוד עקר דעת
המשי' וצורינו ית' ויתעל' יאיר עינינו במאור תורתו אמן
זה תורף דעתו בתשובת שאלותיך: בה ששאלת
בעיקר הקדמות והחידוש:

היו יודע שחכמי הפילוסופים לא יפסקו דבריהם
להעמיד דבר לא בראיה ברור' וזאת היא שאין
עליה תשובה וכתות הראשונים שלפני אפלטון כפרו
באלוה

באלוה ית' והביאו ראיות שהעולם ישן ואין לגלגל
מנהיג וכתות האחרונים הודו באלוה ית' ושהעול' חדש
כדעת מרעה וכתות אחרונים אחרים הודו באלוה ית'
אלא אמרו שהעולם ישן ואין לאלוה ית' כונה בבריאה
אבל העולם עלולו והוא העלה כדרך שהגד עלה
לאורו והעמוד עלה לצלו ואיפשר לעלה שתקדם
לעלול ולא עלול בלא עלה אלו השלש מחלוקות לא
עמדה ראיה ברורה על אחת מהן לא ראיות בעלמא
הביא כל אחד מהן לדבריו והראה פנים אך לא ראיה
ברורה אבל נתבר' לי מדבריה ראיה ברורה על השם
ית' שמו' שסוף סוף הואיל ואפילו לדברי חמעתיקים
הכל מודים שיש לגלגל עלה למעלה ממנו שהרי יש
לו גולם וצורה והרי אין שם דרך שלישית אלא או
עתיק או חדש ושתיהם אי אפשר בלא עליון מהם

נמצאת אומר פק קרמון ספק חדש ואם כן בוראיו יש
שם אלוה נמצא תאמר שאין העולם לא קרמון ולא
חדש זה דבר דלא איפשר אבל על מעשה בראשית
לא נתבררה לי ראיה ברורה והדבר שקול בדעת ואין
כח להכחיש אחד מהן מכח ראיה ברורה ואני אומר
שרעת האדם יש לה קץ וכל זמן שהנפש בגוף אינרה
יכולה לירע מה למעלה מן הטבע ולפי שהיא שורה
בטבע אי אפשר לה לחזות ולראות למעלה הלכך
בשם כנס הדעת להסתכל למעלה לא תוכל כי הדבר
גבוה ממנה אבל כל מה שבטבע יכולה היא לדעת
ולהסתכל והרי חכמי ישראל אף על פי שאמר בן עזאי
כל חכמי ישראל רומים בעיני כקליפת הסוף לא יבא
להסתכל

לחסתכל וראיה לרבר שלא עמדה ראיה ברורה על
אחת מהג מחלוקות והרי בוראי אין שם עוד הוי יודע
שיש שם מעלה בדעת למעלה ממעלת הפלוסופים
והיא הנבואה והנבואה עולם אחר ולא יתכן בה ראיה
ומשא ומתן שכאחר שמתברר שזו נבואה לא נשאר
מקום לראיה וכן אתה רואה שלא היו פקטיים בין
הנביא ראיה לא על הנבואה עצמה אם היא נבואה או
לא והוא הנקר כופת אבל לא יבקשו ראיה למעלה מן
הנבוא שהנבוא למעלה מן הראי ולא הראיה למעלה
בהנבואה והראיה תחלת הדעת והיא ראיה ברורה
לפיכך אם תעמוד על הדע תוכיח והנביא הוא שיוכל
להגיע במה שלמעלה מן הטבע ומרעה סוף הנבואה
ואין בנבואה למעלה ממנו ואח' שדבר כן היאך איפשר
להעמיד ראיה על דברי הנבואה והנבואה למעלה מן
הראיה ואין הראיה מגעת במקום שהנבוא מגעת לפיכ
אי אפשר שתעמוד הראיה במקום שהנבואה עומדת
נמצאת אומר שאין אדם מערער בדבר אלא אם כופר
בנבואתו של מרעה ויאמר שלא היה נביא אבל אם
יודה שהיה נביא לא יוסיף לשאול ראיה וזה הוא עקר
הדת האמיתית שאנו סומכים עליו שמרעה נביא ה'
ודבריו נבואה והרי היא למעל מן הראיה אבל לישא
וליתן מדרך החכמה שהי למטה מן הנבוא לא יצא דבר
על דבריו שהרי לא יתכן להגי איו הא למטה זה דומלמי
שדפה להכניס כל מימי העולם בקיתון אחד קטן:

ומה שאמרת שיוכל האדם למעון שחלוק הדתות
מן הטבע וזה אמרת בנימוסין שהם גימטין

דעות

דעות גוף אבל נימוסי נפש אין אדם יכול לערער
שהנפש אינה מן הטבע ולא עלולת הגלגל אבל
המנהגים והדעות של גוף משתנות עם הטבע והכמת
הנפש אינה משתנת עם הטבע ולא צריכה לו על כן
אמרו חכמי הרופא שדעות הנפש על דרך יסוד הגוף
עד שבא חכם אחר ולמד וקבל חוץ ממי שקד ונתחכם
ואמ' שנפשו מזהירה הדעות להעתה והיא שולטת על
הטבע וכן אמרו חכמי האמת רבותינו ע"ה הכל בידי
שמים חוץ מיראת שמים וכן בקין הו' אומר ואליך
תשוקתו ואתה תמשול בו :

ומה ששאלת על סבת הגלגל רוב החכמים הסכימו
שאי אפשר סובב בלי מסבב כמו שאי אפשר
פועל בלי פועל ואלו היה בטבע היה קץ
לסביבתו שהטבע יש לו קץ ותכלית לכחו ותוצא
והגלגל סובב תמיד בלי הפסק ואין לסביבתו קץ בירוע
שכחו מחמת אלוה ולא חלק אדם על זה אלא הכופר
באלוהית והגלגלים עצמם בעלי נפש ודעת וכבירין
וידעין צור העולמים והיהם וחכמתם ודעתם והדבר
שנוקק למדע בודאי הוא קול נברא הו' שנמצא
בן הטבע ורכיב אמרו שלא היה שם דבור גוף ולא
קול לא שנפש משה רבינו ע"ה היתה יאחזה בדעות
העליונות השכליות ומבינה ושומעת על דרך דבור
האמת שהוא הגיון הדעות האלהיות מה שאין אנשי כולין
לדע איך הוא ואלו לא שנה הכתוב לומר וישמע
את הקול מדבר אליו וגו' היתי מודה בכך ועוד
שנרשת לנחות שניות אינה הולכת כך הילכך אין
לנו

לנו לומר אלא קול נברא הוא ויתכן שמן הענן הירד
יוצא וכן ראינו שלא נתגלה אירא בענן כמו שפירש
בפרשת כי תשא וזה מטובתו של הקבה ומן הטובה
המושפעת ממנו שלא תגורר עפ"י לזכו וכששרתה
שכינה על משה רבינו ע"ה יסדר הדברים על פי הדבור
שאין מק' השם ית' אלא טוב זה חפץ למען צדקו וגדיל
תורה ויציאתו • וכן הדרך שזכות הצדיק עומדת
לכניז שטובה גדולה לצדיק שמחמתו תאדע טובה
לאחרים שכל מעשה העליונים טובה מכל צד ומכל
פנה • וכל התורה כולה גימטריא ומסמרות לנפש
להתהלך באת הדברים ותצלה • ובודאי שכל מצוה
יש לה טעם וענין וכן אמרו חכמי האמת רבותינו ע"ה
מפני מה לא נתגלו טעמי תורה מכלל שיש למצוות
טעמים אלא שלא נתגלו וכן כתבו ע"ה בשלמה המלך
ע"ה שעמד על טעמי תורה חוץ מטעם פרה אדומה •
וכן מרעה אמר כי דלא חכמתכם ובינתכם לעיני
העמים אשר ישמעון את כל החקים האלה ואמרו רק
עם חכם ונבון הגוי הגדול הזה ואם המצוות הן גזירה
לעולם בלא ענין ועלה היאך יודו העמים שבחכמה
גדולה נסדרו אלו המשמרות והם בחכמה אלהית •
ומה שאמרת על ענין האבות והבנים • כלומר
שתולין טובת הבן בזכות האב ומה תועלת
לנפש האב מקיום נפש הבן והלא אין אהבתו בחייו
אלא מאורע גפני • דע כי יש בדבר סוד נעלם כי
לעולם יהיו הזרעיות על מחקק האבות • וכן ארצה
מוצא כשקלקל אדם הראשון הביא מיתה לעולם •
וכבר

ובכל זאת אתה בזה השער בבריתך האחרונים :
 ומה ששאלת על האומות . הוי יודע דרחמנא לבא
 בעי ואחר מונת הלב הם הם הרברים . ועל
 כן אמרו חכמי האמת רבותי עה חסירי אומות העולם
 יש להם חלק לעולם הבא אם השיגו מה שראוי
 להשיג מדיעת הבורא יתברך והתקינו נפשם במדות
 הטובות . ואין בדבר ספק שכל מי שהתקין נפשו
 בכשרות המדות וכשרות החכמה באמונת הבורא ית
 בוראי הוא מבני העולם הבא ועכ אמרו חכמי האמת
 רבותינו עה אפילו גוי ועוסק בתורת מרעה הרי הוא
 ככהן גדול . וכל עצמו של דבר והבגמ בתורת
 מרעה תקון הנפש לבורא ית כמו שאמר דוד עה שויתי
 ה' לנגדי תמיד כי מוכני כל אמונ . ולא נשתבח
 מרעה לא בכך והאיש משה ענו מאד והוא סוף כשרות
 הנפש וכן אמרו חכמי האמת רבותי עה מאד מאד הוי
 שפל רוח . וכבר אירע מעשה בחכם אחד פילוסוף
 גדול שהיה הולך בספינה וישב במקום האשפות עד
 שבא אחד מהם רל מאנשי הספינה והשריץ עליו על
 מקום האשפות והרים ראשו ושחק ושאלו לו מפני מה
 אתה שוחק ענה והשיב להם לפי שעתה נתברר לי
 בוראי שנפשי היא במעלה העליונה של הרגישות
 כלל בגלגלון זה הענין : וכן אמרו חכמי האמת
 רבותינו עה מה שעשתה חכמה כתור לראשה עשתה
 ענוה עקב לסנדלה . לפי שהיא סוף המדות הטובות
 והנה הפילוסופים אמרו שרחוק הוא שימצא אדם מלא
 ושלם במדות ובחכמה ואם ימצאו אותו קיראים אותו

והאריך נתן וכו' וכתבתי במקומו כל מה
שיש לומר על דברי ארסטו בחדוש העולם והראיתי
פנים והרבתי תשובות על סברתם שמעשה בראשית
חייב ויותר ממה שיש להשיב על חדוש העולם והם
אמרו שכל דבר שלא נתברר במופת אחוז בו הדרך
שתשובותיה מועטות:

ומה ששאת על פסוק ויגע על פי ויאמר הנה נגע זה
על שפתיך וגו' ואמרת ומה שנעלם מן הידיעה
הוא ויגע על פי נגיעת גשם בגשם אינו נעלם אלא
עד שידע כי כל דבור שיבא בדברי הנביא יש לו
מעלה בי באמרו ויעף אלי היא מעלה אחת. אחר מן
השרפים היא מעלה אחרת למטה ממנה ויגע על פי
וואמ' הנה נגע זה על שפתיך היא מעלה אחרת למטה
מן הכל. וכלל פירוש המראה כי הדבר שאינו גוף
בשיהיה בו החיות במחשבת הרקת הפשוטה ונתת עבה
ותתנסה ותרר עד שתהיה גופני ממש כשפע שתחלתו
אינו גוף וסופו מטר גוף ממש כך המראה. ויעף אלי
דבר שאינו גוף מכל וכל. ומה שאמר ויגע על פי
מלמד שהגיע בדבר אחר לא בעצמו אלא בגוף ממש
שטהר חמרי חכמים שלא לעכבו מתשלום השליחות.
ומה שאמר אחר מן השרפים משמע דבר רוחני וגופני
מערבים כי אחד משמע רוחני. ומן השרפים משמעו
גופני כי אין שרפה אלא כליה בחמר אחר שהוא גוף.
וכפ' פ' ד' ותנע לרגליו ולא אמרת על עצמה שנגעה
אלא שהגיע בדבר שהוא גוף. ופירוש לרגליו דבר
גופני אפילו אמר באל יתברך כל שכן כי אמר

כל אך ובאלו הפרשים יתנבאם בלא ההשנות
הנבואיות

ומה שהקשית ואמרת על פירוש עולים ויורדים בו
כי בחלק הראשון ממאמרנו הנכבד ספר מור
הנבוכים בפרק חמשה עשר ממנו פירשנו אותו על
הנביאים ובחלק השני בפרק עשירי ממנו פירשנו
אותו על היסודות והחלוק לא יקשה עליך כי המראה
הטלמי יראה בהמורכב ופשוט ובפירושו על
היסודות וברנו הפשוטים שנברו על הנביאים כי אין
לך נביא שעולה אם לא יגבר על החמר שלו האש או
יורד אם לא יגבר על החמר שלו יקור הארץ כי באש
התשוקה עולה להשיג ובקיריות הארץ ויבשה יורד
לנות במה שהשיג עד שיעלה ולא ישוב לדרת כמו
אליהו זכור לטוב שעלה במרכבת אש ומה שזכרנו
ואמרנו ומה טוב אמרו עולים ויורדים שהעליה קודם
הירידה ושאר הענין רצוננו בזה כי האדם נברא
בחמר הארץ ולפיכך לעולם עלייתו קודמת לירידתו
כי הוא במטה מטה נברא עפר מן האדמה :

ומה שאמרת על תהיית המתים גם היא אצלי
מכלל האותות המכחישות את הטבע בהפך
המטה נחש והמים לרם וכיוצא בהם ויתכן להבחיש
הטבע ולהתחלף בשעתו על דעת הבורא ית' כדרך
שהתחיל להיות אתר אשר לא היה וכן אפשר אם
רצה הבורא ית' להחריבו ולבטלו בטול גמור עושה
שאין הטבע הניב וכל זה על דעת הסוברים החיוב לא
יתכן והוא אצלם נמנע מלהיורר לפי שדרכם בחיוב
מלפני

מלפני האל ית' אברהם יצחק ויעקב נדע כי נאמין
בגולא נודה להם ואברהם הכיאר ראייה ברורה על זה
כל שכן שראיותנו גדולות ומרובות מדברי ראיותיהם
חוץ ממה שנתברר על דרך הנבואה שהיא למעלה מן
הכל. ואף הם חודו שאם העולם חדש יתכן להחריבו
ולבטלו בטול גמור אם רצה הפועל שהוא האל ית' וגם
אפלטון מודה ברבר זה והוא מודה כי העולם חדש אף
סובר שיש שם גולם מצוי. ואנו אומרים שלא היה שם
לא גולם ולא צורה אבל הכל התחיל וברא השם ית'
מאין יש. אעפ שמצאתי בדברי הגדה דברים אחרים
בדברי ר' איעזר הגדול על השמים והארץ מכל מקום
חסברא שנתוועדו בה כל ישראל זו היא שחכל היה אין
והתחיל ועשאו יש והרבה מדרשות ושאות כבראשית
רבה מוכיחות על ככה:

ומה שאמרת על מה תחית המתים. דע כי אננו
לא עמדנו על אמתתו של הקבה שנעמוד על
כוונת מחשבותיו ולא ידענו ידיעתו איך ידע שהרי
נתברר שהוא היודע והוא הרעה על כן לא נוכל לדבר
בשום דבר איך ידע הקבה ולפרש אם ידע דבר זה או
לא ידע שאם כן עמדנו על דעתו וברוך היודע בכל זה
ואל יעלה על דעתך שאותם הסודות הגדולים יש
בעולם או היה מי שידע אותם על אמתתם הוא שחנה
אומרת כי אל דעות ה' ולו נתכנו עלילות. והוא ית'
ויתעל יודע ועד כי הרבה עזה עלי אהבתך שהכנסתיך
עד באן ביותר. שאני טרוד ביום ובלילה מפני הדבר
שאירע שבני אברהם יחיה לעד חלה וגטת למורת וג'

ימים נתיאשנו ממנו יעזוב הבורא ית' והחל להלך על
רגליו ולולי אהבתך מרובה לא היה לי לב אפי' לקרוא
כתבך וכל מה שאפש' לכתוב כתבתי וצויתי להעתיקו
לשלחי איך ואם ינזור הבורא יתברך ותעלה למצרים
עוד הוסיף לך פה אל פה כל מה שראוי להוסיף.
שלומך ושלום תורתך ישנא וירבה כרצונך ורצון
אחיך משה בר' מיימון הספרדי ז"ל ושלום:

עוד לו כל כפי תשובת נכבדו קבל עיר טארטליס על סאלס:
הגיעה שאלת אופינו ומידעינו החכמים המבינים
יודעי דת ודין הדברים בעיר מרשיליא יגן
האל יתברך בעדס וירבה חכמתם ויגדיל ויגדיר
תורתם. ויצו אתם את הברכה באסמיהם ובכל
משלח יריחם כחפץ המתפלל בעדס השש והשבת
בשלותם משה בר' מיימון הספרדי ז"ל. והיא העידה
על טוהר נפשם ושהם רודפים אחר החכמות ומחפשים
בחדרי התבונות ורוצים לעלות במעלות הרעות
האמתיות ולמצא דברי חפץ וכתוב יושל. ולהבין
הדבר והפשר. תהי יד ה' עמם לפתוח כל סתום.
ולישור כל עקום אמן. הכנתי מזאת השאלה ואעפי
שענפיה מרובים וכל אותם שריגים. אילן אחד הוא
עקום. והוא כל דברי הוברי שמים החוזים בכוכבים.
והדבר ידוע כי לא הגיע עדיין לידכם הדבור אשר
חברנו במשפטי התורה שקראתיו משנה תורה שאלו
הגיע איכם מיד הייתם יודעי דעתי בכל אותם הדברים
ששאלתם שהרי ביארנו כל זה דקנן בהלכות
עכום וחקות הכותנים וכמדומה לי שיגיע לידכם

קודם

קודם כתב תשובה זו שבב' פשט באיסקיליא כמו
שפשט במזרח ובמערב בתימן ועל כל פנים צריך אני
להשיב לבאר לכם דעו רבותי שאין ראוי לו לאדם
להאמין אלא באחד משלשה דברים הראשון דבר
שתהיה עליו ראייה ברורה מרעתו של אדם כגון הכמת
החשבון וגיסטריות ותקופות והשני דבר שישגנו
האדם באחד מהחמש הרגשות כגון שירע ויראה שזה
שחור וזה אדום וכיוצא בזה בראיית עינו או שיטעום
שזה מר וזה מתוק או שימשש שזה חס וזה קר או
שישמע שזה קול צלול וזה קול חברה או שיריח שזה
ריח באוש וזה ריח ערב וכיוצא באלו והשלישי דבר
שיקבל אותו האדם מן הנביאים ע"ה ומן הצדיקים וצריך
האדם שהו' בעל דעה להלק ברעתו גם במחשבתו כל
הדברים שהוא מאמין בהם ויאמ' שזה האמנתי בו מפני
הקבלה וזה האמנתי בו מפני החלגשה וזה האמנתי
בו מפני הרעה אבל מי שיאמין בדבר אחר שאינו
משלשת המיני האלה עליו נאמר פתי יאמין לכל דבר
וכן צריכים אתם לידע שכבר חברו הטפשים אלפי
ספרים וכמה אנשים גדולים בשנים לא בחכמה אברו
כל ימיהם בלמידת אותם ספרים ודמו שאותם ההבלים
הם חכמות גדולות ועלה על לבם שהם חכמים גדולים
מפני שידעו החכמות ההן שהדבר שטועים בו רוב
העולם או הכל לא אנשים יחידים השרידים אשר ה'
קורא הוא דבר שאני מודיע לכם והוא החולי הגדול
והרעה החולה שכל הדברים שימצאו כתובי בספרים
יעלה על לבם בתחלה שהם אמת וכל שכן אם יהיו

הספרים קדמוני ונאמר ויקראו אנשי רבי באות ספרים
ונשאו ונתנו בהם מיד וקפון דעתו של נכחד לו שאלו
דברי חכמה: ויאמ' בלבו אכן לשקר עשה עט סופרים
ובחנם נשאו ונתנו אלו באלה הדברים: וזאת היא
שאברה מלכותינו וחרריבה בית מקדשינו והאריכה
גלותינו והגיעתנו עד הלום שאבותינו חטאו ויאמ' ינאם
לפי שמצאו ספרים רבים בלא הדברי' של דברי החזו'
בכוכבים שדברים אלהם עיקר עכום כמו שביארנו.

טעו ונהו אחריה ודמו שהם חכמות מפוארות ויש בהן
תועלת גדולה ולא נתעסקי בלמידת מלחמה ולא
בכבוש ארצות אלא דמו שאותן יועילו להם ולפיכך
קראו אותם הנביאים עה סכלים ואוילים. וודאי
סכלים ואוילים היו ואחרי התוהו אשר לא יועילו ולא
יצילו כי תוהו חמה הלכו:

דעו רבותי כי אני הפשתי בדברים או הרבה ותחלת
לימודי היתה חכמ' שקוראי אותה גזרת משפטי
הכוכבים כלומר שידע ממנה האדם מה עתיד להיות
בעולם או במדינה או מה יארע לאיש זה כל ימיו.
וגם קראתי בענייני עכום כלה כמדומה לי שלא נשאר
לי בעולם ספר בענין זה בלשון ערבי אשר העתיקו
אותו משאר לשונות עד אשר קראתי והבנתי בו
ענייני וירדתי עד סוף דעתו. ומאותם ספרים נתברר
לי טעם כל המצות כי יעלה על לב כל אדם שאינם
דברים שיש להם טעם אלא גזרת הכתוב וכבר יש לי
חבור גדול בענין זה בלשון ערבי בראיות ברורות על
כל

כל מצוה ומצוה ולא לכך ~~הוא~~ בנו עתה : ואני
חוזר לענין שאלתכם :

דעו רבותי שכל אותם דברים של גזרת הכוכבים
שהם נאמרים יארע כך ולא יארע ומולרו של
אדם ימשוך ויהיה כך ויארע לו כך ולא כך כל אותם
הדברים אינם דברי חכמה כלל אלא טפשות וראיות
ברורות יש לי שאין בהן דופי לבטל כל עיקרי אותם
הדברים ומעול לא נתעסק בענין זה ולא חבר בו ספר
אחר מחכמי יון שהם חכמים וראי ולא חברו אותם
בחבוריהם ולא עשו אותו הטעות שקראוהו חכמה כי
גם חכמי הכשדים והכלדיים והמצריים והכנענים ויו
היתה אמונתם ודתם באותם הימים אבל חכמי יון והם
הפילוסופים שחברו בהכמות ונתעסקו בכל חכמת
השתדלו בראיות ברורות לבטל כל דבריהם שרש
וענף וגם חכמי פרס הבינו שכל אותן החכמות
שעשו הכשדיים והכלדיים והמצריים והכנעניים הם
שקר ואל תדמו בנפשכם שאותם הדברים אין שום
ראיה להם ולפיכך לא נאמין בהם אלא ראיות ברורות
ונכוחות שאין בהם דופי יש לי לבטל כל אותם דברים
ולא ידבק בהם כי אם פתי שיאמין לכל דבר או מי
שירצה לרבות אחרים :

ודעו רבותי שהחכמה שהיא חכמה וראיה היא יריעת
צורת חגלגלים ומניינם ומדתם וסדר הלוחם
וזמן סביבת כל אחד מהם ונטייתם לצד צפון ואו לצד
דרום וסביבתם למזרח ואו למערב ומפלול כל בוכב
וכוכב ודרך היותו הוא : בכל זה וכו' ~~בו~~ חברו חכמי

יין ופלים והורו חבורים גדולים זה היא חכמה מפוארה
הרבה וממנה יודע לקשר המאוררות ומתי ילקו בכל
מקור וממנה יודע מאי זו עלה יראה הירח בקשת והולך
ומתגדל עד שישלים ויחזור ויחסר מעט וממנה יודע
מתי תראה הלבנ' או לא תראה ומאי זה טעם יהיה יום
זה ארוך או קצר ומאי זה טעם יעלו שני כוכבים כאחד
ולא ישקעו כאחד ומאי זה טעם יהיה יום זה במקום
זה יג' שעות ובמקום אחר טו' שעות או י' או כ' והוא יום
אחד ובמקום אחר יהיו היום והלילה שוים לעולם
ובמקום אחר יהיה היום כמו חדש או שני חדשים או
שלושה חדשים עד שתמצא שתהיה כל השנה כולה
ששה חדשי יום אחד וששה חדשים לילה אחד וכמה
פנינים המתמדי' יודעו מאותה חכמה והכל אמת בלי
שפק וזה הוא חשבון תקופות וג' מטריאות שאמר
חכמי האמת רבותינו ע"ה שהיא חכמה ובינה לעיני
העמים אבל אלה הדברים של הוברי שמים אינם
בלום והרי אני מבאר לכם ראשי פרקים מאלה
הדברים שהם כבשוננו של עולם :

דעת רבותי שכל חכמי אומ' העולם והם הפילוסופי'
שהם בעלי שכל ומדע הסכימו כולם שיש
לעולם מנהיג והוא מסבב הגלגל ואין הגלגל סובב
באילן ויש להם ראיו' רבות להביא מופת חותך וראיו'
פרודה על זה ובוזה לא נחלקו בעלי המדע : ויש
ביניהם מחלוקת גדול בזה העול' כולו שהו' הגלגל
ומה שבתוכו רובם אומרים שאינו הווה ונפסד לא כן
עומר היה ויחיה לעולם ולעולמי עולמי והרי הוא כמו
שהקב"ה

שהקבה שהוא מסבב אותו מן הכך היה זה סובב וזה
 מסבב ושניהם יחד לא ימצא זה בלא זה ויש מהם
 אומרים שזה הגלגל היה ויפסד והבורא ית' בראו אבל
 יש שסדבר אחר מצוי גם הבורא ית' כמו החמר ביד
 היוצר ומאותו חמצוי עמו הוא עושה כל מה שירצה
 פעמים יעשה מקצת אותו החמר שמים ומקצתו ארץ
 ופעמי' אם ירצה יקח אותו המקצת שעשה ממנו שמים
 ויעשה ממנו דבר אחר אבל לחוצי' יש מאין אי אפשר
 ויש מהפילוסופים מי שאומר כמו שאמרו הנביאים
 שהשם ית' ברא כל הנבראים מאין ושאין שם עפ' השם
 ית' דבר אחר אלא זה הנברא שהמציאו' ובוזה הדבר
 חטו המחלוקת הנזלה וזה הדב' שהכירו אברה' אבינו
 ע"ה וכבר הכירו בדבר זה אף ספרים בראיות ברורות
 שיערוך כל אחד ואחד שיחזיק דבריו ועקר התורה
 התמימה הוא שהבורא ית' לבדו הוא ראשון והוא אחרון
 ומבלעדיו אין אלים והוא שברא הכל יש מאין וכל מי
 שאינו מוד' בדבר זה הוא כופר בעקר ומקצץ בנטיעות
 וכבר חברתי אני חבור גדול בלשון ערבי בעניינים אלה
 ושם ביארתי הראיות הברורות והמופתים החזקים על
 מציאות הבורא ית' ושהוא אחד אמתי ושאינו גוף וגוית
 ולא כח בגוף ושברתי כל אותן הראיות שאומרים
 הפילוסופים שהם ראיות שהעולם לא נברא וגם
 פרקתי כל הקושיות שהקשו עלינו על שאנו אומרים
 שהבורא ית' ברא הכל יש מאין: וכל אלה שלש כתות
 של חכמי העולם מקודם ועד עתה בין אלו שאמרו
 שהבורא ית' בראו מאותו החמר חמצוי אצלו תמיד

בין אלו שאמרו כמו שאמרים הנביאים ע"ה שאין שום
דבר אחר עומד עם הא' יתברך לא הוא לבדו וכשרצה
המציא עולם זה כרצונו מאין . ובין אלו שאמרו שזה
הגלגל אינו הווה ונפסד אל"ה אם כן עומד היה והיה
לעולם ולעולמי עולמי וחרי הוא כמו שהקמה שהו"ה
מסבב אותו מעולם כך היה זה סובב זה מסבב ושניהם
יחד לא ימצא זה בלא זה . כל או השלש כתו מסכימים
שכל מה שהיה בזה העולם התחתון מהוית כל נפש
היה וכל אילן וכל עשב וכל מחצב ממיני המחצבים
הכל הא' ית' עושה בכח שיבא מן הגלגלים והכוכבים
וכי כח האל ית' צף בתחלה על הגלגלים והכוכבים ומן
הגלגלי' והכוכבים יצוף ויתפשט בזה העולם ויהיה כל
מה שהיה . וכשם שאנו אומרים שהשם ית' עושה
אותו ומופת' על ידי המלאכי כך או חכמי הפילוסופים
אומרים שכל אלה הדברים הנעשים בטבעו של עולם
תמיד על ידי הגלגלים והכוכבים והגלגלים והכוכבים
בעלי נפש ומדע הם . וכל אלה הדברים הם אמת וכבר
ביארתי בראיות ברורות שכל אלה הדברים אין להם
הפסד בדת ולא עוד לא שהכרתי בדברי חכמי האמת
רבותי ע"ה מן המדרשות שהם אומרים כמו שאמרים
הפילוסופים ואין בהם בין חכמי ישראל והפילוסופים
בזה מחלוקת כמו שכבר ביארתי באותם הפרקים .
וכל אלו השלש כתות של הפילוסופים שאמרו שהכל
על ידי הגלגלים והכוכבים יעשה ואמרו שזה שיצא
לכל בני אדם מן המאורעות והמקרים הוא קרי ואין לו
עלה כל מעלה ולא יועיל בו מולד ולא טבע ולא שוא
אצלם

אצלם זה האיש שטרפו או ידו שפגע בו או זה העכבר
שטרפו חתול או זה הזכוב שטרפו העכביש . ולא
שנא אצלם זה שנפ עליו גל והרגו או אבן שנתלדלה
עליו מן ההר ונפלה על אילן ונשבר או על אבן אחרת
ונשברה כל זה יאמרו אקראי בעלמא : גם אלו בני
אדם הנלחמים זה עם זה על מלכות גדולה כמו עדרת
כלבים שנלחמים על גבלה ואין בה ליתתה הכר סבה
מן הזכבים גם היות זה האיש רש וזה עשיר זה בעל
בנים וזה עקר יאמרו הפילוסופים שהוא מקרה : כללו
של דבר יאמרו כי מאורעו כל אחד ואחד בין מין האדם
בין מין הבהמה בין מין המחצבים והאילנות הכל קרי
אבל היות המינים כולם ודברי הכלולים בכל העולם
שאין בו נפש חיה הכל נכתב הגלגלי והזכובי שעקרב
מאת השמים . ובהו היא המחלוקת : ואנחנו בעלי
התורה האמיתית לא נאמ שמאורעו בני אדם הם קרי
לא במשפט כמו שאמרה התורה הצור תמים פעלו כי
כל דרכיו משפט וגו' : ופירש הנביא ואמר אשר עיניך
פקוחו על כל דרכי בני אדם לתת לאי כדרכו וכפרי
מעלליו : ועל דבר זה הזהירה התורה והעידה ואמרה
ואם לא תשמעו לי ואביא עלי ס פורענות ותאמרו
שאותו הפורענות אינן יסודין על חטאתכם אל קרי
ומאורע משא המאורעו שארעו בקר אני אוסיף לכם
מאותו הקרי זה הו' שכתו אם תלכו עמי בקרי והלכתי
עמכם בחמת קרי זה הוא עקר דתינו היא תורת משה
רבינו ע"ה שכל מאורעות שארעו בעולם וכל יסודין
איבאו בדרך מקרה לכלל בני אדם דין ומשפט דהם

וכן אמרו חכמי האסור בותינו עה אין מיתה בלא חטא
ואין יסורין בלא עון :

ודעו רבנן ישעקר מעקרי דרתינו ונס הפילוסופים
כולם מודי בו שכל מעשי בני אדם הם מסורין
להם ואין שם לא מושך ולא כופה לא אם ירצה האדם
יעבוד את ה' תמיד ויהיה חכם יושב בבי המדרש יעש'
ואם ירצה לילך בעצת רשעים ולרוץ עם הגנבי ולצפון
עם הנואפים יעשה ואין שם טבע ולא מולד שמושך
אותו לאחר מן הדרכים לפיכך נצטוו ונאמר לו עשה
כך וכמה דברים ביארנו בעניינים אלו וכדומים להם
בחבו' שיש לנו בלשון ערבי או בפירוש המשנ' ובשאר
החבורים ובכו' יש לנו ראיות של דעת שאין מאורעות
בני אדם כמאורעות חבהמות כמו שאמרו הפילוסופים
ונמצא לו שלש מחלוקות כיצד הגע עצמך שראובן
זה בורסקי ועני ומתו בניו בחייו וזה שמעון בשם ועשי
ויהיו לו בניו לפניו ואפש' שיעני שמעון ויהיו בורסקי
וימורנו בניו בחייו וכל זה קרי בעולם ואין שם טבע
בעולם ולא כח מכוכב שגרם לזה האיש שיהיה כך
ולזה לא יהיה כך אלו דברי הפילוסופים ודברי
מחלוקת השני הוא ענין בעלי גזרת הכוכבי' ששמעת'
דבריהם ופשטו הכל יהם אצלכם שהם אומרים שאי
אפש' שישתנה דבר זה לעולם ולעולם לא יהיה ראובן
לא בורסקי ועני ואין לו בן שכך נתן לו כח מולד בעת
לידתו ולא יהיה שמעון אלא עשיר ובשם ובעל בנים
שיחיו לפניו שכך נתן לו כח מולד בעת לידתו ואילו
ב' דברים שקר הם אצלנו בעלי הדת האמיתית ודברי

האצטגנינין שקר מפני הרע
כבר בטלה אותם הרעת הנכונה בראיות ברורות
וגם הם יודו שקר מפני קבלת התורה שאם היה הדבר
כן מה הועילה התורה והמצוות ~~לזה האיש~~ לזה האיש
וזכן כל איש ואיש אין לו כח לעשות כלום מדעתו וחרי
דבר אחר מושך אותו בעל כרחו להי' כך ושל לא להי'
בד' ומה הועילו הצווים או הלימוד נמצאו לו הטפשים
מבטלי תורת משה רבינו ע"ה יתר על שהרעת מבטלת
הבריה בכל אותן הראיות שאומרי הפילוסופים לבטל
דברי הכשרים והכלרים וחביריהם וגם דברי
הפילוסופים שאומרים שדברי אי קרי שקר הם אצלנו
מפני קבלת התורה ודרכיה שעליה אננו סומכים ובה אננו
מחזיקים וברדכיה אננו הולכים היא שאנו אומרים
שזה ראובן ושמעון אין שם דבר שמושך זה להי' בשם
ועשיר וזה להי' בורסקי ועני ואפשר שישתנה הדבר
דיתה הפך כמו שאומרים הפילוסופים שזה קרי ואנו
אומרים שאין זה קרי לא דבר זה תלוי ברצון מי שאמר
והיה העולם וכל זה דין ומשפט ואין אנו יודעין סוף
הכמתו של הקב"ה לידע באי זה דין ומשפט גזר על זה
להי' כך ועל זה להיות כך כי לא כדרכנו דרכיו ולא
כמהשבותינו מחשבותיו אבל חייבים אנתנו לקבוע
ברעתנו שאם יחטא שמעון ילקח ועני וימותו בניו
וכיוצא בזה ואם שב ראובן ותקו דרכיו וחפש בטעשיו
והלך בדרך ישראל ועשיר ויצליח בכל דרכיו וירא זה
ויאריך ימים זה הוא עקר התורה ואי אפשר אדם וחרי
רבים עשו כן ולא הצליחו וזה ראוי כי היה להם

עון הנולד או יסור ~~הנולד~~ דבר שהוא טוב מזה
כללו של דבר אין דעתנו משגת דיני הכורא ית בבני
אדם היאך הם בזה העולם ובעולם הבא ודעתנו
עלה מעיקרא היא שכל דברי החזוים בכוכבים שקר
הם אצל כל בעלי מדע

ואני יודע שאפשר שתחפשו ותמצאו דברי יחידים
מחכמי האמת רבותינו ע"ה ~~ובמשנה~~
ובמדרשו שדבריהם מראים שבקעת תולדתו של אדם
גרמו הכוכבים כך וכך אל יקשה זה בעיניכם שאין
דרך שגנניו הלכה למעשה ונהדר אפירכי ואשינוי וכן
אין ראוי לאדם להניח דבריו של דעת שכבר נתאמתו
הראיות בהן וינעור כפיו מהן וירחלה בדברי יחיד מן
החכמים ע"ה שאפשר שנתעלם ממנו דבר באותה שעה
או שיש באותם הדברים רמז או אמרם לפי שעה
ומעשה שהיה הלא ראו שהרי כמה פסוקים מן
התורה אינן כפשוטן ולפי שנודע ברמזות של דעת
שאי אפשר שיהיה הדבר כפשוטו תרגמו המתרגם
ענין שהדעת סובלת אותו ולעולם אל ישליך אדם
דעתו אחריו כי העינים הם לפנים לא לאחור
וכבר הנדתי לכם את לבי בדבר

ועל עסקי המשיח אשר זכרתם שהגיעו לכם דברים
משמי לא היה כך המעשה כמו ששמעתם ולא
במזרח היה אלא בארץ תימן עמד איש אחד יש לדבר
זה כב שנה ואם' שהו שלוחו של משי' מישר דרך לפני
ביאתו ואמר להם כי המלך המשיח הוא יתגלה בארץ
תימן ונתקבצו אנשים רבים יהודים וערביים עמו והיה
מסבב

מסבב כהרים והיה מטעה אותם ואומר להם תמיד
בואו עמי ונצא לקראת המשיח כי הוא שלהני אליכם
לישראל דרך לפניו. וכתבו אלי אחינו שבארץ תימן
כרזב גדול והודיעו לי משפטם ודרכו וחדושי שחרש
להם בתפלו ומה היה היה אומר להם ואמרו לי שכבר
ראו מנפלאותיו כך וכך ושאלו לי על זה והבנתי כל
הדברים והכרתי מתוך דברי כתבם שאותו האיש
העני הסר דעת אבל היה ירא שמים ואין בו חכמה
כלל וכל מה שאומרים שעשה או נראה על ידו הכל
עקר וזנב ופחדתי על היהודים משם וחברתי להם
כמו שלשה קונדרים בענין המלך המשיח וכימני
סימני הזמן שיתראה בו והזהרתי אותם שיהיו זה
האיש שם יאבר הוא ויאבר הקדלות. כללו של
דבר לאחר שנה נתפש וברחו ממנו כל הנלויים אליו
ויאמר לו בלך אחר ממלכי הערביים אחר שתפשו
בה זאת עשית אמר לו ארדני המלך אמת אני אומר
כי בדבר העשיתי אמר לו המלך מה המופת שלך.
ענה ואמר לו ארדני המלך התוך ראשי ואחרי כן אני
אחיה ואקום ואחיה כבר אשונה. אמר לו המלך
אין לך מופת גדול מזה ואם הוא כך אני וכל העולם
נאמין בודאי שדברך כלם אמתים וטובים ונכוחים
ושק נחלו אבותינו הכל ואין בם מועיל מיד גור המלך
וצוה ואמר קחו לי חרב ויביאו החרב לפני המלך וצוה
וחתכו את ראשו ונהרג אותו העני תהא מיתתו כפרה
עליו ועל כל ישראל ונענשו היהודים ברוב המקומות
במון גדול. ועד עתה יש שם חסדי דעת אומרים עתה

יהיה ויעמוד מקבלי • כך היו הדברים זאם שמעתם
שהגיע כתבי לפאס שמא אתם הדברים ששלחתי
בארץ תימן הועתקו והגיעו לפאס : זכר אמרתי
לכם שכל דקדוקי השאות שלכם בענין זה כלם שריגי
אילן אחד הם ואני אצור לכם בדעתי מדו אילנות
וקציצו ענפיה ונטעו עץ הרעת הטוב ואכלו מפרי
וטבו ושלחו ידכם וקחו גם מעץ החיים ואכלו
זתחיו לעולם :

השם יתברך ברחמי יזכנו ויזכה אתכם לאלות מפרי
ולשבוע מטובו עד אשר נחיה לעולם אמן כן יאמר ה' :
ברצונכם ותאותכם ורצון וחשק נאמן אהבתכם אהיכם
החותם שנית משה בר פיימון הספרדי זצל :

עוד זאת האגר לגאון רבינו זצל בדרך מליצ' . שלח
אותה לתלמידו החכם ר' יוסף זצל עם המאמר
הנכבד ספר מורה הנבוכים אחר שחברו בעבורו זל
אהבתי אשר נפלאה ותשוקתי אשר כסלי מלאה
ונפשי חמשת וחחה : מנחה היא שלוחה

זכנפי שחדים • זכני עפרים • וקלים מנשרים • המה
צירי מגנתי • יובילון מנחתי • למטה עזי הפוחה

נטע נעמן הצומח • אשר נצני נתנו ריח • רוקח
מרקחת בעשה רוקח ומכנף הארץ הריחו בו קציני
וממנו קציעות כל בגדי חזני • כליח שחה אשר כרכו
ה' • והנו נחמד למראה ותאזה לעינים • כגן ה' בארץ
מצרים • כאחלים נטע ה' כארזים עלי מים • וזכרו כינו
לכנון בכל גלות ירושלים • אשר בספרד ובכל ארץ
שנער • וכארזים ננער : כתפוח בעצי היער • ואנכי

נטעתי

בטעתיו שורק כולו זרע אמת לקחת : על מים רבים
זהיא כפורחת : ויגדל ויהי לגפן סורחת : והנה טלליה
טללי אורות : לכן מלאו קציריה יערות : ותעש בדים
ותשלח פארות : אלהים צבאות יפנה לפניה : ותהי
מתגברה ותשרש שרשיה : ותהי ערוגה טשומרת :
לעשו ענף ולשאת פרי להיות לגפן אדרת : ויתן פריו
בעתו ולא יבולו עליו : ולא יבא חוס אליו : יזל מים
מרליו : וכנתו תמיד תהי נכונה : ונצניו יעלו שנה
אחר שנה : יפרח בשושנה : ילכו יתקונו בלוח
זערמון : וישלח מזריו עד שניר וחרמון : ויך שרשיו
כלבנון : ויגן אלוה בעדן : וידוח קדיס לא תמעידו :
ויהי כזית הודו : זריח לו כלבנון גאל ידובו בני מרי
ויהיה עומד ביפיו ולא יקרהו קרי : ובשנת בצורת לא
ידאג ולא ימיש מעשות פרי : ורוח אלהים תרחף עליו
דחיפה : ולדשנו תניפהו תנופה : ויהי פריו למאכל
ועלהו לתרופה : ובשפר עפייה ואנביה ישתעון כל
יתבי ארעא : ובאילן חייא יהא ביני כל אעא : ורומיה
ימטא לשמיא וחזותיה לסוף כל ארעא : ומשלי זה
זכלי הדת : וסוף ענין מלתי : ואשר אליו שמת
דברתי : על דבר הבן אשר נתן לנו ומשיב נפש אין :
ומתחכמוני קנה כלי זין : ובאה לי תושיה קם כנפור
מתרונן מיון : בן פורת יוסף בן פורת עלי עין : ובעת
אשר במערב כל שמחה ערבה : וכל מבקשה נחבא :
ואור ישראל שם סכה בית יוסף להכה : כי הוא מאיר
ומקהל מדינת ארם צובה : וקרח להם ולכל ישראל
באפלה וילכו לאורו בדרך סלולה : ויאר את הלילה :

ובאשר על כפים כסה אור. ויהי לעת ערב יהי אור.
וידעו בו יושבי עלטה קו התורה. ויבינו בדת ה' אשר
הורה. כאשר הבינו יושבי נחורה. כחשכה כאורה.
לכן התורה לך תשחר. ותוביש כל אשר בה יתנחר.
ותמהר תפלה ולא תוחר. יוסף ה' לי בן אחר. גם אני
אענה אותה כדברים האל. שישיושמחי כי יש לך
דורש ושואל. ברוך ה' אשר לא השבית לך גוא. אני
משה וכדברך תנאות יכשני ולא אחבתך יעוררני ואם
לא ישנתי. וממנה לא התעלמתי. ובשבת ובקומי
בך אחנה. ובאהבת דרכיך בטוב אשנה. ואורי לכל
קחלי. יומי ולילי. כי אתה חלקי בכל עמלי. ושכלך
ובינתך אודיע בבתי. לחכמי יודעי העתים. וכשרך
וצדקתך אודיע במרץ. לקדושי אשר בארץ. ובחכמי
ניבך אערוך ואדין. לפני כל יודעי דת ודק. בך
אתפאר לישראל ויהודה. בכל קהל ועדה. לכן רב
אנשים תקען באהבת בריתך כפים. וזה תאזול ראותך
כתאות כפלים. ושמן גדול לשמע אזנים. ויעבור
בכל ארץ מצרים. והוסיף חבתם. ואשש אהבתם
והרבה תשוקתם. כתבך הבחיר. אשר בכל קצוות
הזהיר. מה נעמו לשמע אזני. ופיפו טוריו בעיני.
והשתעשעו בענייני רעיוני. ואפרדש אותו לפני.
ויתמהו מצחות לשונך כל נבוני. ויתפארו בך זקני
ורדני. וישימו אותו נזר ועטרת. וצמירת תפארת.
ולרברי חזיון ערך אותו כל עורך. ויקראו לפני אבר.
ויעלוהו על לב השמי. ונתין אותו על כל ארץ מצרי.
ביחסריך הביע. וחכמתך ובינתך חודיע. ולמרחק
מודיע

מודיע • מי זה אשר • כל לשון עבר כוסף • יבין כתיבה
 אסר חמוריה אוסף • אשר יוסף • מה רבה שמחתו •
 ועצמה רנתי • בשמעי כי כנת בספרי חכמי איתנים •
 וברברי קדמונים • וכי היה לך יתרון • ברעת ובחשבון
 ותשקיף ותופיע • על מסלות הרקיע • וכי נכספרת
 נפשך להבין שבילין • ולמנות חייליו • ומוצא' ומובאם
 וסדור צבאם • ועקרבו ושורו • ודלו ואריו ונשרו וחקו
 בארץ ומשטרו וגבהו ורמו • וסביבות לילו ויומו •
 וארכו ורחבו • ועובי גבו • ואמנם כי נפש חכם תבקש
 לך גדולות • ורוח מבין תדרוש לעלות • למעלות
 נדגלות • ומצבות נבדלות • לכן תאבה לזאת נפשך •
 ויהצו קרביך • הטיבות כי היה עם לבבך • אהים יגלה
 לך מצפוני החכמה • וישר לפניך הדורי המזמה •
 ותתעדן ברוב תבונה ותעדה עדים • וירחיב לבך כים •
 ויגדיל ויוסיף לך בחכמ' חלק בכורה פי שני • ובהבנת
 סתרי תורה כפלים • ויפתח ה' לך את אוצרו הטוב את
 השמים • ויביא אותך אל חדריו • ויודיעך את סדריו •
 ויריכך בדרכיו • ויאלפך חלוכיו • עד אשר יעצור
 מדעך בתקופתו • ובנטייתו המתו • וברובסי גלגלי
 גונה והכוכב הזורח • ובמעגלי הירח • ובגבהי שחקים
 מאדים ומענלו • ופגישת צדק לשבתי במסלולו •
 ובכוכבי עש כסיל וכימה • ומדת קצו אדמה • עד
 אשר לבך יבין וישא • את כל מעשה' הגדול אשר
 עשה • וינסובנהו יבוננהו • לעשות מעשהו • ועתה בני
 שמע בקולי • ובינה במילולי • אסתכן לבך ומורשיו
 לדרכי חכמי הזמן וקדושו • ותמשך אחריה ותדמה
 במפעליהם

במפעליהם • ותוכל ממטעמיהם • אז תמצא כל חפציק
אם תגהה אחרי • וקום יקומו דבלי • ובכל זאת בספר
תורת מרעה דרוש • וממנו א תפרוש • ותן לו מזמנך
דבו וטובו • אולי בחדר כחדריו תבא • כי הוא המלך
אשר מלכים יזה • והוא המשמן והכל מלברורוה •
וממנו מחזה שרי תחזה • טוב אשר תאחז בזה • ואל
תנח ירך גם מזה • ואם הודעתני מחמד נפשי כי זאת
היא עבודתך • ומלאכת המלאכתך • יודע אני כי
הלכות נמשכים • באותן המהלכים • אשר נתת לך
מבורכים • וסדרתי לך שלחן ערוך במאמ הנכבד ספר
מורה הנבוכי • אשר חברתי בעבור ובגללך • וגם אם
הם מעט לדומים לך • הוא מרגלית ארלית להטימי •
זכה שכלך בו בעיון דק כראוי אומר עליך זה • יעצור
בעמי • ועל כל זה על כן אנכי מצוך לאמר • את אורת
התורה תשמור • כי הוא הדרך אשר דרך כל חוזה •
זהו כל המחוזה • אשר ממנו נבדל כל בווה • הנמצא
בזה • ה' אלהים צבאות ידריכך בדרך נכונה אשר משה
רבינו ע"ה הריכנו • וינחך בארח החיים אשר הראנו •
ויעזורך על כל מצותיו אשר צונו • ויתן לך חלק טוב
כמדע • כהימן כלכל ודרדע • וכלל כל הברכות
תאסף • תבאתה לראש יוסף • ויטה לך כנהר שלום •
רואה כל נעלם • עד תאות גבעות עולם • ותאות
משח כר מיימן מבני גלורת ירושלם אשר בספר
זצל •

אשר סהפס דכינו סמואל סכן תכון אל לנאק סדק דני ססה
בר מיימן אל •

אל ארון איש ה' ויהי החכם הגדול הרופא המעולה
הרב הכובדק הנאון המופלא הפילוסוף האלהי
השר הנכבד היועץ טוב מרגן ולכנן איש האלים ירום
ונשא ונבה בן הה המובה מרגן ורבנן מיימון זל שלום
אדוננו וגאוננו ושלום תורתו התמימה ושלום חכמתו
השלימה ישגא כרצון הצעיר בעבדיו הנכסף להתחבר
לאחד מתלמידיו הכותב לחוריע לכבודו כי הגיע ליה
עברו כתבו היק' עלי מכל יקר הכתו' בחצי היון וכמעט
יצאה נפשי בשורותיו הראשונות רפדוני שורדתי
האחרונות : במצאי בפיהם רפואת אדוננו מחלי
הארוך אשר נשא בעון כלנו הרי אנן כפרתו וכפרת
חליו : ומאז נשאתי עיני מצפה אל כתב מבשר כי
עלתה ארוכה ומרפה ואני תפילתי תמיד א' לי להחליץ
עצמותי . ולהאריך בשלוח ימותי :

ורן אפער פי מיחל למלקוש תשובותיו הברורות
ואמרותיו הטהורים על כל אשר שאתי מכבוד
חכמתו בכתבי הקדומים בשלש חלקי המאמר
הנכבד מורה הנבוכים ואירא מהוסף שאלותי פן
אטריח מאד על כבודו רק שאה אחת היא בלבי כאש
בוער עצורה בעצמותי עוררה לי פרק אחד מן הפרקי
האחרונים מן החלק השלישי הכאים באחרונה אוסיף
לשאול מכבוד אדוננו גם כה מבוכתי הגדולה עם יתר
השאלות הקדומות : וצדקה תהיה לו מעם ה' אלהיו
וכן אני שולח את שלש חלקי המאמר אשר אתנו
העלולים המגיעים משם אשר מהם העתקתי אשלחם
אל כבוד אדוננו מבקש מכבודו לצוות לקצת תלמידיו
להגיהם

להגיהם ברקרוק גדול פעם ושתים עד שיהיו בטוחים
שלא נשאר בהם טעורת ויחתום ארוננו בהם אחד
שיתאמת לו טוב הנהתם ויצוה אז לשלחם א' התלמיד
הנכון חמשביל רבי אברהם הכהן שצ' אל אכסנדריא
וידעתי כי הוצא בחסד ישתדל לשלחם אלינו על יד
אחינו היהודים ההולכים לשם תמיד כי גם כן גמלני
חסד להשתדל בכל אשר שלחתי לעשות שם וכל שכן
שישתדל אם יבא לו כמו מצות ארוננו ירום חודו.

לא נמנעתי להטריח ארוננו גם בזה כי ידעתי כי ייטב
בעיני כבודו להסיר עולה מאהלינו וגם לבבי לא
ישקוט ולא ינוח עד דעתי מאמ' שהוא מוגה כי מי יוכל
לבטוח בעצמו בשניארת ספר שרבו שגיאותיו מספור
ואפילו אם היה המעיין חכם היו נשמטין לו מקומות
רבי' כל שכן למי שלא הריח ריח חכמה. ואשר יראה
ארוננו בחלק השלישי קצת הגהות בקצתו הנהגתים
מנוסחא שנית שהגיע לידי מקצת החלק ההו' לא היתה
מוטעית כראשונה כי הראשונה כאשר הודעתי א' כבוד
ארוננו נראה ממנה שנכתבה מספר כתוב ערבי או
מספר שנכתב הוא מספר כתוב ערבי ולזה רבו טעיותיו
כאשר יראה בה ארוננו ואני בקצת השניאו ששיעורתי
בהן הייתי מצוין בחוץ בדיו ובקצת הייתי מעביר צפרני
בגליון כנגד השטה שבה הטעות שבקצתה אין בה ציון
בלל ומחסד ארוננו לצוות על המגיהי שלא יגרדו מכל
מה שימצאו בספרים אפילו אות אחת אך יגיהו מבחוץ
לא על ידי גרד ויציינו היטב המקומות כדי שלא ישאר
לנו ספק כמה שיגיהו: ייטיב השם לטובים ולמטיבים
מפעליהם

ומפעליהם ולישרים בליבותם ובמעלליהם • ושלום
ישיבת אדוננו וגאוננו הטהורה • ושלום תורתו הכבוד
ושלום התלמידים וכל החבורה היקרה ושלום נזר
המשרה • אדוני ובין אדוני וכל הנספחים אל בית
אדנו וגאוננו ישגא ויגדל כרצון אחד מעבריו הקטני
שמואל בר יהודה אבן תבון זצל :

עוד זאת האגרת לבאון רבינו זצל שלח אורת
לחכם הנכבד אבי המעתיקים כבוד רבי
שמואל בן החכם רבי יהודה אבן תבון זצל והיא כתב
תשובה על שאלותיו בשהוריעו שהעתיק המאמר
הנכבד ספר מורה הנבוכים מלשון ערבי ללשון עברי
והורה לו בהעתיקה ההיא וזה לשונו :

לפי שכלו יהלל אישנו • הגיעו אלי אני משה בר
מיימון הספרדי זל כל כתבי התלמיד החשוב
היקר המשכיל המבין נזר התלמיד צבי החבמי כבוד
החכם ר' שמואל בן חחק רבי יהודה אבן תבון הספרדי
זצל ומקורם שני שמענו שמע השר הנכבד החכם כל
יהודה אביך זצל והוריענו ברב חכמותיו וצחות לשון
בלשון הגרני ולשון עברי מפי אנשים חכמים וידועים
מאנשי עיר גרנאטא וא שהם מבני אלפכאר ומהם
הזקן אבן מתקא • גם איש חשוב נכבד חכם מחכמי
מדינת טולידולה בנא חנה וספר לנו בכבודו זצל וכן
כשבא זצלנו היקר הנכבד החכם כבוד רבי מאיר
תלמוד הרב רבי אברהם בן רבי דוד זצל הרב הגדול
שבפושקרב יא • וגם היה לומר זצל החכם הרב רבי
אברהם בן עזרה זצל גם הוא ספר לי אודות החכם
הנכבד

ואנכבר אביך זצל והודיע לי כל הספרים שהערת
מספרי הבקרוק ומספרי החכמו ולא ידעתי שהניח בן
זכיון שחניעו אלי כתבך בלשון העברי ולשון הערבי
הבנתי ענייניך ויופי ציורך וראיתי המקומו שנסתפקו
לך במאמרנו הנכבר ספר מורה הנבוכים והמקומות
אשר הרגשת בהם בשבוש הסופר. אמרתי אז כאשר
אמר בעל השיר הקדמוני: לו את אבותי ידעו אז
אמרו: היא מעלת האב לכן נוסעת ברוך מי ששלם
משכור. חכם אביך זצל ונתן לו בן כוח ולא לו בלב
אלא לכל החכמים כי ילד יולד לנו בן נתן לנו ובאמת
כי הוא פרי צדיק עץ חיים וטוב העץ למאכל וכי תאווה
דוא לעינים ונחמד העץ להשכיל. וכבר הוביל לנו
מפריו תשורה ואוכלה ותהי בפי ברבש למתוק.

יפה שאלת בכל אשר שאלת וכל המקומות אשר
שערת בהם חסרון תיבה או תיבות כך הוא
וכבר פירשתי לך כל הדברים בלשון ערבי בסוף כתב
זה והודיעתיך כל ענייניך וגם הספרי שתתעס בקריאת
ותניח זולתם לך בודאי ראוי והגון להעתיק מלשון א
לשון לפי שלב נבון נתן לך הבורא יתבר להבין משל
זמליצה דברי חכמים וחידות וחכרתי מדבריך שלבך
ידר עד עומק הענין ויגלה לך מצפוני הסודות: והנה
ביארתי לך בלשון עברי איך תעשה בכל החתקה תן
לחכם ויחכם עוד חכם בני ושמה לבי גם אני: חייך
שבשעה ששמעתי כל דבריך וראיתי יופי מאמריך
והבנתי עומק ציורך ודעת שפתיך ברור כללו מאד
שמחתי ותמחתי למציא בן לחכם כזה והוספתי תימה

היאך

היאך יהיה טבע בן שנוולר בין העלג' כך וירדוף אחרי
החכמות ויהיה מהיר כל כך בלשון ערבי שהוא וראי
לשון עברית שנשתבש מעט. ועוד היאך יבין דקדוקי
הלשון בענינים עמוקים אין זה כשרש מארץ ציה' הלא
ית' יאיר ענין במאור תורתו עד אשר תהיה מן והבין
כצאת השמש בגבורתו אמן כן יאמר ה' והגיעו כתבי
השיבה הנשאה הנכבדת המשכלת יתמיד האל יתב'
מעלתה. ויוסיף תמיד הצלחה על הצלחתה.
וחכמה על חכמתה. ועמדת' על כל מה שנסתפק לה
בהעתיקה. וראיתי כל המקומו אשר טעה בהם הסופר
וידעתי ההקדמות מהם והפרקים אשר לא נתבאר לה
עניינם הבנה שלימה ובקשת פירושם.

ואני אבאר לה הכל א' שאזכור לה כלל אח'. והוא
שכל מי שירצה להעתיק מלשון א' לשון ויכוין
לתרגם המלה האחת במלה אחת גם כן וישמור גם כן
סדר המאמר וסדר הדברי' יטרח מאד ותבא העתקתו
מסופקת ומשובשת ביותר ואין ראוי לעשות כן. אבל
צריך למעתיק מלשון אל לשון שיבין הענין ותחלה
ואחר כך יספר ויפרש במה שיובן ממנו הענין ההוא
בלשון ההוא ויבאר היטב ואי אפשר לו מבלתי שיקדי'
ויאחר יספר מלה אחת במלות רבות ויספ מל' רבות
במלה אחת ויחסר תיבות ויוסיף תיבות עד שיסודר
הענין ויבאר יפה. ויובן הלשון לפי הלשון ההוא
אשר יעתיק איה וכן עשה חנין בן יצחק בספרי גאונים
ועשה יצחק בנו גם כן בספרי אדסמו ועל כן באו כל
פירושיהם מבוארים ביותר ולכן ראוי לנו שנתעסק
בהם

בהם לברם ונגניה זולתם : כן ראוי לישיבה המעולה
לעשות בכל מה שתרגמהו ותעתיקהו לאדונים ההם
הנכבדים ועיני העדה הבוחרים באמת השם ית' יהדר
בהם שאר קהלות חכמי ישראל ויעזרך וירבה שכרך
והנני מתחיל עתה להשיב לך על כל פרק ופרק
ולפרש לך מה שבקשת פירושו ולזכו לך

הנוסחא האמתית וההעתקה הראויה אשר תגיה בה
הנוסחא החי' המוטעי' על סדר מה שבא בכתבך החלק
הראשון גם את השני גם את השלישי . וכורא עולם
ית' יודע איך בתבתי לך השיעור הזה ואני בורח מבני
אדם מתיחר ומתבודד במקו' שלא ירגישו בו ואני פעם
גסמך לכותל ופעם כותב ואני שוכב לרוב חולשת
הגוף כי חלושכחות הגוף מחובר אל הזקנה אני .

ואמנם מה שזכרת מענין בואך אצלי בוא ברוך ה'
ומבורך שבבאי' ואני ששועלז ושמח בזה וחפץ

ונכסף ומשתוקק לחברתך ותאב ומתאוה לראות
פניך הנעימים יותר משמחתך בי : ואף על פי שיקשה
עלי ריבך ככנת חים : ואפנם אודיעך ואיעצך שלי
תסתכן על עצמך כי לא יגיעך מבואך אלי זולת ראות
פני ומה שתגיעהו מכבודי כפי יכולתי . אמנם תועלת
החכמה מן החכמות או לחתייחר ולהתבודד עמי אפילו
שעה אחד ביום או בלילה תוחיל בזה כלל כי תוכן
ענייני כמו שאספר לך אני שוכן במצרים והמלך שוכן
באלקאירה . ובין שני המקומות שני תחומי שבת ולי
על המלך מנהג כבר מאד אי אפשר לי מבלתי ראותו
בכל יום בתחלת היום : אמנם כשימצאהו חולשת או

יחלה

יחלה א' מבניו או אחת מפלגשיו לא אסור מאקאידה
 ואני רב יומי בבית המלך ואי איפשר לי גם כן מפקד
 אחד או שני פקידים יחלו ואני צריך להתעס' ברפואת'
 כללו של דבר כל יום ויום אני עולה לאלקאידה
 בהשכמה וכשלא יהיה שם שום מכשול ולא יתחדש
 שם שום חדוש אשוב למצרים אחר חצי היום על כל
 פנים לא אניע קודם ואני מתרעב ואמצ' האכסדראות
 כלם מלאות בני אדם כותים ויהודי' בהם חשונ' ובלתי
 חשוב ושופט' ושוטרי' ואוהבי' ושונאי' ער רב ידעו
 את עת שובי ארד מעל הכהמה וארחץ ידי ואצא איה'
 לפיטס ולרצות' ולחלות פניהם כדי למחול על כבודם
 להמתין אותי עד כדי שאוכל אכילת עראי והיא מעת
 לעת ואצא לרפאתם ולכתוב להם פתקית וגוסחאות
 רפואות חליהם לא יסור דהנכנס והיוצא עד הלילה
 ולפעמי' באמזנת התורה עד סוף שתי שעות מן הלילה
 או יותר אספר להם ואצום ואדבר עמהם ואני שוכב
 פרקדן מרוב העיפות ויכנס הלילה ואני בתכלית
 החולשה לא אוכל לדבר סוף דבר לא יוכל אחד
 מישראל לדבר לי או להתחבר ולהתבודד עמי וזאת
 יום השבת אזיבואו כל הקהל או רובם אחר התפלה
 אנהיג הצבו במה שיעשו כל ימי השבוע ויקראו קריא'
 חלושה עד הצהריים וילכו לדרכם וישבו קצתם
 ויקראו שנית אחר תפל' המנחה עד עת תפלת מעריב
 זה תוכן ענייני חיים : ולא ספרתי לך אלא קצת מה
 שתראהו אם תבא בעזרת האל ית' וכשתשלי' לאחינו
 פירו' ותעקמה שהתחלת בו שאחר שהתחל' במצות

תנמו אותה ואחרי כן בא תבא ברנ' על דרך הבקור לא
 לקבל תועלת הלמוד כי יצר זמני מאד. ומכאן ואילך
 כתב לו בלשון ערבי כל מה שייעד לתודיעו תשובות
 על שאלותיו וביאור כל הדברים המסופקים ששאל
 ממנו וצוה לו לחזק את ברוך ההעתיקה ולהניח הספר
 ואחר כך תודיעו כלל הספרים שיתעסק בהם בלמוד
 החכמות והזהירו מספרים שלא יפסיד זמנו בהם ולא
 יתעסק בלמידתם. ובכלל דבריו אמר לו וזה לשונו
 והזהר שלא תעיין בספרי ארסטו אלא בפירושיהם
 אלכסנדר או פירוש תמסטיוס או באור אבן רשד:
 ואמנם הספרים אשר זכרת לי שהם אצלך ועמך מהם
 ספר התנצוח וספ' בית הזהב כלם הזיות ורוחות
 והבלי. ואלה השני ספרי' הם מכלל הספרים המיוחסים
 לארסטו ואינם לו. וספר חכמה אלהית שחבר אראזי
 הוא לו אבל אין בו תועלת לפי שאל אראזי היה רופא
 בלבד. וכמו כן ספר הגבולים וספר היסודות שחבר
 יצחק הישראלי גם הם כלם הזיות ורוחות והבלי כי
 יצחק הישראלי גם הוא היה רופא בלבד. ואמנם ספר
 העולם הקטן שחבר רבי יוסף הצדיק לא ראיתי אבל
 אני ידעת את האיש ואת שיחו והכרתי ערך מעלתו
 ומעלת ספרו כי בלא ספק רחנהו בו מנהיג בעלי
 התארי'. ובכלל אומר לך לא תתעסק בספרי מלאכה
 והנהיג אלא במה שחבר החכם אבונצר אפראכי לבח
 ביכל מה שחב בכלל ובפרט ספר ההתחלות הנמצאות
 שלו הכל סלח בקיהויתבן שיבין וישכיל האר' מדבריו
 לפי שהם היו מופלג בחכמה. וכמו כן אבובכר בן
 אלצאט

אצאני חכם פילוסוף גדול ודבריו וחבוריו כלם נכוחים
 למבין וישרים למוצאי דעת : וספרי ארסטו הם הם
 השדשים והעקרים לכל או החבורים של חכמות ולא
 יובנו כמו שזכרנו אלא בפירושיהם פירוש אלסכנדר
 או תאמסטיוס או ביאור אבן רשד' ואמנ' זולתי חבורי
 אלה הנזכרים כמו ספרי בנרקלום וספרי פיתאגורס
 וספרי הרמס וספרי פורפיריוס כל אלהם פילוסופים
 קדומים אין ראוי לאבר הזמן ולהעבירו בהם ודבר
 אפלטון רבו של ארסטו בספריו וחבוריו הם עמוקות
 ומשלים והם עוד ממה שיספיק לולאדם משכיל
 זולתם לפי שספרי ארסטו תלמירו הם שיספיקו על
 כל מה שחבר לפניהם ודעתורל דעת ארסטו היא
 תכלית דעת האדם מלבד מי שנשפע עליהם השפע
 האלהי עד שישגו אל מעלת הנבואה אשר אין מעלת
 למעלה ממנה וספרי עלי אבן סינא אף על פי שיש
 בהם דיוק טוב ועיון דק אינם בספרי אבונצר אפדאמי
 אבל ספריו מועילים והוא גם כן איש ממה שראוי לך
 להתעסק בדבריו ולהתבונן בחבוריו עד באן הנגה
 הישרתך והורתיך למה שתעיון בו למה שתמריד
 שכל נפש היקרה ושלומך וידידי בניית למדי
 ירבה וגדל וישע יקרב לעם עני ודל בתב משה
 בר מימון הספרד זול כיום שמיני לתשרי את קיא
 לשטרות ושלום :

זאת האגרת כתבה הרס במזל בלשון קרד והעתיקה
 החכם רבי שמואל אבן תבון זצל כל שנה קרד

זה קצת מכתבי הרים במזל לרז למידו רבי יוסף ברבי
יהודה זל :

כבר העיר בתם על מעלו מדות ואזהרה וצויו יתהי
על כל בעל שכל שיתבון אל כל דרך הישרה
וילך בה אמר מכה שתדעהו שאני מקפץ בענין מן
העניינים שבך חשבתי שיהיה ונתאמת אצלי שאותם
הדברים כך אידעו בלא ספק אבל מדותי עתה אינם
במדות הבן הנחמד השם יתיהו וזה כי אני היום שבה
לא לית עליה כבר הכניעוני השכיפה המקרים. מצורף
אל זה מה שיתחברו העיון השכל והחכמה האמתיות
ועוד כי אני מוחל על כבודי ומוותר על עלבוני הרבה
והבן השם יתיהו לא יוכל על זה ולא יסבול על אותם
היגונות לפי רתיחת מזג המית הבחורות :

ושמע ממני אלו הכללים שאומר לך : דע כי
אני לא חברתי זה החבור כדי להתגדל בו

בין היהודים : ולא שיבא לי מזה התפארות :
והשם יתברך יודע כי לא טרחתו בו ראשונה אלא
לעצמי ולנפשי שאנוח מן החקירה ומן המשא והמתן
ומלבקש מה שאצטרך אליו : ולעת הזקנה ולשם ית
שאני הו' השם יתברך קנא קנאתי לה צבאות וראיתי
האומה בלא ספק מחוקק שלא יהיה בו לבד עיון אמת
בלי מחלוקת ולא שבושי ועשיתי מה שעשיתי לכבוד
השם יתברך לבד והובלל אחר : וכלל שני כי אני
ידעתי ונתאמת אצלי בערתי שחברתני כי יפול זה
החבור בלא ספק בין אנשים רעים קנאים ויגנו ופיר
עפחיתו מעל ויראו גונותם או קוצר עינם בו
ולכסיל

ולכסיל הגולם ג אשר לא ידע ערך מה שנעשרה בו
 והשבהו מעט ההועלת ולמתחיל הכבוהל המשובש
 הרעת יקשה עליו ממנו מקומות אשר לא ידע להם
 עוקאו תקצ דעתו ויד שכלו מלדקדק בה שדקדקתי
 ולמי שהו בעל דעת לפי סברתו ומחשבתו יתפוש עלי
 בו ממה שנכלל בו מעיקרי האמונה ואו הם הרוב
 ויפול בלא ספק לשרירי אשר הקורא על האמת ועל
 הצדק ובהשתכלות ובטוב העיון ויכירו וידעו ערך מה
 שעשיתי וטרחתי שאתה האחר מהם ואפילו לא יהיה
 לי בזמני זה זולתך די לי כל שכן שכבר הניעוני כתבי
 חכמי צרפת וזולת נשמות למקומות מאות שנתפשט
 אצלם ותמהו על מה שנעשה ומבקשים ממני ושואלים
 השלמתו וכבר נתפשט בקצה הישוב וכל מי
 ששמע בו מאותם אשר לא ראו אותו מתאווים לו וכל
 זה אמנם בזמני זה אבל אני יודע בוודאי כי בזמנים
 חכאי כשתפול הקנאה ובקשת השדרה יתאוו כל בני
 ישראל לו לברו ויזנה וולתו בלא ספק חוץ ממי שיבקש
 דבר שיעמו בו זמנו ואף על פי שלא ישוג האיש הדוא
 תכלית ענין המבוקש וזה כלל שני יהייב שלא יהרדה
 לי במה שלא אתכוין בו כלל שלישי אין זה החבור
 גדול מתורת משה רעה שהיא מהשם יתעלה שהיא
 מישרת כל גברא ותורה לו האמת ואף לכלל האומה
 ולא ידמה לדברי הנביאים ועם כל זה דרשו אותם קצת
 וזנהו קצת ואפי' מבני עמנו ולא יסכל ערך זה החבור
 אלא מי שהסביל בדברים האלהיים כל שכן זולתם.
 ואם ישים האדם מגמת פניו שיבקעו ויקצוף על כל מי
 שישביל

אדכה אפצה — קד
אויחך — יז
אנחנו החומר — ד
תענית צבור — קלד
אני ברוב — עז
אנא השם — צ
ארוץ ריז — קח
אזעק אל — צה
ארוץ בפקדן — קט
אך כל — לא
עזר — ע
לו — לו
נח — נח
איתן לימד — נח
זכור ברית — לט

קודם וידוי ראשונה א
אל תעש עמנו כלה

ואחר וידוי מתחיל כמו
בערב דה

שכחנו את טובותיך

וגמר כל סדר הוידוי כש
בערה גפ

אבינו מלכנו מחיומים.

שערי שמים — יט

מכנס ירחמיב

שישכל האמיתיות לא יבא אמת כי הבעס חמור או
 אחשוב שהוא יהיה בלא ספק כל ימיו מכאזבים וכעס
 ענינו ואין זה דאוי הכלל הרביעי שאספר לך קצת
 מדותי ואעפ שכבר הסתכלת בכלם כשהיית עמי
 דע כי ישנה עמי בעיר אנשים אשר אין להם שם
 כלל ואפי' בעיר ולא מעלה ולא יכולת ותגיע
 להם מן הקנא התחרו שלא רצו להביט ולא לעיין בזה
 החבור הגדול בלל ולא דאו אותו לעולם כדי שלא
 יאמ עליהם שקבלו תועלת בחבור פלוני זהם בפחות
 מעלה מזה מאר בלכוד ובחכמ' והם הולכים בשרירות
 לבם כמו שאר המון העם הפחותי והם עם חזון מגששי
 קיד כאשר מגשש העור באפלה ואעפי' בן אני חושש
 עליהם ולא משגיח אליהם וכיצד יתמה הבן הנהמר
 בחנהגתו בכמו אלו המדות וכל שכן למי שגדל על זה
 הדרך מקטנותו ואעפ שאין בזמנו ובמקומו כמוהו
 עם טוב הזקנה והמעלה והמשפחה ומיעוט ההכנה
 וההשתכלות באותם המקומות והצטרכו לבני אדם
 ושיטים בלבם ויכניט במחשבתם אותם הענינים
 הכחבילים והכוננות המופסדות וכל שכן שכל בני
 אדם מסתכלים ומצפים לדבר שישמע מן הישיבה או
 ההתפארות בשם לבד ואותם ההכלים שנתאמת
 להם בטבע וכיצד יחשוב הבן החשוב שהוא הגיע
 למדרגת השלימים ושיכיר בעצמו שהוא חסר ויעקור
 כבודו וכבוד בירת אביו זה מה שלא יצויר בכמותו
 ולא במי שהוא יותר שלם ממנו ממי שקדמו ואני
 מאמת שכל מה שנתפרסם שמי לשם יותר יכריחו

צורך הזמן לו ולחולכי אחריו ולכל מי שרוצה שתהיה
לוגדול ושדרה אצל ההמון שיסתירו הבורי זה ויראו
עצמם שהם יותר חכמים ושלמים ממה שיצטרכו לעין
בו אלא יסתירוהו בכל יכולתם ויראו עצמם שאלו
רצה אחד מהם להשתדל ולהכריזות חבור טוב וגדול
ממנו היה עושה ומתברר במהירות וואם הכריחו הזמן
והענין והצרכיכו לדבר ולומר שאיני בעל דת ולא בעל
מעשים טובים אמר זה וכל זה כולו בני חי השית לא
יזקני ולא יכעיסני ואפי' ראיתי בעיני ושמעתי באזני
או עשה לפני לא הייתי חושש לא אדרבה הייתי נכנע
אליו וכשיבו דברים טובים נאים ודכים או אשתוק או
אשיב לפי הענין דברים נאים ודברי ענוה כפי הצורך
והשעה כי מה שהסכיל מן האמתיות יותר גדול מזה
הרב מאד ואני לא אנצח לעצמי כי כבוד נפשי ומעלות
מדותי אצלי יותר כבוד משאנצח הפסילים כלשוני
ובדבורי והאי צורכא מרבנן קודשא בריך הוא תבע
יקריה אבל הכן השם יחייו הדין עמו שיתקנה בזה
שאני אביו ורבו ואינו יכול לסבול העלבון אבל חרה
לי ששמת בלבך להתעצב על זה ואתה כשתלמוד
בעה ותדרוש ותחקור ותבין מה שיתחיל להבין ותטיב
העיון ותסתכל בלמודך וגם תועיל לזולתך יהיה יותר
טוב לך ממה שתעמוד להתגבר ולהתנצח בנגד אי
אמנם זה מר וזכריה הוא איש גדול מאד הרבה בעיני
וכבר למד מעצמו וטרח באותו המשא והמתן והפירוש
ויחשוב שהוא יחיד בדורו שהגיע אל התכלית וכבוד
הכן יודע כי חי השית שגדולי חכמי ישראל אצלי

כמקום שאכיל ערך מעלתם מדבריה ומחבוריה וכבר
 אמרו דבר קטן הויא ראוי ורב ואם הוא זה אצלי דבר
 קטן כיצד אשגיה ואשיב לך לאיש עני מסבן ואין עני
 לא מרעת ובאמת וזא סבל בכל דבר והרי הוא בקטן
 בן וזמו אצלי אבל זה עמו כפי סבלותו ולא הכל כולו
 שהוא מבלבל והקושות שהוא מקצה הם כלם כפי
 המשנה אבל אני אתקנם בעה במקומותם והשת
 יודע כי רובם הם עוני בהם המשכי אחר דברי הגאונים
 כמו רבינו נסים ז"ל במגלות סתרים ורב ואין נע בספר
 המצות וזולתם ממי שאחוס על כבודם לזכרם ואפי
 אם הייתי אני האומר לא אתפאר כי באתי בתכלית
 השלימות האחרון זה דבר אחר ועוד שלא אתפאר
 שלא טעיתי מעולם לא אדרבה מה שנתבאר לי וזלתי
 ה שחכרתי יומה שבתבתי הן מעצמי הן מחלתי אתמור
 כו ממנו בכל דבר בין בחבורי בין בפרדתי ואפי בטבעי
 וכבר הגיעני כתבו בענה גדולה והתנצלות וכמו
 בן בא אלי כתב שני מראש הישיבה ואני יודע תכלית
 אלו הענינים כולן ושכונתם התשובה ומה שארצה
 מכבוד הבן הנחמד שלא תשי זה האיש בעל מחלקתך
 אם חכמה אין כאן וקנה יש כאן והשם יצילך ממי
 שהוא גדול וחשוב אצל עצמו ואצל חבריו ואם אין לו
 בעלה ולא גדולה והשיבות על דרך האמת אבל מה
 שאיעצך שתכבד אפילו כל מי שהוא קטן אצל עצמו
 ואפילו אצל בני אדם אמנם מה שהקשה עליך על
 שחננני לך ושלח לשוני עליך בכתבו חלילה לך
 שיקשה עליך זה ואין צורך לך במרדך אנה דין זה
 האיש

האיש ודתו כי זה היה זמנו לחכמי שהוא יותר גדול
 ממנו ממי שקרמס אין חרין והרת אצלם לבר שיברת
 מהעבירות הגדולות כמו שהוא אצל שאר חמון העם
 אמנם חיוב המדות הטובות לא יחשבו ולא יסברו שהוא
 מן הרת והרין ולא ידקדקו עוד בדבריהם באש' ידקדקו
 אנשי העיון והענוה ואנשי ההכנעה ואנשי החכמה
 השלמים ורוב אנשי הדת מאו בעלי השררה כשיבוא
 לפניו דבר שהוא תלוי בשררתם ובחשיבותם יפסיד
 ויאבד כל הענוה וההכנעה ואין כל אחד מהם מבקש
 שיהיה כחנינא בן דוסא ופנחס בן יציר ואין כל מי
 שאינו באותה המדרגה יאמר עליו שהוא מעט הרין או
 אין לו דת.

אם אתה תלמידו שתלך בדרכי ובמדותיו והוא הטוב
 לך שיקל לך ולא תקללם ותהיה מן העלובים ולא
 מן העולבים וא' תשליך דבריך והשתכל לשם יתברך
 תחלה ואתה חכם בעל דעת ובעל דין ודרת וקרוב
 לשלימות. ואמנם מענין המאמר תמהתי מן הבן
 כיצור שלחו אלי שנקח ממנו ראייה על מיעוט הבנתו
 וחכמתו מה אתה סבור שאחשוב לו או לגדול ממנו
 שהוא משיג דבר ומשיג תכליתו א' שהוא כמו זולתו
 מהביל כמו שטהביל כל דרשן והשם יתברך יודע כבר
 תמהתי כיצור רצה לומר אותם השגעונות ואותם
 הבלבולים מצורף א' זה שהם דברי צחוק והתול אבל
 נתביישתי מזה הטעם שהיה מספיק לו לזכור עניניהם
 וראיות בענין מאה ברכות ובברכת מי שראה קברי
 ישראל היה יותר טוב לו ממה שידבר בענין הנפש ועיון
 הפילוסופים

החליטו כי ירצו לא ליהם סבבם אבל יהיה בשוה עם
מי שהוא גדול ממנו אצל עצמו ואם אין לו מעלה על
דרך האמת שיהכיל יותר מאלו ההבלים ואין ספק כי
הוא העתיק בלבולי זולתו. וכבר הגיעתני אנרת
מארץ תימן בכמו זה הענין שזכר זה והשבותי להם
תשובתם ואין ספק כי אלו נשתבש עליהם העולם
הבא בימות המשיח :

ואמנם מה שזכרת מהליכתך לבבל כבר הרשיתך
שתפתח מדרש ותלמד ותורה עם ההתמדה
והשקידה על עיון החכור ולא תתעסק כי אם בהלכות
הרב ותעריכו אותו עם החכמו וכשתמצאו מחלוק ברב
תדעו כי עיון ~~החכמה~~ יורה אתכם זה ותשתכלו ותעיינו
במקומו ותמצאו האמ ולא תכלה ותאכזר זמנך בפירו
ובמשא ובמתן של גמרא ואותם הרבני שכבר הנחת
מהם אבוד הזמן ומעט התועלת. ומה שתסכים עליו
הודיעני והשם יתברך ידריךך וישירך בשוב הדרכים
ואמנם מעייני בענייני העולם אין לי נחמה זולתי בשני
דברים כשאסתכל ואעייין במה שאעייין : ושוה בני
אברהם השית נתן לוחן וברכה מברכת מי שנקרא
על שמו ומי שהאמין בשמו והאמין בנתנתו הוא יאמין
ויתמי ויארץ היו ושנותיו כי הוא ענו ושפל שבאנשי
מצורף אל זה טוב מדותיו והוא בעל שכל דק וטבע
נאה והיה לו בעה שם בגדולים בלא ספק. אשאל
מהשית שישגיח עליו וישלים עליו הסדיו :

ועוד וס לו וס ~~הנהגה~~ ~~הנהגה~~ אל כחכס ארך כחכס וס וס וס
סעתיק מנכדיו כחכמים קנת :

אמר

אמר כבר הודעתין שנפסדה הבת הקטנה השית
ישב ביתה כפרה בני לא תתאכל ולא
תתעצב לא על זכר ולא על נקבה השית יודע ועד
והאמת מה שאומר והוא שטוב ענייני מין האדם אצל
כל משכיל ולא אומ' שהוא ענין טוב מוחלט אא שהוא
היותר נאות ומעט הראגה שאין תחבול בזה המציאות
המתקון תיקון גדול טוב מאד כפי מה שנזרה חכמת
בוראו שיעיין האד ויסתכל בטוב בעניני מציאו המינין
לא שיעיין ויסתכל בטוב ענייני אישי הפרט ושמא
כשיגיעו אליך פרקי מורה הנבוכים בזה הענין יתבאר
לך זה הכלל ביאור מספיק בעה' ית' ועוד אמר וכבוד
הבן יודע כי אלו הגדולות והשררות של יהודים עתה
בזה הזמן אינם אצלי הצלחה ולא טובה שלימ' מכוונת
ולא רעה מעוט' חי השי' אלא תכלית הטורח והעמל
והגיעה כי האיש השלם המצליח בתכלית ההצלחה
שיעיין בהצלחת הדת ועשיית המחוייב עליו לעשותו
ויתרחק מרעת בני אדם כולם ומהדרכים הפחותים
ומהמדות המגונות כי המשתד' ירבו יגונותיו ועצבונותיו
ושמא יכלימוהו ויביישוהו הגוים ויפול ביד המלוכה
וייסרו אותו וישברו עצמותיו ואם יביט בענייני האדם
ושישיר דרכיו לפניהם כבר עמד כנגד תורת השית
ועשה חניפות ומשוא פנים ואזהרת התורה בכבוד
הממאנים והממרים מבואר מאד כאשר אמר בכמו זה
הענין נביא השם איש האלהים לעל' הכהן ותכבד את
בניך ממני עד כאן מצאתי

אנחת ססלס הירב הנדול מולס כדק רכוכו מסה בן מיוסון זל אל דיון
אלסככריל רכיל סיכסס בר מסולס זכיל :

כבר הורעתי להדרת כבוד גדולת קדושת מרנא
ורבנא פינחס שצ' הדיין הגדול המעון המגדול
החכם המופלא בר' משולם הרב זצל שלא נתאחדתי
להשיב על כתבך הראשונים והאחרונים אלא מפני
חלי לא מפני דברים ששמעתי שצ'ינו ממקבלי לשון
הרע ואני יודע שכל דבר שיעתק מאיש לאיש ישתנה
ויתוסף בו כמה תוספות ויותר מזה ממי שירצה הרגיל
ושבח לאל אפילו שמעתי באזני וידעתי בודאי שאדם
פלוגי התכבד בקלוגי או בעט בדברי אפי' חרף איני
מרגיש ולא מקפיד על זה לא אמחול ואסלח ואשר
השבעתני בכתב זה האחרון שלא אשליכך מלפני וכל
אותו הענין חלילה לי אם אעקור אשר נטעתי וצאס
אתוך אשר בנית איעלה על לבך לעולם לא אתה
ולא תלמיד קו לחכם שיגיע אליך ממני רעה או שום
צער אפילו להקניט בדברים וזלך הדיין החסיד
שצ' שכעסתי הרבה על כתבך הראשון אמת אמר בא
אי כתב מלא סיגים ואני חולה נוטה למות היאך לא
אכעוס כתוב בנוסח זו ככה קמוכל העס מקצה א קצה
זקניהם וקטניהם ובאו אי לאמר אין אנו יכולין לשאת
עוד דבריכם שחרי אתם מתירים מה שתלצו ותאסורו
מה שתחפצו הרי היה מסורת מאבותינו הראשונים
אשר לפנינו שאין לבר ישראל להתפלל אם הויה
בעל קרי עד שירחץ במרחץ או בים ויטוהר וינקה
את עצמו ועכשו התרתם להתפלל ולהכנס בכנסת
ולקרות

ולקרות בתורה בלא רחיצה ובלא טהרה אם כן הוי'
הדת של ישראל נלך ונודיע לפלילים וכו': זה
נוסח דבריק אות באות.

ועתה ראה גם ראה אם דבריק הם המכעיסין אפי'
להלל הזקן או אינן: אמרת שקמו כל העם
וקנים וקטנים: ודבר ידוע וברור שלא היו כלם אלא
קצת מעמי הארץ השוטים: ועוד שטענת דבריהם
ומלאות אותם ועשית אותם כאו הם דברי חכמי גדולי'
בעלי מסורת וקבלה מאבותיהם: ועוד שבא מכלל
הדברים שהסדרת ותקנת שאסור לקרו בתור' ולהכני'
לבית הכנסת אלא אחר רחיצה מקרי': ועוד כתבת
באותו הכת' שבקשו ממך לדרו' להם בדב' זה ולהודיע
להם חומר הדברים ודרשת: גם זה הכעיסני וכי נעשו
בדבר זה קלין וחמורים ומה הן חומר הדברים: והלא
אין הדבר לא מנהג בשנער ובמערב בלבד אבל בכל
ערי רומי וצרפת וכל פרובינציא אנשי עריכ' מעולם
לא נהגו במנהג זה ומעשים תמיד שיבאו חכמי גדולים
ורבנים מעריכ'ם לספר רב' וכשיראו אותנו רוחצים מקרי'
שוחקים עלינו ואומרים למדת מנקיו' הישמעאלים זמן
הדין היה כששמעת דברי אותן העניים שקמו שתנער
בהם ותורה כהלכ' ולא תחפה ותודיע להן שרת משח
רבינו שאין דברי תור' מקבלין טומא' ושבעל קרי מות'
להכנס בבית הכנסת ולקרו' בספר תורה אבל להתפלל
הדבר תלוי במנהג: כלי ישראל שבין הישמעאלים
נהגו לרחוץ: וכל ישראל שבין הערלים לא נהגו
לרחוץ: ואתם לא תשנו מנהג אבותיכ' ואסור לכם
לזוז

לזוז מן המנהג כך היה לומר ולהורות אבל אהבה
מקלקלת השורה והשנה מקלקלת השורה מפני
השנאה שהיתה בינך ובין רבי דניאל בעסרת ושמת
לרגשת אלו חקמים עליו ונתעלמה ממך דרך
המשפט :

זה העני שאמר עלי שאני רוחן מקרי שקר הוה
מעדין עלי שמים וארץ שמעולם לא עשיתי
זאת אלא מחולי והיאך אשנ מנהגי ומנהג אבותי בלא
עלח בלא שום איסור ומנין ידע הוא בפתיותו אם
בראיתי לרחוץ אם לא וברכיו דברי חלומי לא מעלין
ולא מורדין ואין להאריך בדברי זה הקל בודאי אבל
חודעתך מפני מה בעסתי ועוד כתבת באותו
הכתב נוסח זה ככה וברכי חבוריך מאירים לעולם
אך למי שעסק ~~בזה~~ ויודע שם החכמים אשר עסקו
ונשאו ונתנו ~~בזה~~ ובגמר ולא להתעסק להם לבד
וישתכח שם התנאים והאמוראים מן העולם וכל שכן
שלומדי ואינן יודעין מה לומדין ושועי באמרי החבור
ואינן יורדין לסוף דעתך ומאי זה מקום המעיין נובע
ועליה אמר התנאים החכמים הוזהרו ברבריכו וכולי וימותו
ונמצא שם שמים מתחלל אלו הן דבריך אות באות
ועוד כתוב נוסח זה ראוי להדרתך להורות לעול שלא
יניחו הגמר מלהתעסק בה וכו' ועל כל זה הענין ראוי
להוכיחך ולהודיעך שכבר הבנתי דברים שבלבך אף
על פי שלא פירשת אותם אלא ברמז דע תחילה
שאני חס ושלום לא אמרתי לאת זקן לא בלתי ולא
בהלכות הרב רבי יצחק או זולתו :

היודע

היודע עד שיש לי כמר שבת וחצי שלא למדו אצלי
 חבורי אלא באו שלשה אנשים למדו מקצו
 ספרים ורוב התלמידים רצו ללמוד ההלכו של הרב
 ולמדתו אותם כמה פעמים כל ההלכות וגם שני שאר
 ללמוד הנמרא ולמדתו אותם מסכתות אשר שאלו.
 וכי אני צויתי או עלתה על לבי שאשרוף כל הסריס
 שנעשו לפני מפני חבורי והלא בפירו אמרתי בתהלי
 חבורי שלא חברתי אותו אלא מפני קוצר הרוח למי
 שאינו יכול לירד לעומק ~~הפסוק~~ ולא יביי ממנו דרך
 האסור והמות והארכת בדבר זה הרבה וזה שאמר
 על שמות החכמים כבר הזכרתי שמות רוב החכמים
 תנאין ואמוראין בתחלת החבור האם כי הוא שכל מי
 שפסק הלכות ועשה סלת נקיה גרם לשם שמים
 להתהלל כמו שעלה על לבך: כבר קדמוני גאונים
 וגדולים שחברו חבורים ופסקו הלכות בלשון עברי
 ובלשון ערב בענינים ידועים אבל לפסוק הלכות
 בכל ~~הפסוק~~ ובכל דיני תורה לא קדמוני אד' אחר רבי
 הקדוש וסיעתו הקדושים: גם מפני שזה כולל גורם
 לשם שמים להתהלל הרי זה תימה גדול: ואם מפני
 הלומדים שאמרת שאינם יודעים אין ביד כל מי שחבר
 חבור שיהיה הולך עמו ולא יניח לקרות אלא פלוני
 ופלוני:

ורע שכבר אמרתי בתחלת חבורי שהענין שתפשת
 בו שיהיה דרך המשנה ובלשון הסגור אבל
 אתם לא שמתם לבבכם לחברי ולא ידעתם להפרש
 שיש בין דרך המשנה ודרך ~~הפסוק~~ ומפני שאין ענין

זה

זה ידוע אצלכם כתבת לי בכתב שם נוסח זה ככה וגם
כשאני מעיין בהבו של רבי מוצא אני בהם פעמי רבו
דברים הנסתרים מעיני מפני שהם בלא ראיות ואין
דעתי צלולה להבינם: אלו נוסח הדברים
ועתה אפרש.

דג יאלו פיו ומיודעי שכל מי שכתב ספר בין בדברי
תורה בין בדברי שאר החכמות בין מן הנזונים
חקרמונים בעלי החכמות בין מן הרופאים אחד משני
דרכים הוא אוהז: או דרך חבור או דרך פירוש ודרך
החבור להזכיר הדברים הנכונים כלבר בלא קושי
ובלא פירוק בלא שום ראיה בעולם כמו שעש רבינו
הקדוש בחבור המשנה. ודרך הפירו' להזכיר הדברים
הנכונים ודברי אחרים סותרין אותן והקישיות על כל
דבר והפירוק והראי' שזה הרב' אמת וזה שקר או שזה
ראוי וזה אינו ראוי וזהו דרך ~~הפירוק~~ ~~הפירוק~~ פירו'
המשנה ואני לא עשיתי פירוש לא חבור דרך המשנה
ושמא יאמר מי שלא יבין והלא במשנה כתוב שמורת
החכמים וירמה שזו היא הראיה פלוני אובר כך ופלוני
אומר כך אין זו ראיה. הראיה היא להודיע מפני מה
אמר פלוני כך ומפני מה יאמר פלוני כך: זו היא
הראיה:

ודע שאם אני גרמתי לאבר שם החכמים מפני
שאמרתי דברים הנכונים שהם על פי המשפט
סתם בלא שם אמר דרך רבינו הקדוש תפשתי גם הוא
עשה זה מלפני שכל סתם שאמר בלא שם אדם כלם
דברי חכמים אחרים הם ואותן החכמים האחרים לא
מדעתן

מדעתן אמרו אלא מפי אחרים ואחרים מאחרים עד
משה רבי וכשם שלא הקפידו התנאים והאמוראים על
שמות כל החכמי שמימות משה עד ימיה שאין לדבר
סוף כך לא נקפידו אנו על שמותם אם הזכירו או לא
הזכירו ומה תועלת יש בזה והלא אמרו בפירוש בבב
מקימו ראה רבי דבריו של רבי פלוני בכך וכך וסתם
לן כותיה ודבריו של ר' פלוני בכך וסתם לן כותיה
הנה בפירוש שהדברים שראה אותן רבי שהן הלכה
פסוקה אצלו ושכך ראוי לעשות אמרן סתם בלא שם
אדם ובבבמה מקומות אמרין האי סתמה יהי ראה היא
ולא הזכיר רבינו שם אחד מהם ודברים שלא היו
הלכה פסוקה אצל ר' לא יש בהם מחלוקת ולא היתה
דעתו נוטה לאחד מן שני הדברים אמר שני הדברים
בשם אומרו רבי פלוני אוכר כך ורבי פלוני אומר כך
והזכיר שמות החכמי ששמע מהן או שהן קרובי לזמנו
לא שם רביהן ורבי רביהן מפני שיש באותו הזמן רבי
עושי כדברי זה ורבי עושי כדברי האחר החולק עליו
וכבר אמרו לנו רז"ל מפני מה הזכיר שמות שהזכיר
במקצת הלכות בהדיא למה מזכירי דברי שבאי והלל
לבטלן ללמד לדורות ולמדה מזכירין דברי היחיד בק
המרוכזין שאם יראה כד ארז דברי היחיד ויסמוך עליו
וכו' ולמה מזכירי דברי היחיד בין המרובי לבטלן שאם
יאמר אדם כך אני מקובל וכו' הנה בפירוש שאין ראוי
להזכיר אלא הלכה הפסוקה בלבד ובאותו הזמן
שהיו עושים אלו כך ואלו כך והיו דמקבלים והשומעים
א' קבל כדברי זה ואח' קבל כדברי זה מפני זה הוצרך
להזכיר

להזכיר וכיון שחברתי אני דרך ד' משנדה וכבר פסק
~~החכם~~ כל הלכה והלכה בפרט או בכלל מן הכלל
שפוסקים מהן ההלכות ואין שם שני מעשים למה אני
מזכיר שם האיש שאין הלכה כמותו ושאין אותו הדין
דברי זה היחיד הנזכר ~~הנזכר~~ כמו אבי או רבא לא
מרובין מפני מרובין ומפני זה בחרתי שלא ליתן מקום
למינים לרדות שהרי הן אומרים על דברי יחידים אתם
סומכים ואינו כן אלא אלפים ורבבות אלפים מפי אפים
ורבבו ולפי ענין זה אמרתי בתחל החבור פלוני ובית
דינו קבלו מפלוני ובית דינו כדי להודיע שזה קבלה
לבי מרבי לא יחיד מיחיד ולזה היתה מרוצת ומנומת
שכל הלכה והלכה תמצא סתם: כלומר שהוא דברי
היחיד לא שתאמר בשם פלוני עד שיבא ממנה הרבת
המינים האו שבע בכל חתורה שבעל פה לפי שראו
אותה בשם פלוני ולוני ודמו שלא נאמר דבר זה
לעולם אלא אותו פלוני מדעתו

וזה שאכרת שתמצא בחבור דברים הנסתרי מפני
שהם בלא ראייה ואין דעתך צלולה לא היה לך לומר
כן לא אלו היה בחבור דברי שהוצאתי אותן מפלפולי
ומדעתי יכתבתי אותם סתם ולא הבאתי עליהם ראייה
וזה לא עשיתי אותו מעולם גלה און חכמתך ודע
שכל הדברים הסתם שבו ~~הנזכר~~ ערוך הוא בפי בבלי
או בירושלמי או מסיפרא וספרי או משנה ערוכה או
תוספתא על אלו סמכתי ומקן חברתי ודבר שהוא
מתשובת הנאונים אומ' בפירו הורו הנאונים או תקנת
אחרונים היא וכו' וביצא כזה ודבר שהוא מפלפולי

אומר

אומר כפי' יראה לי שהדבר כך וכך או אני אומ' מכאן
אחתה למד שהדבר כך וכך וזו היא הראיה שמה' אחר
שהודעתי בתחלת החבור שכלו ~~פסוק~~ בבלי
וירושלמי וסיפרא וספרי ותוספתא: אבל לך לומר
שתמצא בו דברים הנסתרי שאין אתה זוכר אותו באי
זה מקום נאמר זה ודאי יארע לך ולכל חכם שבעולם
שחיבור זה לא יכיר יגיעתו בו אלא חכם גדול כמותך
אבל שאר התלמידי ידמו שהו' הולך על סדר ~~פסוק~~
ומסיר הקושיא והפידוק בלבר אני נשבע שיש בו
כמה פרקים יהיו באותו הפרק הלכות פסוקות מעשר
מקומות או יותר מן ~~פסוק~~ והירושלמי ומן הבריתו
שאיני מהלך לא על סדר ~~פסוק~~ ולא על סדר המשנ'
אלא כל ענין וענין במקבץ כל הדינים שנאמר בו בכל
מקום שהן עד שלא יהיו הלכות אותו הענין מפורדות
ומפורדות בין המקומו' וזו היתה סוף מנמתי בזה החבו'
שאין כת באדם בעולם להיות זוכר כל ~~פסוק~~ בבלי
וירושלמי והבריתות של שתן שהן עיקר הדינים ואני
אומר לך מה אירע לי עתה בדבר זה

בא אלי הדין החסיד וקונטרים מן החבור בידו ש
בו הלכות רוצח מספר גזיקין והראה לי הלכה
אחת אמר לי קרא זו קראתי אותה אמרתי לו מה ספק
יש בזו אמר לי באי זה מקום נאמרו דברים או אמרתי
לו במקומן או באלו הן הגולים או בסנהדרין בדיני
הרוצח אמר לי כבר חזרתי על הכל ולא מצאתי לא
בירושלמי ולא בתוספתא השתוממתי כמו שערה
האמרתי לו אני זוכר שבמקום פלוני מניסין נתפרשו
דברים

דברי' אלו' הוצאתי ביטון וחפשי ואלא מצאתי תמהתי
ונבהלתי ואמרת' היכן נאמרו דברים או הנח עתה עד
שאזכור במקום הוצאתי ואני זכרתי שלחתי שלוח
והחזרתיו והראתני לו הדברים מפורשין בנמרא יבמות
אנכי נראה תמה והלך' וכן תמיד אני בצעד מזה שיבא
השואל וישאל היכן נאמרו דברים או פעמים אומר לו
מיד במקו' פלו' ופעמים לא ותייך לא אזכור במקום עד
שנחפש אחריהו ועל זה אני מצטער הרבה שאני אומ'
הרי אני המהבר והתעלם ממני מקום דבר זה כה יעשו
שאר בני אד' ועל זה נחמתי שלא הברתי עם חבור זה
ענין שאני אומר לך וברעתי אם גזור הש"ת שאעשנו
אף על פי שיש בו טורח הרבה שכל הלכה שאיננה
במקומה באותו ענין אודיע מקומה' כיצד כגון הלכות
שבת מחבורי כל דבר שהוא בפירו' בשבת או בעירובין
איני צריך להודיע מקומו' והלכה שהיא מהלכות
שבת שהיא בענין או בפסחים או בזבחים או בכריתות
אודיע מקומה ואומר הלכה פלונית מפרק פלוני מן
החבור מקומה בפרק פלוני ממסכת פלונית ויהיה זה
הספר אחד לבדו שאי אפשר לעשות בגופו של חבור
שאינו דרך פירו' כמו שאמרת' לך' ומכל מקום כל
דבר שיתעלם כהדר רתך מקומו תודיעני בהסדר ואני
אומר לך שכל סתם שבו מאחד מחמשת חבורים אלו
דוא אבל הרב הקשה הוא שלא יודע מקומו מפני שבא
בתלמוד אנכי נראה ודרך משא ומתן ונתבאר אותו הדין
שלא במקומו ולא ידע אדם היכן יבקש וכבר שלם
ענין זה:

כחבת בכתב א' שאני אמרתי ברבי ועליך שכלוני
 דיון אסכנדריא נתברר לך שאינו יודע כלום
 ואינו בקי בחכמת חכמי ~~העולם~~ מה נתברר לרבינו
 ממנו עד שאמר עלי כאלו הדברים ואני שאלתי מאת
 רבינו כמה שאלות ולא בא אלי תשובה מהן אלו הן
 נוסח דברך גם בכתב שבא עתה בקרוב כרוב
 ותלמרני הנעלמות אשר בקשרי מהדרתך ושמע
 תשוב על הכל דבר זה מעולם לא אמרתי עליך שאני
 אומ' שקר לא בנוסח זה ולא בנוסח אחר אבל היו שם
 מקצת דברים כך היו בא אלי כתב כן אשך אבו אפרים
 אמר שאתה דנת לו עכשיו התנו שיקח התנו החלי של
 זהב שכתוב עלי בתורת נכסי צאן ברזל ועשה בו כל
 מה שיו צה אפילו רצה שילך בו למדינה אחרת הואיל
 והוא חייב באחריותו וכיון שהביא החלי לתנו מפני
 דין זה לא רצה התנו ליקח ואמר קחו כל הנדוניא
 שאני רוצה שאהיה חייב באחריות ודנת לו שהדין עם
 התנו ושכופין אותה שתכור ותטול נדונייתה ותחזור
 הנדוניא נכסי מלוג אלו הן ענייני הדברים שאמר לי
 כתבתי לו אני מאמין שאמר דברים אלו ואם אמרן
 העד עדים על דבריו ושלח לי :

שלח לי בכתב יש בו עדו' מכלוף ואבן טמאני שאתה
 דנת שכל אשרה שירצה בעללה ליתן לזה
 נדונייתה ולא ישאר עליו ואחריותה הדין עמו מיד
 תמתי והיה הדין החסיד שם עמי וכמו שלש ארבעה
 אחרים הראיתי להם העדות תכהו כלם : אמרתי אל
 תתמהו לו בני פרנצא גם כל היתורים שבער הערל'

אפילו חכם גדול שבהן אינו בקי בדינין לפי שאינו
רגילין בהן שאין הערלים מניחין לרוץ כמו הישמעאלים
וכשיבא להן דין יאריכו בו יותר מדאי ולא ידעו אורחו
עד שיחפשוהו בתלמוד הרבה כמו שאנו עושין בדין
מדיני הקרבנות היום לפי שאין אנו עוסקי בהן ובאותו
הזמן שהיו עוסקין בהם הכל היו בקיין בדין וואינו
צריכין לשאול ולא לחפש כמו אלו השוכנים בין
הישמעאלים בפסקי הדין שכבר הורגלו בהן אפילו
התלמידים: היודע עד והעדים הם קיימים שכך ראו
הרבדים בלא להוסיף ובלא לגרוע.

וזה שאמרת ששאלת ממני כמה שאלות ולא השבותי
לך בשבועה שאיני יודע לעולם שאלה של
השיבות עליה חוץ מזו שבא ואני חולה בענין קדושי
בסף שאמרתי שהן מדבריהם והרי אני משיב עליה
אחרונה ולא ראיתי שאלה כלל ממך לא אותם השאל
של ברכת אירוסין שהקניטוני מחזרתן כמה פעמי עד
שאמרתי לך כבר הודעתך דעתי ומה שתמצא עשה:
וכן שאלה של גט לההיא שאמרת שהוא פסול מפני
השלחות וכתבתי לך שהוא כשר והראיתי ההפך
שיש בדברי ידחית בזרוע ואמרת עדין לא ידעתי מאי
זה טעם הוא בשר שתקתי והנחתיו וכן דרכי ממך עם
כל אדם שארא אותו עומד בשמותיו ואינו רוצ' לחזור
בו אשתוק ואניחנו בלצונו כך הרבי לעולם ולא
ידעתי כלל שאלה שבאה לי בדבר אחר שמא אבר
הכתב ולא הגיע לידי ואתה רחולה עצמך להשיב על
מה שלא ידעתי או בא לידי ואיני זכו מכל מקום איפשר
לחזור

לחזור ולשאול. וכן כתבת לי בענין האלמנה ע"כ
 יתומיה שדנתי אני שאינה חייבת שבועה על החצר.
 עצמת אתה הרברים ועשית אותם טענ וכתבת בכתב
 זה האלמנה שהיא טוענת שנמכרו נכסיה בפחות וכו'
 ולא היתה שאלתם שהדבר טענה: וכן פירשתי אני
 בתשובתי ואמרתי הואיל ונודע כודאי שחצ' זו נלקח'
 מנכסי הנדוניא זה היא כתובה ביצמה וידועה לה איננה
 צריכה שבועה שהחצר בחזקתה היא איננה בחזקת
 היתומים ואמרת לי מפני מה חתמתי הדיינים עמך אתם
 נתלה בהן או הן תלוין בך. אמת אמרת ונריעותא
 היא לי:

אבל כתבו אלי מאלכסנדר ריאה שאם תכתוב לברך
 יאמ' הדיין לפקחי או לשופט פלד או מר בכך ואני
 אומר כך מי מכריע לא יעשו לגורין ואם יהיו החותמין
 רבים נמצא הוא יחיד בין רבי' וכיון שידעתי שכך הוא
 דיניהן באמת ראיתי למחול על כבודי כדי שיצא הדין
 לאמתו והתי' הגדול שאמרת בכתבך ואלמלא לא
 היתה מפורדת מן השבועה לא היתה נותנת ליתומים
 שום ריוח אבל עתה הוסיפה להם ג' דינרים:

אלו: נוסח דברך ואני יודע היאך יאמר חכם כמותך
 דברים אלו וכימי הוא דירשע שלא יפחד מן
 השבועה אין זה אלא דבר תימה וכן כתבת לי ששמעת
 שאמרו לי שהגם של בתו של אבו אלפרג בטל
 ושלחתי לחפש על דבר זה וחכשרתי. לא היו דברי
 לז' מעולם. לא כך היה מעש בא אלי חתנו של אבו
 אלפרג ואמר לו עשה עמי חתני כמה רעו וחזירני מן

הדרך והצד כי בדבר זה הכרתי מכלל דבריו שהגט
ע"י שליח לא אמרתי שום דבר וכתבתי לאבן אלפרג
ושאלתי לו בתוך קבלת גיטתו או לא קבלה וכתבתי
נוסף דבריו שכתבת בשליחות השליח ושהרשתי ליתן
לה הגט כתבתי לו אל תתאחר שעה א' עד שתקבל
גיטה במהרה לא היו שם דבריו אחריו אבל עתה צריך
אני להוכיחך על ב' דברים. הא' היאך נזכרת הגט ע"י
השליח אפי' שעה א' ואתה רואה שהן מקטגוריה ומדיבור
גדול היאך לא חששת לבטלו ונמצא כל מה שנעשרת
הכל וריק: לא היה יוצא ומבטל והולך לדרך וזכרת
יועיל הדין לא להוריע דברים אלו וכיוצא בהן הורה
לך לוס' אי אפשר שלא תקבל גיטה על תנאי זה ועוד
אם ימות השליח לא תהיה היא ענוה ועוד אם נדרש
או טבע בים ולא נודע זכרו הס' ושלום קדם שיגיע
לירה מה יועיל הגט ביד השליח ואין גט לאחר כיתור
והדבר הב' על שכתבת בגט זה שהוא על מנת כך וכך
וכתבת התנאי וכלתו ועשית חזן קודם ללאו ומה זה
ה' בוטל כל האומר על מנת באומ' מעכשיו ואנו צריך
לכפול ואתה יודע כמה דהפרשות ודינים בין מגרש
ומקדש על תנאי ובין מגרש ומקדש על מנת כדאמר'
והיא תתן או לכשתתן וכו' וזה לא הפסיד כלום אבל
קשה לי חכם גדול כמותך שיהיו הדבריו מעורבבין על
מנת שמשמע מעכשיו ותנאי כפול שמשמע לכשיהיה
הדבר הזה ואמרת לי שאתה מצטער מאברהם ומה
בין' היודע עד עלי ודין שגערתי בו והכפתי אותו
על פה ובכתב בגללך והשבעתי בכתבי שלי' וצוור

לו כמו שקול דה' על דעתו ושלם ידבר עליך
 תועה אולי יקבל וכן אבנא לך בתב שפלוני הרי
 עובר עלי את הדין מפני חתנו שנתן לו שאכל וסדרי
 בשמי וכתב ידו שעמו על מה שנמרתי לו ואמרתי לו
 אל יעלובדים אלו על לבך ואלה הדברים שדן לך
 טעות הן לא בכונה ובית דין הגדול ישעו בהורא ומה
 בכך והסרתי כעסו בכל דבר וזה שאמרו לך שאמרתי
 עליך שהוא כעסן אמת כך אמרתי ומה שיש בזה אל
 יקשה בעיניך האי צורבא מרבנן דרתה מרתה אורית
 היא דמרתהא ליה שגהלא כה דברי באשנאם ה' :

לפי שאמרו לי כל הרברי שאירעו בינך ובין רבי רניא
 כתבתי או אמרתי שהוא כעסן וקשה בעיני שלא יהיה
 מחביריך ומלומדי לפניך שהו אדם ירא שמי ומצדיק
 רבי הגנה ובאכסנדריא ואלו היה מלמד לפניך רה"ר
 מאיר עיניהם בו והיית מודיע להם עקרי הדברים
 ונסתריהם אחלי שיהיה זה :

דשמעתי שאתה רוצה לחזור לרומניאה מצער העם
 הזה הזהר ואל תעשה זאת רניח מקום
 שנקבע ותלך למקומות משוכשות בניסות אם רוח
 המושל יעל עליך מקומך א תנח ושאת על עסקי אבי
 זכרי שלקח השררה שפלות ודלות הוא פוחד מקטן
 שבקהל ואין לו עוזר אל תחוש לו ואל יבהילוך דברי
 העוברים נתן תשעים להפסדה ולבטלה ולא נתן לו
 כתב כלל מן המלך לא רשו ככה אם ירצו בו היהודי
 ירצו ובא הוא ואמ' לזקני אצא ובכה כלילה לפניהם
 עד שהניחוהו . או הן אמת הדברים ושלומך רבה :

תשובה על ענין הקדושין

השאלה מפני מה אמרתי שקדושי ביאה ושטר
מדאורייתא וקדושי כסף דרבנן ואמרת
והא כולו ילפינן להו מן התורה בכסף מנא לן גמרא
קידה קידה וכו' * זה ענין השאלה:
והתשובה דרך קצרה כך היא יש לי חבור בלשון
ערבי בענין מנין המצות והוא אצל מר
כעריה שצ' תלמידי ויש בו יד פרקים בכללות גדולות
בעיקר מנין המצות צריך אדם לידע אותם ואחר כך
יתברר לו טעות כל מי שמנה המצות חוץ ממני מבעל
הלכות גדול' עד עכשו * ובאותן הפרקי' ביארתי שאין
כל דבר שלמדי' אותו בהקש או בקל וחומר או בגזירה
שוה או במדה מ' מדות שהתור' נדרשת בהן הוא דין
תורה עד שיאמרו חכמים בפירוש שהוא מן התורה
והבאתי על זה ראיו' ושם ביארתי שה' מדברי סופרים
ואפי' בדבר שהוא הלכה למשה מסיני מדברי סופרים
קרינן ליה ואין שם מן התורה אלא דבר שהוא מפורש
בתור' כגון שעטנז וכלאי' ושבת ועריו' או דבר שאמרו
חכמים שהוא מן התורה והן כמו שלשה ארבע דברים
בלבד * ובאותו החבור הזכרתי הכל וכשתקרא אותו
יתבאר לך ובכאן יש לשאול בודאי ולומ' למה הבעילה
וראי' מן התורה שהרי לא למדות בתורה מ' מדות לא
בביאור מלמד שנקנית בביאה * אלא הבסף והשטר
בחקש דמו אותן למה אמרת שהשטר מן התור' והבסף
מדבריהם

הרעה עם שכניהם שרדו את מלכותם וכתביהם לצרפת
לחכמים הנמהרים אשר שם והסיתו אותם והטילו
דבריהם באזניהם עד אשר שמעו לקולם ויענו אותם
כרצונם ויפתום לשלוח לקהלות פרובינציה נדויים
וחרמות ובראות החכמים ההם כי נשקה ביעקב האש
הגדולה הזאת בחרו אחד מהם מחכמיהם ואחיריהם
הוא החכם הישיש רבי דוד בן קמחי זל וישלחו אותו
ליתר הקהלות לרהקל ולעמוד על נפשם מיד כל
מדינה ומדינה וכל עיר ועי' ממשלת קטלוגיא וממלכת
ארגון לא התמהמהו לשלוח מצודים וחרמים לרגלי
המורדים והפושעים באשר יראה מטופס כתביהם:

וגם רבני הצרפתים שבו מדרבם הרעה ונחמו באשר
עשו ובושו מאשר כתבו ושלחו כתבים להתנצל
לפני חכמי פרובינציה ושם אב הטומאה המעור מדינים
שלמה בר אברהם מונפלייר לאחר זקנותו נזרקה בו
מינותו הסית והדיח ותבשילו ברכי הקדיח עלה באשו
ותעל צחנתו ישלם ה לעושה הרעה כרעתו ושני
תלמידיו הא' ונה כי הוא ענה דמעיקר פסול מדרבנן
ולבסוף ממזר מדאורייתא ודוד בן שאול נתחב' עמו
לבשתו ולבושת חרפת אמו והיינו דבר חלמד מענינו
לאהלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו נשא
בשמותיו חותמו וממזר בן הגדה עולרה בני מטריי
שלו ואלו השלשה חמה קטני ארץ שפרצו פרץ על
פני פרץ ותחת שלש רגזה ארץ:

וכאשר בא רבי דוד בן קמחי בר יוסף בן קמחי
מנרבונה אל מלכות קסטיליא שיגר כתב
מאבילא

מאבילא א' החכם הנבון השם מפורסם הרופא ר' יהודה
בן החכם הנכבד רבי יוסף זל' בן אלפאכר שתחלתו
הוא אנכי יצאתי לשטן על דבר המחלוקת אשר היתה
בין אנשי פרובינצה וקרושיה ובין רבני צרפת והכמיה
בדבר מורה הנבוכים שנתגלגל על ידי רבי שלמה בר
אברהם ממנפלייר ותלמידיו ופייס ר' דוד ממנו לדבר
עם זקני מגידה יצו לגדות ולהחרים את רבי שלמה
ותלמידיו ואת תשובתו כרי לכתו לו בארוב להודיעו
דעתו במורה הנבוכים ובראות רבי דוד כי נתעכבה
התשובה הוסיף לו שנית אגרת תחלתה הנה עצרני
ה' מלכת אליכם והעתיר בה דברים על אשר לא מהר
להשיב מענה ולעשות זאת בקשתו ועל זה השיב לו
רבי יהודה מענה בקצרה שתחלתו מי בהחכם והשיב
עליו רבי דוד כתב אחר שתחלתו יהודה זאת יודוך
אחיק ואחר כך שלח לו רבי יהודה תשובה על כתבו
הראשון ותחלתו יגער ה' כך השטן וכשרהגיע דבר
התשובה לרבי דוד כתב אליו כתב תחלתו לא אחרל
לדבר אליך והשיב לו ר' יהודה טובה תוכחת מגולה
וזה פת שגן הכתב הראשון אשר שלח החכם רבי דוד
לרבי יהודה הרופא :

הנה אנכי יצאתי לשטן לבני פלג ויקטן המפליגים
על חכמתו והמקטינים על אמונתו אשר לא
ידעו כל חכמה ולא ראו כל תכונה ומי הוא המחזיק
ברת הא' זמחבירה א' החכמה כמוהו :
ואתם ראשי בני ישראל לא התעוררתם לקול אשר
שמעתם והחרשתם לגדופו ולגדופנו ונתנו
המחזיקים

חמחזיקים בספריו ו... וישו וכו' תשש קמתי
בגבור כאיש מלחמות יעיר קנאה והחלימו ונדרו כל
קהלות פרובינצה וקטלונא וארצון ועתה הית' מנמת
פני איכם ונכנסתי פה באבילה והליתי חולי הקרירות
ובעתתני פלצות . וזה ג' ימים לא אכלתי לחם ועל
מטה כתבתי . זה המעט איך השר והטפשר החכ הנבון
המשכיל ר' יהודה הרופא נרו בן כבוד הנשיא הנרול
הרופא רבי יוסף בן אלפאבר זל וכתביתי לעדה למי
שירעה כי מחולשת ידי ורפיון לבבי כתבתי זה וכל
תאותי היתה לראו' פניך היקר להשתעשע בברכתך
והנה נא עצרני ה' מלכת ושלחתי במקומי יקירי זה
רבי יוסף בן אחותי לפניכם ואתה היר' במקומי לדבר
עם שרי העי' ונשיאיה וחכמיה לגדות ולהחרי' העומדי'
במדרס כי תהלה לא השיבו ימין כסלותם אחו' השובי
רבני צרפת כאשר תראו בטופס ספריהם השולחים
אי מנרכונה . ואתם אם תעשו הטוב והישר תעשו
כאשר יאות לכם ואם אין קנא השם לו ולמשה עבדו
ושלום על ישראל הכותב דוד בן יוסף בן קמחי צבי

וזאת תשובת רבי יהודה הרופא עליה

יעיר ה'בך השמן . דוד הוא הקמן . מאין תבא המשוש
בארץ ומחתהלך בה . לארכה ולרחבה
להרהר ריב ומרו . את פני האדון . להעיר קנא כמורה
הנבוכי אשר הלך חשכים הלא ידעת אם לא שמעת
כי מקצת דברי מורה הנבוכים . נבוכים הם בארץ סגור
עליהם המדבר : ודודם חמק עבר . בבררו על עמידת
השמש

השמש בנבעון ועל פיה אתה יושב ונתת נחש עקלתו
כי זה במראה הנבואה ודרך משל נראה . וכל הירא
את דבר השם ומאמין אמונת שלומי אמוני ישראל
ישתומם על המראה ועבר עליו רוח קנאה לפי שהלק
בשגנה על משנה גמורה ערוכה בכל ושמורה עשרה
דברים נבראו בין השמשות . ובירוע כי כל אלה לא
במחירת המשל כגנב נמצאו כי הוא צוח ונבראו
ועוד שיש בו לענין הקדמות שאנו נמצא עליה מופת
ברור לארסטו כחוק ההגיון ומשפטו היה יכול להוציא
מקרא מעשה בראשית מידי פשוטו . ופורט על פי
הקדמות פרטון . כאשר עשה לענין צלם ודכות כפני
שמורה פשוטן על הגשמות . וכן כל מקרא שיבוא
המופת על הפכו אין שומעין לו כדרכו . מפני שעה
נתיב מהלכות ויפן כה וכה . ובירוע שאינו רומה ענין
הקדמות לגשמות כלל כי בענין הגשמות יבואו כמה
כתובים מכהישים זה את זה כתוב אחר אומ' ויראו את
אלי ישראל וכתוב אחר אומ' כי לא יראני האדם . כתוב
אחר אומר ועשו לי מקדש ושכנתי . וכתוב אחר אומר
הנח השמים ושמי השמים לא יכלכלוך . וכיוצא בזה
ארזל דברה תורה כלשון בני אדם ותרגם אנקלוס
הגר מפי חמשה זקנים וחזו ית יקרא אלהא רישאל .
ותרגם ושכנתי בתוכם ואשרי שכנתי ביניהון וכן כל
הרומה להן . מפני שלא נאמר ושכנתי אלא על כבוד
של הקבה שנאמר לשכון כבוד בארצנו להודיע כי
כל חנוים כאין נגדו . ויותר יעקב לברו . אבל לענין
מעשה בראשית כל הכתובים זה לזה מעידים והיו
לאחדים

לאחדיו ופניהם אל ה' ויחזקו בידים
ויקרא זה אל זה ואמר יהמה ישאו קולם ירנו כנאון
הכלם ברוך שאמר זה היה העולם ואינו כדאי מופת
חכמה יוגית לעקור את הכל שנא ובה האות והמופת
נמר וכתוב בתורה לא תשמע אל דברי הנביא ועוד
שאפילו לדבריהם שהם מדברי סופרים ולא מפי
ספרים כי כל מופת שלם צריך עיון גדול עד מאד
בפני שפעמים יתערב בודבר מתעה מאותה חכמה
שקרנית שנקרא בלשון יון סופיסטיקה ובהתחברות
אליו ועשה מרמה ללכוד חבמים בערמה כגון
שיהיה באות וכמופת או בהקדמו מהקדמותיו עד סוף
כל העולם אחד מן המומין הפוסלין המחפפין משותפין
או טענות מחופות מזויפות צנומות דקות שרופות
ונמצאים תולדותיהם כיוצא בהם שאינן משיחין לפי
תומם כי זנתה אמם לפי דרכנו למדנו שהסומך על
דבריהם בדברי תורתו לא יצא ידי חובתו וכל שכן
לענין מופת הקדמות שהוא פוסל את השבת במומו
בשנותו את טעמו ויסבר לחשניא זמנין ודת כבלע
את הקדש ויטמנהו בתול בשפוני טמוני חול כי
ידע כל ישראל כי טעם שמירת שבת מעשה בראשי
במשמעו כי ששת ימים עשה ה' וכתב על כן ברוך ה' את
יום השבת ויקדשו ואלו שבת זה בשום פנים בעולם
שלא עמד טעמו בו ריחו באמת נמר ושומרו לשקר
נמר ואיך עלה על לב כי על פי משל וחידה נאמר
במקושש רגום אותו באבנים כל העדה על כן תפוג
תורה ולא יצא משפטה לאורה כי לאתה גוים באו
מקדשה

מקדשה ויונים טמאו את היקון שה ובכל מקום
שיש תלול השם אין חולקין בכבוד לרב כי כל
מעשה אין מבסין עליו לכבוד עושהו: אסור מעשהו
וראית לדבר מעשה העגל כי אין הפרש בין אותו עגל
מסכה לפסל מיכה כי תועבת ה' אלהיו גם שניהם:
ועוד שדבר על אותן הדורות שמאדם ועד נח אשר
האריכו ימים שאותם הזכירים בלבר אשר נקבו
בשמותיהם היו מן האנשים ההם ושאר כל הכתוב
בהן וילד בנים ובנות לא היו אלא כהיותנו כיום הזה
כלם: מפני שהיתה כונתו שלא לשנות מנהגו של
עולם למען העמיד התור עם הכמה היונית יחד להכיר
את האהל להיות אחד: ודימה היות הראשונה עם
השניה כשתי עפרים תאמי צביה והיה תאמי ואניה
ולא נשא אותם הארץ לשבת וחיו להיו כשתי אחיו:
כי לא כנשי המצריות: העברית זאת התורה אוכר
לא כי בני החי ובנך דמת. וכעסתי צרתה גם בעם
בעבור הרעמה כי צרה שמה אני שלום וכי אדבר
המה למלחמה כי חכמי יון אומרים כי הדום הטבעי
שכלב ניוון מהליחת הטבעית שבו בעין הפר נילח כן
השמן שבנר ואינו יכול להתקיים בימינו של אדכתות
שנה או תתק שנה בערות תורה הנאמנה ואחד הוא
אצלם שיארע דבר זה לכל המין או לאסין המין משל
לשני אנשים שבא אחד והעיד שראה גמל אחד פורח
באר ר' א' שני והעיד שראה שלשה גמלים פורחים
באחד ובירוע שאם יתכן להיות הראשון אמת גם
השני יכול להיות אמת כי הצורה הנגמלת אצלם היא

גלמה לזה להיות פורח באוינם היא נזרמת לכל המין
כלו להיות כן מפני שצורת המין אחת בכל המין כלו
ואם לא נרמה הצורה דבר זה אלא מקרה הוא יהי לו
לברו לא יהיה המופת כלל לא פרטי וכל מופת פרטי
אינו מופת שלם מפני שפעמי חוטא ומחטיא והוא ברו
למי שהנהגה בהגיונם ויחפש בנר שכלו חביבנם ועדיין
הקושיא במקומה עומדת אם כן מה יתן לך ומה יוסיף
לך להיות מודה במקצת ועוזב מקצת ובאמת על ענין
בזה לא נאמר ומודה ועוזב ירוחם מפני שהיה מורה
בקדש ולא מעלה בתחו מקום למינים ומזכרת עון
לטועני להיות העב כמתאונני ובאחלי הכהש נרגנים
באמרם אין יתרון לדאשונים ואין חסרון לאחרוני
ושואמרו כאשר יסור משר הקדמוני על החדשי אנו
בושים אלא שאת מגלגלים עלינו את הישנים וזה
דומה למה שאמר בן הצרפית של אליהו עה מפני
שכתב ב עד אשר לו נותרה בו נשמה ולא נאמר מת
אם כן מה יעשה בן השונמית שכתב בוהנה הנער
כת וכתוב אשר החיה את המת וכתב בריש וישב
על בדכיה עד הצהרים דימת ומה יעשה באותו שנוע
בעצמות אלישע עה ויחזיקם על רגליו ומה יעשה
בתחיית המתים שכל הכופר בה אין לו חלק לעולם
הבא ואם נאמר דבר בעמדת השמש בגבעון מה
יאו בצל מעלו אחז שאין אדם יכול להוציא ממשגור
מפני שכתב בדברי הימים שמלך בכל שלח להזקק
החרוש המופת אשר חיה בארץ כתב צל המ לו במה
מעלות מופת למקום עלינו אם לא תאמנו כי לא

תאמנו • מי יתן החרש תהיה שמוחתה לכם לחכמה
 ויעבור עלי מה זלמה תניאון את לב בני ישראל לבקש
 תואנה • הלא טוב אמנה • לעושה השמים בתכונה •
 ותדע ותשכיל מן מוצא דבר כי העם ההולכים בחשך
 המחזיקים בספר מורה הנכובים החכמים בעיניהם
 הנכונים נגד פניהם אשר בדבר ה מאסו וחכמה מה
 להם • נרפים הם נרפים ופוסחים על שתי הסעיפים •
 והם חושבים כי הם לכאן ולכאן והם באמ יורדים ואינם
 עולים אלא עומדים בתוך לנדה ביניהם • לא אור
 התורה נגה עליהם ולא שם חכמה יונת נקרא בהם
 ועליהם הכתו' אומר זכמישפטי חנוים ההם לא עשיתם
 ועוד נוסף עליהם דברים רבים הלא כתובים על ספר
 המורה אשר הוא בעיניכם שורר ומורה • ובענינו
 פתחון פה לכל סורר ומורה אשר ירים יד במדרשו •
 ואליו הוא נושא את נפשו • ומורה לא יעלה על ראשו •
 בהיותו לבס לאבן נגף ולצור מכשול תמיד • והיה
 הנבשל בהם ביום ההוא כדוד בתתו הרתורה למשל
 ולטנינה כדוב עניניה ביכסרה פניה ויעמוד רבים
 בחלקלקות על סלע המהלוקות יצא לחוץ ידבר על
 האותות והמופתים הגדולים כי הם חידות ומשלי' וזילעג
 ואין מפלים • מה יעץ ללא חכמה ותלה תורה על
 כלים וכל מקראה היקר והפניני' מכר לבני חנונים •
 למען הרחקם מעל גבולם אשר גבלו ראשוני' וכלים
 מכלים שונים • יאמר נא קמחי ששמו צמה בלוי עשרה
 קמה מתי נתנו מקראי קדש להרשבמה חכמת
 היונית • וילכו אחורנית • ובתי גחם אורם על אפרים

ותעלה ותצא מרכבה ממצרים • לאבן הרבר כי מציון
תצא תורה ודבר ה' מירושלם •

ועתה • שמע בקולי אעצך להשלים עבד התורה •
ולתלונן בצלה • וכל אשר תאמר אליך •

שמע בקולה • והיה אם שלום תענך ופתחה לך לאמר •
שוב בני דוד אתה ורעך היושבי • לפניך כי אנשי מופת
הביה בעיניך • וכבוד חשבו להם • אז תתענג על ה' •

וסור עונך והטאתך תכיר • ותיטב לה משור פד וצתה
באהיך תשוב לקרבותך להטיבך באהריתך ואם נאן
תמאן לשוב תחת לשונך חמת עכשו ותעמוד במשוב •

נצחת ואיבה • לבטל הויית אביו ורבה • ולהתאמץ
לעלו במרכבה • תחת הטה יצא חוח ולא תמצא מנוח •
וחיית נענך בארץ תחת היותך פורץ גדר לגורר פרץ •

איש צדיק תמים ב • ודותיו • עם חקי האלהים ועם
תורותיו • לא נטה כהם על ימינו או על שפאלו • רק
על הדרך גבולו • להוות בנועם ה' ולבקר בהיכלו •

וכתת נחש הנחשת אשר עשה משה והורו לו • כי עד
הימים ההמה היו בני ישראל מקטרים לו • הוא הרב
המובהק ר' שלמה האל יענה את שלומי • ולפני שמש

ינון שמו • עקב דיתה רוח אחרת עמו ותחת אשר קנא
לא להיו ולכבודו • ויחלץ מאתכם הוא ויונה בן אמת
תלמידו • לנקום נקמת ה' בכל רבבו וכל נפשו וכל

מאורו • וכלי הקדש והצוצרות התרועה בידו • יריע
אף יצריח על אויביו יתגבר • ובעוברי על דת יתעבר •
כי מי אשר יחבר • מה לתבן אל הכר • והיו כראותו

בו קשרתם כלכם עליו וכמעט נמיו דגלו • ויהל מאד
מהמורים

מהמזדים אשר סבבוהו כדבורים כי לא באו לעזרת
ה לעזרת ה בנבורי עמד בתומו על משכרתו ותשב
באיתן קשתו וישלח היונה מאתו ובאמת קו אתם
שמו יענה כי הוא ענה בפניכם כחשכם והציל כתבי
הקדש מאור אשכם מידו היתה זאת לכם והוא הלך
במדבר עם רבני צרפת וקדושיה ונבורי מלחמה תור
ואנשיה ויהי כבא היונה אליהם וידעו כי קלו המים
ויכלאו הנשם מן השמים ויספרו מעינות התורה:

ויסעו ממתקה ויחנו בכרה ויקומו כאי אחד כל העדה
וילכשו בנדי הרדה בקנאתם לבני ישראל ויהודה
על התמורה ועל התעורה ותשא כל העדה ויתנו את
קולם על אותו ספר מורה כולם כי הוא מולדת חוץ
לא יבא להם בקהל ה עד עולם ונזרו שלא יהיה אדם
רשאי ללמוד בו וללמד הואיל ולשרפה הוא עומד
ובכל זאת מצוה עלינו לחוס על כבוד של רבינו משה
זל ולהודות כי היה בדורו כאיש חבורות ולו בכל
הכמה עשר ידות ויותר מהמה מדותיו רבות

ונכבדות תורת אלהיו בקרבנו ותרועת כלך בו
הוא כתב משנה דתורה הזאת על ספר הנורה
אמרי שפר אשר עומד לנס עמים אליו גוים ודרושו
ומפיו תורה יבקשו כי מלאך ה' צבאות הוא ואחריו
לא קם כמוהו וחייבין אנו לרזן אותו לכף זכות ואין
להרהר אחר מדותיו כי מה האדם שיבא אחרי המלך
וכל שכן דל כמוני והלך ויבא הלך לאיש העשיר
בחכמותיו ובהזקתו בעשרו ובמליצותיו העיר הכל
את מלכו כי פיו הוא צק ויעמקו בהן מחשבותיו וימרו

את רוחו ויבטא בשפתיו למצוא חפץ בסתרי תורה
באו בני סרעפיו אל הקדש פנימה להקטיר קטורה
ויקחו איש מחתתו ויקריבו לפני האש וזה אשר לא
צוה אליו אבל משגיונו באהבתם לא שם לבו על
הטאתם לפני ה' על שגנתם ואל תתמה על רבינו
משה וצל אם חטא חטא אחד מעודו אשר לא צוה
והאלהים אנה לידו שהרי כתוב באהרן ומרים אשר
גואלנו ואשר הטאנו וכתוב ברוד הנה אנכי חטאתי
ואנכי העויתי ואלמלא דכתיב אל תגעו בכישיהי
ובנביאי אל תדעו הייתי משמע כזה וכוזה אשר לא
שמעו הוויורדים מצרים לעזרה ולגבורה להשוב
מלחמה שערה ההולכים אחרי ההבל והבלו ואת
פיה לא שאלו בעלי ברית המורה היושב באלוני
ממרא אחי אשכול הכופרים הם היונים היועצים
און על משפחו סופרים כי מנפן סדום נפנס ומשרמות
עמורה זיכרתו ששם עמורה וכל ליצנותא אסירא
בר מליצנותא העו למח עברתם את פיה ותשיבו
את המורה תור חרשה ותאמרו לנו הנאולה ומשפט
הירושה תורה צוה לנו משה כורשה והיא מתנכרה
שלוחה אליכם וקשה ודמותם לעלות את רבינו
משה ולמעלה מהנביאים ולשומר בראש הקדושים
אשר לא דבר ולא צוה אתכם ולא עלתה על לבו
העולה דרוחכם הסד שלום לתעלו כי אין ה' בקרבכם
ולא תנפנו לפני אויביכם הנו לה' אליכם כבוד כטרם
יחשיך וכטרם יתנפנו רגליכם הסירו את אלהי הנכר
אשר בתוכם והטהרו וחקליפו שמלותיכם ומה

תעשו לכם לטהרכם הרבו בורית הבור לכם וכבסתם
בגדכם : רחצו בנקיון לבבכם : מי בקשזאת מירכם
ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם : פן יאמרו
אליכם בניכם מה העבודה הזאת לכם : ולמה תכבדו
את לבבכם : ולמה תהיו אחרונים להשיב את המלך
זה אליהם מלככם : אך בזאת נאות לכם : אם תהיו
כמונו להמול לכם את ערלת לבבכם : והוצא מפיהם
פן יפרוץ בכם ונתתם לה' אליהם כבוד אולי יקל ארץ
ידומעליכם ומעל ארצכם : ולכן יהכהה' לחננכם :
ולכן ירום לרחמכם : ויברך אתכם כאשר דבר לכם :
ואם לא תעשו כן חטאתם לוי' אליהם ודעו חטאתכם
אשר תמצא אתכם : כי תבנו עדים לעריכם וגדרות
לצאנכם : ותהרסו בידכם מבצרכם : כי תהרסו אליה
לראות כמדאות הצובאות אשר צבאו על אמונתכם
לבלע נחלתכם : אשר לא ידעתם ולא חלק לכם
הרשים מקרוב באו לא שערום אבותיכם : ואם לא
תשמעו : עתה תצמח הלא תדעוה : ברבות עבדו
המתפרצים איש מפני אדוניו : המטחיתים את הארץ
איש איש את כל הישר בעיניו : ונר' אהים טרם יכבה
ותחשך הארץ בפני הארבה : הבה נתחכמה לו פן
ירבה : ובניו הגם אתכם כל היום יפיו : ובין אתים
יפריאו וכל און יאנו ואת לב בני ישראל יניאו ונפשם
ישאנו להמיר דתם ואותם עון אשמה ישיאו ובכל אשר
יצאו ללמוד ישן מפני חדש יוציאו ובחרותם האפלות
לעשות הרע יפליאו אשר צבאו פתח אהל מודה ואת
עמי הארץ יצביאו למען יחטאו בהם ואת ישראל יחטאו

ולמען ילצו וישחיתו בכל הר הקרש : מיום ליו' ומהרש
 לחדש : עליה לבניכם ספרו : עוצו ודברו : מה אתם
 נועצים . כי תצא אש ומצאה קוצים : והאבות מבערים
 את האש והבנים מלקטיט עצים : והנוגשים אצים .
 לעלות בהר פרצים . וזה ההלם לעשות : לבוא בחידו'
 לגסות : ולהחל לקצית בקצה האותו' והמסות' כי לא
 ישרה נפשם להאמין כאשר ישרה בעיני היוצר לעשו'
 הלהן תשברו עד אשר יגדלו : ומקרב האר' לא יחדלו
 אז תחתרו להשיב אל היבשה ולא תוכלו . כי יגאו
 המים הודונים . וימית אבות על בנים : הלעג השאנני'
 הבו' לגאונים ותהי האמת נעדרת וסר כרע משתולל
 ונמצא שם שמים מתחלל : וגם אמנה את כפר מורה
 אין כל דבריו במשקל אחד שקולים . לאחד קראתי
 נועם : ולאחר קראתי הובלים : ומתו טובתו . בא לירי
 רעתו : ולואי הספ הזה לא היה ולא נבר' : לא מתרגם
 ולא נקרא : מראנותינו ביום מהר : מזעקת מושל
 בכסילים : יושבתם אהלים : מחשיך עצה במלים :
 ממשל משלים : לעמי הארץ ולסבלים . למען למוג
 לב והרבה המבשולים : והם לא ידעו דין הספר ודתו
 ולא הבינו עצתו ויד ר' שמואל אבן תבון היתה במעל
 הזה ראשונה : ולא ידע כי מרה תהיה באחרונה : הוא
 החל להיות לבני ארצכם למבשול לב ולפוקה : אשר
 נתן לכם את המורה לצדקה : והנה צעקה : ואתם
 באתם אחריו : ומלאת את דבריו : מלאת אבן הטעי'
 אשר בשדה החרס תועים . כלם כמרוצת כשטף אף
 וחמה : כסוס שוטף במלחמה : וקל ברגליו לא ימ'ט
 ועם

יעם לא יבון ילבש וידוע ידע כל איש אשר רוח בם :
 כי לא העתרת ידברי כי אם על האספסוף אשר בקרב
 שירעתי שיש בהם אנשים חכמים וידועים : ודבריהם
 אינם נשמעים : יושבים בתוכם משמימים : מפני
 שועלים קטנים מחבלים כרמים : והמה בעיניה חכמים
 מחוכמים : והשם יהפוך אל עמו שפה ברורה יחר :
 לקרוא כלם בשם ה' ולעבדו שכס אחר : לבל תהי
 נא אלה בינותינו : ויקיים בנו מקר' שכתו' אין פרץ ואין
 יוצאת ואין צוחה ברחובותינו : ושלור' רב על כל הולך
 בתומו : ומדבר כלשון עמו :

חס כתב שני סלס ל' דק זל לרכי יסודם הדומם :

יהודה אתה יורוך אחיך : חכמתך תשיחך וענותך
 תנייחך : וגדולתך תנחך : ומה אערוך ומה
 אדמה לך : במרגליתא דלית לה טימי : אבל אערכה
 לפניך ואוכיחך : כי תשיב אלי רוחך : והוצאת מפיד
 מילין דברי עתיקים : לא עתיקים : הדשו' מקרוב באו
 עד כה לא נראו : ועוד פה לא נמצאו : ואל אלהים ה'
 הוא יודע וישראל הוא ידע : כי לא גבה לבו ולא רמו
 עיני ולא הלכתי בגדולות ובנפלאות מטני ולא פניתי
 אל רחבים ושטי כזב : ולא הייתי מקור אכזב : ולא
 נטיו רגלי ולא מערו קרסולי ולא היו דרך לא סלולה
 שבילי ולא נטיתי מדרך האמונה ומנתיב חנכונה
 ואני אני הוא הבוחר באהבה בהויות אבי ורבא וזה
 חלקי מכל עמלי ובהם זקנתי ושברתי וכני רחנם
 אתי בשבתי ובלכתי ואין רב בספרד וצרפת מדרק
 בדברי רזל בחופריהון ובקוליהון יותר ממני : וידועי
 יודעים

יודעים הקרובים והרחוקים ואם הדגדה הזאת טובה
 מזולתי כבר ארזל שדי ליה לצורבא מרבנן לאורועי
 נפשיה באתרא דלא ידעין ליה מנאלן מעובדיה כל
 שכן להציל נפשו משפת שקר מלשון רמיה ואתם
 שקבלתם על דוד לשון הרע בלא דרישה וחקירה
 דבר מלתכון אמירא ודבר הספר אשרה הקימו עלי
 שונאי חנם לאורב כיום הזה לא היה דברי אלא מרה
 שהרא' לך יקירי בן אחותי בטופס ספרי ובמה שראית
 שכתבתי אין רע אך האמת כתבתי לכל אעלי עינים
 כשמש בחצי שמים כי בימי המשיח יבטלו ההוויות
 כי לא יהיה ספק וקושיא בתורחנן כי שפה אחת
 וישפט אחת יהיה לכלנו וזה ברור מן הנביאים ומן
 התלמוד כאשר ראית בטופס ספרי ואם הרשעים
 הוסיפו ונרעו לגנאי להאשימני בעיניכם הנה את
 עונם ישאו ואתם לא תנקו כי השרת סגקי בחנם
 ואתה כי גדולי רבני צרפת השיבו אחורי ימיני ובקשו
 מחיל ממני ואתם עידכם מחזיקים בדברי ההתולים
 תאלכנת שפתי שקר הרוברות על צדיק עתק וכי
 תאמר כי העתרתתי עליך דברי סמכתי על אהבתך
 וענותך ואמרתי כי לא יקש דבר איש יהודה כי
 הענוה עם הנשיאו' לכודה ומרוב שיחי וכעסי דברתי
 ומתוך חליו וחלשתי הגדולה כתבתי וידעתי כי
 יהודה גבר באחיו בחכמה ובענוה ובחסידות אבל
 באמרך כי הרב התמי שקראת על אויביו יתגבר ועל
 עובדי דת יתעבר הן זאת לא צדקת אענך כי קראת
 לכל קהלותנו עובדי דת אשר יש בהם חכמים גדולים
 ורבנים

ורבנים שטובה צפרנים מכריסו. חלל הלך חלילה
ואיך השבת כזאת על עם החכמי רודפי צדק מבקשי
ה' וחס אשר קנאו לה'. וכראותי זאת אמרתי שבקיה
ר' יהודה נשיאה להסידותיה ולענותנותיה ואם אתם
עם ה' ונשיאי העדה חמלתם על האיש העובר דהוח
אשר התוה קדוש ישראל הוא והסרים אל משמעתו
ראומתהיה משכורתו ומשכורתם משנאי היכחשו
לו ויהי עתם. והבר אתנו ויהתכן אתם כי את אשר
שמו השמים לא יכללוהו. בחדרי חדרים הסנידוהו.
ושמו לו הפות ותמונה. הפך מה שאמרה התורה
הנאמנה. כי לא ראיתם כל תמונה ואשר על כמו זה
מחסה. כסף סיגים על חרש מצופה ואתה ודעך אנשי
מופת נשיאי ישראל גדוליה וראשיהם סרתם מן הדרך
שחתם ברית האמונה. בהחזיקם יד בני תאנה ונחנו
מה לא עליהם תלונותינו כי אם עליכם. ואם נשים
התלמוד בינינו ביניכם ידענו כי נצדק וממנו נוכיחכם
ונערכה לעיניכם. ואנחנו הסה מחזיקים בדת. סומכין
דברי רזל לעזור בלי לב ולב. משכימין ומעריבין
בבית אל עומדים באימה וברעדה כאשר בישראל
מדקדק בדברי סופרים אשר הדת מורים לא כדברי
המורים. דורשי ההגרות. כמשפט החקים והעדות
להיותם עם השכל אחוזות ולחכמה נרכזות. כאשר
הורנו קדמונו הגאונים. כמו רבינו שרירא ורבינו
הא"י. ורבינו יצחק אלפסי ושאר הגאונים. עמודי
עולם מצוקי ארץ. ומפיהם אנו הייסועל דבריהם אנו
סומכין בדברי ההגדה לא על זולתם ירשנו ירושרה

אברהם אבינו שהעיד עליו ה' שמו למען אשר יצוה
את בניו ואת ביתו גו' בתינו פתוח לרוחה לכל עובר
אורה מבקש מנוחה יגיעים בתורה בימים ובלילות
מפרנסין עניים בצנעה עושה צדקה בכל עת ובכל
שעה גם יש בינינו מקדישי ספרים לבני עניים
החסידים ונותני שכר הלימוד במקרא ובתלמוד
העל אלה יאמר עובר על דת הלילה חלילה לכם
ואתה ורעך ידעתי כי אין כפיכם לבבכם כי חכמים
אתם ובני עליון כלכם ומה אומר זו חנה היתה מסבכת
מאת האלהים ולא נתנני להתראות פנים בפני עמחם
וחליתי חלי גדול יום הנסיעה ויום הקרח הנורא
כאשר ידע החכם הרב רופא המלך רבי שלמה בן דוד
שנתן לי מעט רפואה ואם היה מאת ה' להראות
עמכם אתוכח אתכם ונראה דבר מי יקום ממני ומהם
ואני לא בטלתי הויות אבי ורבא כי שוקד אני על
דלתותיהם יום יום לשמור מזוזות פתחיהם ואם
אתאמץ לעלות במרכבה בסולם אשר הקים לנו הרב
מורה הצדק ובפתח אשר פתח לנו יפתח ה' לנו את
אוצרו הטוב אין תימה בזה כי גם אתה וחכמי אחרים
מתעסקי בחכמה ולא כדברי הצרפתיים אשר ההרימו
על כל מתעסק בחכמה כמוה וכבר לימדנו שלמה
המלך ואמר כל אשר תמצא ירך לעשות עשה ואמר
טוב אשר תאחוז בזה וגם מזה א' תנח ירך וגם אני
אלו היה כח בידי כן עשיתי וכאשר מצאתי חכם ממני
למדתי ממנו וכבר התאויתי להתחבר עמך לשאול
ממך מספקותי פה אל פה לא ראיתי לכתבם על ספר

כי מעת אשר נאסף אל אבותיו אחינו החכם הגדול ר'
 שמואל אבן תבון זל לא מצאתי עם פי אדבר בזה
 ואתם השרתם אותי על לא המס בכפי ולא חששתם
 על גלותי ועל טלטולי ממקום למקום לשם ה' ולכבודו
 ואנכי זקן ושיש ובהי' תשש ואתם יושבים בבתיכם
 ספונים לובשי שני עם עדנים ולא המלתם עלי ועל
 חסרוני יראה ה' וישפוט ויבקש דמי מידכם כי הוא
 ידע תום לבבי ואני קור' עלי שפטני ה' כצדקי וכתומי
 עלי ואין לבי לעמוד בסלע המחלוקות ואעשה גב
 אני ואם הרב התמים שלכם זל למידיו יהיו מדורשי
 שלומנו ויחזרו בהם אנו נפתח להם שערי שלום והיינו
 לעם אחד ולא תהא תורתנו כשתי תורות ולא ירבו עוד
 מחלוקות בישראל ואלהי ישראל ישפות שלום לנו
 ולכם שלום אני אני הוא המרכיב הנני דוד ב' יוסף בן
 קמחי צבי

תשובות דברי יצחק בן ~~אברהם~~ לר' יצחק דוד בן קמחי זל
 מי כהחכם אשר חכמתו תאיר פניו וענותו תשפיל
 גובה לבבו ורוב עיניו ואם יוכיח לשמע אזניו
 בין יבין את אשר לפניו וידוע ידע פני צאנו לרגע
 איפה הם רועים ולא יענה אל רחבים ושטי כזבים
 חבל המה מעש' תעתועים ה' מסך בקרבה רוח עושי
 לחביא עצות מרחוק ולבקש תואנה לבלי חק הלא
 איש אתה ולכה לא שמרת למוסר משמרתו ולא
 סרת משמעתו באש' היית באמנה ומדוע הקילותני
 כי לא היה דבר ראשון להשיבך ולא פנית אל
 מכתבך ולא חדרתני אליך הרהמן יקש מדברך
 דבר

דבר איש יהודה ואין דנתני לכף חובה ושלמה
רעה תחת טובה ואני לא אצתי להשיב מפני דברים
שמעכבין את התשובה כי לא יכולתי כעת הזאת
לכתוב כלבבי וכנפשי אליך וכראוי לפני כבודך
מפני המאורע אשר היטב חרה לי שארע לך עם רבני
צרפת וקדושיה וגבורי הארצות ההם ואנשיה ועור
שהבינותי מתוך כתבך אשר לא פורש שאתה מבקש
ממני לדבר עם זקני העיר ורוח חכמיה לחעיר לגרות
ולהחרים את הרב התמים רבי שלמה חשם יענה
שלומי ולפני שמש ינון שמו ולקחת את שני ילדיו
רבי יונה ור' דוד תלמידיו והצמידים על ידיו לשומם
משטח חרמים ותוכחות בלאומים וחלילה חלילה
לנו לגרות אותו צדיק ולהחרימו הוא וכל עמו כי אם
לכבדו ולכרך בשמו עקב הית' רוח אחרת עמו תחת
אשר קנא לאלהיו ולכבודו ויחלץ מאתכם הוא ויונה
בן אמת תלמידו לנקום נקמת ה' בכל לבבו ובכל
נפשו ובכל מאורו וכלי הקדש והחצוצרות התבועה
בירו יריע אף יצריח על אויביו יתגבר ובעובדים על
דת יתעבר כי מי אשר יחובר מה לתבן את הכר
ובכל הארץ הזאת עינם ותפיתני בו לבלעו חנם
ולא ראיתי לכתוב לך דבר בענין ספר המורה הוא
יורה ומלה בסלע ומשותקא בתרי ואנן בדידן ואינהו
בדידו ואתה באלהיך תשוב לקרמותך להטיבך
באחריתך ולא ישמע עוד חסם בארצך שור ושבר
בגבולך לעמוד על סלע המחלוקות ולהחניף רבי
מהלקלקות לבטל הויא דאבי ודבא ולהתאמץ
לעלות

לעלות במרכבה. כי אם לשמוע את דברי בנחת
ושובה. הכוחר בעמו ישראל באהבה. ושלום רב על
כל הולך בתומו. ומדבר כלשון עמו.

ולא הניח ביד רבי דוד קמחי אל כי אם וס הכתב לכל סכל סכת
סתלמו יגפר ה' כך השטן לא הניח בידו לכל ססס ססס ססס
ססס לו כתב סססס ססס ססס. וכתב לו ססס סססס סססס
לא אחרל לרב איך. ואם העתלת עלי דבריך וכליך
נאמרתי טוב לשמוע גערת חכם ולסור נא
משמעתי. כאשר ה' אתו. תחלה אודיעך כי ספר אחד
הוא שהניע אלי מאתך תחלתו מי כהחכם אין עוד
מלברו והשיבותי לך מענה תחלת הספר יהודה אתה
יורוך אחיך שלחתיו לך על יד רופא אחר אל קרטיבי
שהיה עמי באבילה בבית רבי יהודה קשט. אמנם
בבואי בעיר ברנש מצאתי בפני אנשים כי שלחת לי
כאשר שמעו מפי אשר שלחתו לילהתפאר בקלוגי
היה זה מענה הספר שכתבתי לך תחלתו:

הנה אנכי יצאתי לשטן. לבני פלג ויקטן. ואתה
ענית לי יגעה בך השטן. ודוד הוא הקטן.
וזה הספר לא הגיע לידי ולא שמעתי ממנו לא תחלתו
זה אמנם כי כתבתו ושלחתו לי עשית רצונך והעולת
על רוחך שאני לא כתבתי לך אלא כבוד ותהלה.
ואתה קללתני והקילתני בדברי תהלה. ושלמת רעה
תחת טובה. וכתבת יגעה בך השטן. ואני או יגעה
ה' בשטן ושונא אתה וזב מחזיר בו ויבא בשטן לשוטני
ושונא לשונאי. ואם קראתני קטן אמת כי אני קטן
בעיני ונבזה. אמנם אמרו ר' זל אמרה קכה ללכנה
להשקימה

להשקיטה מתלונתה צדיקים יקראו על שטך ודוד הוא
 הקטן יעקב בנה הקטן ובוהן לבות וכליות יודע לבי
 ולבך ישוב לאיש כפעלו וכתו לבבו ולא באתי לקסרנ
 עמך ולהתוכח אבל להודיעך אשר בחרת בו וקראתו
 צדיק וחכם ותמים והנ' הוא רשע וסכל כי יצא לתרבו
 רעת והשתירת את דרכו ונעשה מלשין ומוסר וסופו
 הוכיח על תחלתו ינלו שמים עונו וארץ מתקוממת
 לו כי בראותו כי רבני צרפת נטשוהו ולסכל
 השבוהו ומעיד עדות שקר ידעוהו והוא שב עד
 הפסילים ולעובדי אלילים ויתן להם וישמעו לו
 לעזרו על אשר שלח ידו ביהודים ויקרא תחלה לכל
 הצעירים היחפים ויאמר להם ראו כי בני עמנו רובם
 מינים וכופרים כי נפתו לדרכי רבינו משה ממצרים
 אשר כתב ספרי מינות ואתם מבערי את המיני שלכם
 בערו את שלנו וצוו לשרוף הספרים ההם והם ספר
 מרע וספר זרה ולא נח לבבו הערל
 וידבר גם אל הדורשים הם הדרשנים של כהני הבעל
 כרברים האלה עד שהגיעו הדברים אל שר דהעיר עם
 אשר היו היו ודים במנפיליר והנלוים אליהם בסכנה
 גדולה וללעג ולקלס בפיה הכותים ויצאת הדבה הרעה
 בעיר לעי ואמרו ראו כי אבדה תורת היהודי כי נעשו
 שתי כתות עליה ואין תורה אלא תורתנו ועתה ראה
 גם ראה העל לה תתאפק אתה ורעך הנשיאי הרמים
 על חרש לעזוב ולשונא התאבה חלילה חלילה לזרע
 הנשיא הגדול אביך להיות ידו עם מרעים ולחזק ביד
 רשעים והיום אין לי עוזר וסומך אלא אתה כי רבני
 צרפת

צרפת אין ידם עמו לא עם הר משה זצל ומביאים דאיה
על דבריו ולא תלחם עמי בעבודה ועתה חוסו לכבוד
שמים ולכבוד ישראל וקללו והתרימו אורתם ולכם
תהיה צדקה כי תעשו הטוב והישר בעיני אלהים ואדם
היוצא משער לשער במחנה ישראל הנולדה מביתו
לכבוד הא . הכותב דוד בר יוסף קמחי ספרד צבי :

וזאת קשת רכי מורה ספסל :

טובה תוכחת מנולה ומלה נעתרת . משפתי
הלכות ולשון רכה בלי אהבה מסותרת .
אמרתי אני בלבי תחת גערה בסבין . תכבסנו ומשלג
ילבין . הוכח תוכיח את עמיתך . ולא תשא חטא על
בעלי בריתך . הלא אלהים יחק ואת כי הוא יודע תעלמי
לב . כי לא הפצתי לך תכבד בקלונך . כי אם לי שביח
שאונך ולהניא יחשך אונך אבל היה רצוני להתכבד
בכבודך ולתמוך בימין אהבתך להתחזק בידך כי במכת
הראשון באתי בדרך קצרה לדבר על לבך אולי אוכל
להועיל אולי אשיבך להאי אחריו נתיבך ואתה ענית
ואמרתי כי עודך מאמץ כח לעלות במדבר . בסולם
המורה אשר דוקם . לראות פני ה' אהיך ולא יראו פני
דוקם . וכן אמרת ואשר על כזה מהכח ככף סיגים על
חרש מצוה מה ראית דרך עוצב בי . כי אמרת כי אין
כפי לבי . יענה בי דמית היות אדמה כמוך . היודע ועד
יודע כי נטע נעמנים נטעי . כלו זרע אמת זרעי . ואתה
לא בנת כרחוק לרעי . ולא ידעת במדב חנותי ונסעי .
והנה עמך שמעי כי מעולם לא פרצתי פרץ על פני
פרץ . ולא יצאת מאתי חנופה לכל חארץ . רק מעוהי
אשמרה

אשמרה דרכי מחטא בד שוני אשמרה לפי נחסום
 מה נאמר לאדוני ועל זה מלי העתרתני זמרוב שיחי
 כעסי דברתי ואול עברי ולשפתו נמכרתי החרשתי
 כי יראתי כי אמרתי פן יחלק העם ישראל לחצי בתור
 אחת שאין בה דין הלוקה ותהיה זאת לפוקה ודברתי
 על המורה כי הוא יורה שאם חכו ממתקים אין כולו
 מהמרי ואם בו תפוחי זהב במשכיות כסף בהם בתים
 לבדים ולפ די בתוך הכדים והבאתי ראיות ראיות
 על און שוכעת כלם נכחום למבין וישרים למוצאי
 דעת וידעתי כי רברי אלה לא יהיו קרובים אליך
 וטובתם בל עליך כי זקנת באת בימים וגרלת בין
 החכמים ולא את שוב מפני כל מאיתן האזרחי והימן
 וכלכל ומה שאמרת על הרב התמים שלנו כי נתן
 לאהים תפלה ובנלאכו ישים תהלה אתם הציקות
 לו בדברכם ותאלצוהו ותקצרו נפשו למות ויצא לבו
 בדברו ואין אדם נתפש על צערו והמציק לו בא
 שברו ולא אוסיף עוד לדב' איך שלא להעמיד מלך
 וזאת האנית שלם סר חסס בל כסמן לקלות סג'גן וכמרה
 וקטיליס לכהות ולסחרי' את ר' שלם וכ' תלמידיו עד שסוכו
 מדרכס סוכה אסר סעו' חסס לעמוד כנגד רינו חסס' אכל
 בפשע ארץ ביום היתה לכלהוהרץ על סגניה
 ושריה לבנות גדריה ועל הרועים לשמור
 הערבים ממעונות אריות ומהררי נמרים עליהם
 לבקש האובדות ולחזק הנחלות לקדם ברועים
 ובמקלות אף כי זה שה פזורה וגזוזה בראש הרזה
 שן הסלע מהעבר מזה ושן הסלע מהעבר מזה כמונו
 הים

היום שארית ערת הברית אשר מבראשונה ברית
הפרנו ובאחרונה חטאנו ומרדנו בכל ענין ולקינו
בלא מנין ואס אסורים בזיקים בבית כל ששכחנו
ברית וחקים הלא בה אלהינו אנחנו דבקים ובכית
שבינו הוא חטאו החטאים הטובים אשר אין להם הפסק
ואין אחריהם מות האור הבהיר אשר לא יגאלותו
חשך וצלמות והאמונה השלימה היא המנינה עלינו
מחטא ולא כי לנו היא שעמדה לאבותינו ולנו
הקבלה ההוגנת היא הנותנת לעמנו פליטה ושארית
פאשר ידעתם את אשר עברנו בקרב הנוים אשר
עברתם הוא הובח אשר זבחתם הקטרת אשר
קטרתם העולה והקרבת הנסכים והמנות ועד הזה
מיום שכבנו בין שפתי לא נרא זבוב בבית המטבחים
אין נודד כנף ופוצה פה ומצפצף כנגד קבלתינו כי
ידועת אלהינו היתה מסכמת באמונתנו ואמונתו
מקובלת בכל קצוי גלילות גליותינו אין פרץ ואין
יוצאת ואין צוחה בר חובותינו אך היום סביבו גבעתי
קללה ראיתי ומעלה עשן כנגדי חזיתי כניצוץ
מבעיר נחלת והיה באש אוכלת ואנחנו מחשיכים
ועל ערש דונושן והנה עלה קיטור הארץ כקיטור
הכבשן לכן אני הקטן בשבטי חדל באלפי היושב
משמים בספי ובלבי רשפי מסיר מסוה הבושת מעל
פני ואקראה ארית על מצפה ה' אלכה אהרנלים
ואדיעה לשרים העומדים על דורס הנורא כי עמרם
נורא כי עמרם ואתם שלומי אמוני ישראל ארץ
שארית עמי יתך גוי אשר עס אהים דר ירושלם אשר

בספרד נשיאי ארגון אצילי נבארא ושרי קשטיליא
הקמים על נדיבות תלמידים וסופרים ודורשי אותיות
וחזני בנסיון עם ההרים זנב לאריות הבר לכם עצה
ודבר הלום וא' יושבי האי הזה תענו שלום כי ראיתי
כבר מחשיאי אדם בדבר עובדי דרך עלינו ובדמ
כתבי חלקות מנבנים הלבבות ומחניפים המחשבות
והוצרתי לגלות אנכם להעמידכם על תוכן הענינים
פן תשמעו א' דברי חזיפים ותתנו לחרם יעקב וישראל
לגידופים ואני תלמידכם זה ימים הקרתי על הדברים
מפי השמועה וראיתי הבאיל לפניכם הכת הכתחסדת
נפשים מצודדת והיא המורדת ואם דבני צרפת אשר
מימי תלמודם אנו שותים דברו על השמש בהצי
השמים לבסותו תחת כנפי וילח המזהיר צו לסתום
ובער כבב' לחתום אין על הרב המגיש דינו לפניכם
הטאת כיהוא על חבירו הלק ושכנגדו הכפל רעו
יגיד עליו רעו לא נתן הנביא לאוה תפלה ובמלאכיו
לא ישים תהלה ואתם רבותי אל תשמעו לדבר בעל
המחלוקת אל תאמינו ברע אל תבטחו באלוף עד
אשר מפי בעל דינו תשמעו החילוף כי צדיק הראשון
בריכו ובא רעהו והקרו ושתי כתות המכחישות זו את
זו תביאו בית דינכם יחד ונגשו אל המשפט ושפטום
בשפט אמת שפוטו ובימיכם במשפט תפדה ציון
ותזכו לחזו' בנועם אפריון והמגדל היוצא מבית המלך
העליון כחפצכם וכהפץ תלמידכם הצעיר ועברכם
הקטן משה כר' נחמן זל
וזאת האגרת השלוחה מסרקוסטה אל קהלות מלכת
ארגון

ארְגוֹן נִכְתָּב בִּירַח אֵב שְׁנֵי הַחֲזָזִים בְּסֵדֶק־סֶטֶח׃
 קוֹל שְׁאוֹן מַעִיר כְּאִישׁ מִלַּחְמֹת קִנְאָה יַעִיר׃ קוֹל
 הוֹצֵב אֵשׁ לִהְבוֹ׃ קוֹל יִחְלַל אֵילֵי הָאָרֶץ וְאִישׁ
 הַלְּבָבוֹת׃ קוֹל יִשׁוֹרֵד בַּחֲלוֹן׃ כְּקוֹץ מִכְּאִיב וּמִסְּאִיר
 כְּסִילֹחַ׃ קוֹל אוֹמֵר קְרָא בְּגֵרוֹן אֶל תַּחֲשׁוֹךְ׃ כְּשׁוֹפֵר
 הָרֶם קוֹלֶךְ׃ שָׁמְעוּ הָרִים אֶת רִיב ה' וּמוֹסְרוֹ׃ וְהָאִיתָנִים
 מוֹסְדֵי אֶרֶץ הַחֲרָדִים אֶל דְּבָרוֹ׃ הַמּוֹכִידִים אֶת ה' אֶל
 דְּמֵי לֶבֶם אֶל תִּשְׁקֻטוֹ׃ וְהַחֲרָשׁ אֶל תַּהֲרִישׁוּ׃ וְעֲצוֹמוֹת
 וְתוֹכְחוֹת הַגִּישׁוּ׃ וּבַעַת הַזֹּאת׃ לִבְשׁוֹ בְּגָדֵי רִגְוֹת׃
 וְעִטּוֹ מַעֲלֵי קִנְאוֹת׃ חֲזָקוּ וְנִתְחַזַּק בְּעַד עִמְנוּ׃ וּבְעַד
 תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ׃ לִבַּל תִּהְיֶה לָכֶם לִשְׂמֵחָה׃ כִּי לִנְגֵד ה'
 אֵין חֲכָמָה׃ וְאֵין עֲצָה׃ וּבְכָל מְקוֹם שִׁישׁ חִילּוֹל הַשֵּׁם
 נִמְצָא׃ אֵין חוֹלְקִין כְּבוֹד לָרֶב לִנְכַבֵּד וְנִשְׂא׃ וְהִירָא אֶת
 דְּבַר ה' כְּאִישׁ מִלַּחְמֹת יַעִיר קִנְאָה׃ בְּלִי פַחַד וִירָאָה׃
 וַיַּעֲבִרוּ כָל בְּנֵי הַחֵיל חֲמוּשִׁים׃ שְׂרֵי אֲפִיסוֹשְׁרֵי מֵאוֹת
 וּשְׂרֵי חֲמֻשִׁים׃ וַיִּקְנְאוּ לַמִּשָּׁה בְּמַחֲגוֹל תּוֹדָתָהּ הַקְדוּשָׁה
 תּוֹר צוּה לָנוּ מִשָּׁה מוֹרֶשֶׁה׃ הַמוֹרֶשֶׁה אוֹתָנוּ מִיֵּם הַסִּכְלוֹ
 וְהַמִּשְׁנָה וְהַפְתִּיזוֹת לְגִבֹּר אֲשֶׁר דִּרְכּוֹ נִסְתָּרָה׃ בְּעִנְיֵי
 הַתּוֹרָה׃ וּבִסְבָּרָא וּבִגְמָרָא׃ שֶׁם מַחֲשֵׁךְ לִפְנֵי לְאוֹר׃
 וּמַעֲקָשִׁים לְמִישׁוֹר׃ עֲנִינֵינוּ וּמִדְּבָרֵי שְׁפָתֵינוּ מִיִּשְׁרִים׃
 כּוֹלֵם נִכוּחִים לְמִבִּין וּלְמוֹצֵא דַּעַת מִיִּשְׁרֵי׃ הַרְחוּקִים
 אֲשֶׁר שָׁמְעוּ בְּאֵיִם׃ וְהִגִּידוּ אֶת כְּבוֹדוֹ׃ כִּי גָדְלוֹ חֲבֵמַת
 בַּחֲכָמוֹת הַחֲצוֹנוֹת וְנִיבֵיו וּמֵאמְרָיו רוּחַ שֶׁחַ שְׁפָאִים׃
 בְּמִדְּבַר כָּל הַלְּשׁוֹנוֹת׃ וּשְׁמָעוּ הוֹלֵךְ בְּכָל הַמְּדִינוֹת׃
 גִּטְעַע עֲצֵי הָרָעַת וְצִלָּהּ מִמַּעֲיוֹ׃ וַיַּעֲשׂוּ פְרֵי תְנוּכָה
 מִרְעֵיו׃ כָּל אוֹכֵלֶם נִפְקְחוּ עֵינָיו׃ לִהְיוֹתֶם כְּאֱלֹהִים יוֹדְעֵי

טוב ורע בחינוכי • קטן גדול עם הוא ועבר הפשי
מארוני • וברוח כמו ואוני • כל היות לא יעמדו לפני
אמרותיו טהורות וניביו ברות הלכה למשה מסיני •
זוה השלחן אש לפני ה' הוא מרנן ורבנן משה בן הרב
רבי מימון זל וכל איש אשר לא ישמע את דבריו ולא
בן הדור אמריו בספריו והולך חשכי במורה הנבוכים •
על שר הצבא הגדיל לאמר אעלה על במותי עב עד
הנבוכים ועד צבא השמים וארמנם • אשלח דברי
ואמסם • וכל שער עמי יורע כי חכמינו הורנו
וזהו יורנו ללמוד חכמת הייחוד ותכמורת החיצונית
במה שנשיב לאפיקורוס ובעניני הכופרים בתורתנו
להרוס • וכן חכמת האצטגונית והבליען אין למדון
אותן מן התורה • ולא מן הגמרא • ומדידת הקרקעות
ויריעת תקופות ומזלות • כמו שאמר החכם מורה דעה
נהירין לי שבילי דשמיא כשבילי דנהרדעא • וכן
שפופר שהיו מורדין בה מרחקים ובחדבה • ואמרו
שאין ממנין בסנהרדין להיות מורין לא מי שיודע בלא
החכמות ובחכמת הרפואות • ועתה קמו שלשה חרשי
משחית זהם מסיתים את העם ומדיחים • ויחזו להם
משאות שוא ומרוחים • לכתו מדורות ולרבים סרות על
הלב הנזכר ולכל איש אשר לבו כבר וקל מוחו וכהתה
עינו ונס לחזיפתוס בפיהם ובלשונם יכזבו להם
להוליכ' בחשכים עד אשר יחרים וכל הקורא • בספר
המדע וסור הנבוכים • וכל הלמד שום חכמה מחכמות
החיצוניות • לזאת יחדר לבבנו יחס לבנו בקרבנו •
ותבער אש בהינוגנו • כטומאת הנדה היתה דרכם
לפנינו

לפנינו . כי הקדיו תבשילם בדינים . והם חוטאים
 ומחטאים . והנה בקנאתינו באש עברתינו . דברנו
 לכל הקהל אשר בכל מלכות ארנון להקהל ולעמוד
 על נפשם להיות ידיהם עמנו להלחם בהם ולקדש
 שם אהינו המחולל ביניה ולהסכי לנדותם ולהוריקם
 ומקהל הגולה להכדילם מעתה ועד עולם . כאשר
 עשינו אנחנו קהל סרקסטא שהחלמנו ונדינו שלמה
 בראברה השוכן בהר ושני תלמידיו רוד ויונה אסהם
 שלחונו לשונם או ישלחו על הרב הנזכר עד שישובו
 מדרכם הרעה וממעלליהם . ומן החמס אשר בכפיהם
 כי חרפה היא לנו . להיותם עמנו לעס אחד אס לא
 ימולו ערלת לבבם חזונה . ואל דרך רהבים פונה .
 ואם באלה לא יוסרו והולכים בקרי . כי חטאת קסם
 מרי . אנחנו עם כל אחינו אשר בכל חבל ארנון בבוא
 הספר הזה איכם קדעו לבבכם וגם בנדיכם וקנאו לה
 אהיכם וא יתחלל שמו על ידיכם . עשו כמעשינו .
 לאברה פריצי עמינו . ואם הם מעלו מעל בתורת האל
 לא יהיו על עדת בני ישראל וכתבו כתב זה למשמרת
 לאות לבני מרי ההולכים בקרי . למען ידוץ קורא בו
 וידע כי שמנו בקרבו . והחטאים האלה כנפשותם ידמו
 וישבו בדר ואנחנו קמנו ונתעורר .

בחיי בר משה זל . יהודה בר שמואל זל . יצחק בר
 שמואל נע . שמואל בר יוסף זל . אברהם בר יהודה
 נע בן לבית . ששון בר שמואל נע . אברהם בר
 שלמה . שלמה בר יעקב זל . יצחק בר יוסף זל .
 שמואל בר יצחק בן בנשת . אברהם בר שמואל נע .

כאשר שמענו נא לנו מעיר המהוללה אלהים יכוננה
עד עולם סלה. וחתמו בשמותם לשם
ולדתה לה לחוק דברי רבינו משה נר הנולה ולהבדיל
הדוברים על צדיק עתק כעש סגולה. אם עשו אלה
השלשה דבר הנבלה ושלחו ידם במשיה ה' ידיו שמו
תחלה גם אנחנו נחליץ חושים לעשות כמעשה אחינו
הקדושים והסכימה דעתנו כעצת החכמים הנשיאים
הרבנים רבי בוזי ורבי שלמה יצו הרופאים הנכונים
מנושפחת תחכמוני הנשיא הרב הרופא החכם ד' משה
בן אקוסטנטיני המאמינים בה' ובמשרה עברו וכנגבר
עלינו הסרו ואמת ספרו וידיו על כל החכמים נטויה
ועלינו לעולם הללויה. עזריה בר' שלמה נכת הכותב
במצות קהל ושקה ששת בר' יוסף נע' מנחם בר' יהודה
בן אבו אלפרג. משה בר' יוסף בן שמריאל. יוסף בר'
שלמה נשיהיו בן פוא נע' דוד בר' יאשיהו מב'. יצחק
בר' יוסף נע'. יוסף בר' חיים נר' בן אלפואל שמואל
בר' יהודה נע' בן אלפואל שמואל בר' שלמה נכת.
כששמענו השמע הנורא צירים אחזנו כצירי יולדה
וצרה כמבכירה על השלשה אשר קמו איש איש בלבו
ורוחו. ונוסדו יחד על ה' ועל משיחו. על כן באנו
אנחנו קהל מנתשון לחוק דברי רבותינו קהל' הקדש
ואמרותיהם הנכוחות והנערכות שתי מערכות
האלהים האדירים מחוקקנו ושופטנו הפנות היקרות
פנת שבטינו בהסכמת שני צנתרות הזהב המדיקים
מעליהם הזהב החכמים הנכונים הנשיאים הרבנים רבי
בחני נר' ורבי שלמה אחינו אשר מימי קדמ' כהד
באבותיהם

בְּאֲבוֹרֵי יָרֵד הַמֶּדֶה הַנְּבוֹרִים אֲשֶׁר מַעֲלֵם אֲנִשִּׁי
הַשֵּׁם חַיִּים בְּר' אֲבִרְהָם נֶעַ יְהוּדָה בִּן אֲבִרְהָם יִצְחָק בֶּר'
יְהוּדָה נָשִׁי בְרוּךְ בֶּר' יִצְחָק נֶעַ. חֲרִינֵי חֲלָנוּ וּנְכַנְעֵנוּ
כֹּאשֶׁר שָׁמַעְנוּ אֲנַחְנוּ קָהֵל קָלָעָה :

הַקְנָאָה הַגְּדוֹלָה וְהַנְּפִלָאָה הַחֻזְקָה וְהַנּוֹרָאָה אֲשֶׁר
קָנָאוּ אֲנִשִּׁי הַתְּעוּדָה עֲרָה הַמוֹעֵדָה מַעֲלִי
קָנָאָה וְעַתָּה קָהֵל סֶרְקֶסְטָה יָצָו וּבְרָאשֵׁם הָרַב הַגְּדוֹל
רַבִּי בַחֲיִי הַצִּנִּיף הַטְּהוֹר מְנוֹרָת הַמָּאוֹר גַּם הַקְּהִלּוֹת
הַקְּרוֹשׁוֹת הַמְּהוֹרֹת הַמְּהוֹלָלוֹת וְהַמָּאוֹשְׁרוֹ קָהֵל וּשְׁקָח
וְקָהֵל מִנְתָּשׁוֹן בָּאוּ בַּעֲקֻבוֹת לְמִלְאֵת דְּבָרֵיהֶם וּלְעִשׂוֹת
כְּמַעֲשֵׂיהֶם וְהָעִיר הַשֵּׁם אֶת רוּחַ אֲצִילִי וּנְכוֹנִי לְקִנְיָאָה
לְמִשִּׁיחָה הוּא אֲרוֹנֵינוּ וּגְבִירָנוּ הַמָּאִיר עֵינֵינוּ וְהַמְּגִידָה
חֲשַׁכְנוּ רֹאשִׁי יְשִׁיבַת הַגּוֹלָה רַבִּינוּ מֹשֶׁה בֶּר' מִיִּמּוֹן :

אֲשֶׁר הִיְתָה תוֹרַת הַשֵּׁם אֲצִילוֹ הַמּוֹן עַל אֲשֶׁר קָמוּ עָלָיו
שׁוֹעֲלִים קִטְנִים כְּרֶם הַשֵּׁם מַחְבְּלִים : הֵם הַתְּלַמִּידִים
הַנְּבִלִי. הֵם שְׁלֵכָה וְהוֹד וְיוֹנָה אַחֲרֵיתָם מֵרָה כֹּל עֲנָה
אֲשֶׁר הִלְכוּ אַחֲרָיו רוּחַם לְכָלֹת וּדְבָרִים אֲשֶׁר לֹא כֵן
חֲטָאוּ עַל ה' וְעַל מִשִּׁיחוֹ בְּאִמְרָם כִּי לֹא הַשֵּׁם שִׁלְחוֹ .

וְלִכֵּן תִּהְיֶה זֹאת לְהֵם לְמַכְשׁוֹל לֵב וּלְפֹקֶה. כִּי מִי
שִׁלַּח יָדוֹ בְּמִשִּׁיחַ ה' וְנִקָּה וְחִיָּבוּ לְנִדְוֹתָם עַל מַעֲלָם
וּמִקָּהֵל הַגּוֹלָה לְהַבְדִּילָם. וְאֵנוּ הַתְּעוּדָרָנוּ וְהַתְּחַזְקָנוּ
וּבְמִרְכָּבָה הַקְּנָאָה לְעִלּוֹת הַתְּאֻמָּצָנוּ וּלְעִשׂוֹת כְּמַצּוֹת
אֲחֵינוּ קָמְנוּ וְהַחֲרַמְנוּ וְנִדְּיָנוּ בְּכַח הָאֵל שֶׁלֹּשָׁה פּוֹשְׁעֵי
יִשְׂרָאֵל וְלֹהֲבִיאָם בְּמִסּוֹרֵת חָאֵלָה וְהַשְּׁבוּעָה עַד אֲשֶׁר
יָשׁוּבוּ מִדְּרָכָם הָרָעָה. וְהַשֵּׁם יִצִּילָנוּ מִדְּבַר עָלָיו וְעַל
תּוֹרָתָנוּ תּוֹעָה וִירָאָנוּ יוֹם גְּאוּלָּה וִישׁוּעָה : מֹשֶׁה בֶּר'

יְהוֹסֵף

יחוסף זל משה בר שלמה בן א קוסטנטינו זל יצחק
 בר יוסף בן אל דיין זל יוסף בר משה איסאני תמך
 זאת תורת כל הסר לב ובער ורב לבלי חק פירו
 יפער וכל שם חשך לאור זל יבדל וגשם
 יבדל המסיר טפה לנאמן ולוקח על טעם זק כרת אל
 אשר שם משה לפני בני ישראל לנדותו ולהחרימו
 איש ממקומו ולהעבירו משלש ועשרה לאנוכל און
 ועצרה ככה יעשה לאיש אשר הפץ להוציא כל רוחו
 על הועל משיחו וכל נמהרי לב במתן ורסן עריו יובאו
 והנשארים ישמעו וייראו ואנחנו קהל לאלדה הסכמנו
 בהסכמת רבות קהלות הקר אשר סביבותינו ובמצות
 הרבנים והנשיאים הרמים החכמים מרגן ורבנן בחיי
 ור' שלמה ויחלצו וילחמו במלחמה הא לבדו ויאמינו
 בה ובמשה עבדו ויעביר קול במחנה קהלם מקטנם
 ועד גדולם על לב איש נסוג אחור ומרה ועל משה
 עבד ה' דבר סרה או אזיכנע לבבו לאלו ושכורפא
 לו וחתמו עליו רבים ונכבדים

אנית אשר טלח רבו כסיו 56 קהלות ארגון

שמעו אליהם צדק מבקשי ה' זכרו תורת משה
 עבד ה' המזכירים את ה' אל דמי לכם אציל
 ונכונני הקהלות הנקדחות אשר בכל חבל ארגון
 האל יהי לכם לסתור ואמתו צנה וסחרה דנה קול
 המולות פריצי עמנו נאליץ מרחקים להפך העדות
 והחקים הכתובות בספר תורת משה עבד ה'
 המטיש החזק רבינו משה בר מימון זצל השם אותות
 ומופתים בתורת האל ולכל היר החזקה ולכל המורא
 הגדול

הגדול אשר עשה משה לעני כל ישראל ועתה
קמונו חריצו מאחית וישלחו אחד מהם לחכמי צרפת
ויפתום בפיהם ובלשונם יזכו להם ודברו סדור על
דבירה נזכר עד אשר פתום בשקריה ובפחזות וכאשר
כתבו אלינו מחכמי פרופינצה שהחרימו כל לומ' שום
חכמה מהחכמות החיצונות והקורא בספ' הסדע ומור'
הנבוכים וילכו חשכים ואין נוח להם כי מחמראות
עניהם לזאת בערה בנו אש הקנאת ואין מכבה ונה
תורתה שהם יכבה מחמרו להשיב גמול החטאים האלה
בנפשותם על ראשם והחרמנו ונידוינו אם הם
הרחיבו פיהם האריכו לשונם על רבנו הנזכר ועל
כפריו לסתור את דבריו כאשר שמעתם באזניכם
ותראו בעיניכם בנוסח הכתב השלוח לכם עם זה
אליכם מקהלינו גדל סרקסטה יצו על כן יקרא
אליכם בקול גדול כי אתם משכילים ואת הנולד רואו
ולשם קדוש ישראל המהולל קנאים החלצו מאתכם
אנשים לנקום נקמת ה' ולהלביש כל אחד מהם קללת
במרו כי לא האמינו בה וכמשה עבדו והצו ברחמי
דרכיו יורנו ויבער הרע מקרבנו ושפות שלום לכם
כחפץ חסד אל משמעתכם וזכר תמיד טיבתכם
המתפאר בזכריכם בחי כל משה זל

וזה נוסח הכתב ששלח רבי מאיר הלוי מטוליטולר
לחכם רבי משה בר נחמן זצל
גם היום מרישתי ידי כבדה על אנחתי בעמדי
על אנדת תשואות מלאות קראה באזני קריא
על קריאת לכסות דמעת את מוכח ה' על ריב בני

ישראל

ישראל אשר נסחתם אתה יצאודבריהם חלוצי חפץ
מבוהלים ורחופים מאת מגדל ומצודה לתורה
ולתעודה מורה דעה מבין שמועה נכון לחשים
וחכם חרשים ידי ויקורי דר עם אלהים ועם אנשי
ועם קדושים נאמן להתאכל על מעל הזמן רבי משה
בר נחמן אשר הבינותי מתוך אנרות וחשלוחות אג
כי חרב פיפיות ביר בעלי פלילות לנקם נקמת
תורות ותושיות בקללות נמרצות ואלות נפרצות
וכלות נחרצות אוכלות בארץ תכונות ומליצות צבי
חיא לכל הארצות על תוכחות ונמצאות נשמעו ברה
על פורצי פרצות הלכו במועצות לסקף פאורות
מצות וחקים ומשפטים צריקי במערצות לעול ארחות
יושר ולסלף פתגם ולתת טעם לפגם לשבור עול מצו
ותורות ולהתק מוסרות באמרם אין חפץ לבורא ית
בשקלים וקולבון ואין קנאה לפניו לבקש עלבון וטרם
אבר חשבון ואין רצונו כי אם להשיג כל איש כלבבו
ידיעת קנהו וחכמת מרבכו כי מה הפץ בנוף אם יטהר
ואם יטמא אם ירעב ואם יצמא התעו רוחם עותו נתיב
ועבשו ארחם כי מדרך אשר שמו בה מבטחם ברה
נכשל כחם ואבר נצחם בשומם תכלית הידיעה
לעשות חונף ולדבר על ה' תועה להריק נפש רעב
למצות לבבו הרתיח בסיר ומשק צמא לדברו להחסי
להמית נפשות אשר לא תמתינה והנה נמצא בתוכם
צוץ אמונה מקור לחכמה ולתבונה הרב חמוכהק רבי
שלמה בר אברהם הוא החל להיות גבור בארץ
לשובב נתיבות ולגרור פרץ כי מתוך מחפכת
מחשבותם

מחשבותם מהר • ומנעני מועצותם לבבו סהרה
נשאר בינותם כתורן על ראש ההר תקע בשופ' חכמה
להזהיר והעם לא נזהר וולתי הנלו' עליו • קצת חכמי
ההר החונים על דגליו ושאר העם אשר בדגליו •
ובראשם ילדיו מעשה ידיו • שני תלמידיו • נמעי
שעשועים אנשים חכמים נבונים וידועים • אשר היו
פליטת אנשי אמונה להחזיק מן וצנה ברברי תוכחות
ותשובות נצחות נגר מעקשי הישרה המגלה פנים
בתורה ובראותם כי חתרו להשיב אל היבשה ולא
יכולו הגישו עצמותיהם ודיניהם • לפני חכמי צרפת
להכריע ביניהם וכלאות פנות הצד הצורלת • כי
רוח פנות רבני צרפת אליהם מתמהר' וליסד' בעקרבני
מסר מתעוררת שמו עלילות דברים על הרב הנזכר
ותלמידיו אשר היו לעזר כנגדו • כי דבר בה' ובמשה
עברו • והנה הבינותי מאגרת ידי ויקירי ומאגרת
קצת קהל הקדש הנלוים אליו • כי אימת הזופים
ופחד המסלפים נפלה עליו ועל החונים על דגליו •
כי שמעו רבת רבי מקול מחצצי בין משאבי' כי שלחו
אגרות בכל עבר ובכל דרך ליושבי על מדין
להטעין דבריהם לדיון שלא בפני בעל דין • לגנוב
לבבות ולהחניף מחשבו ותראו פן ישמעו הארץ הלוח
אל דברי הזופים • לתת הרב לחרס ותלמידיו לגירופין
חלילה להם מעשות כדבר הזה ליקר ולנכות • לשם
ולרוה האמנם אם אינם נביאים הם בני נביאים •
וזכות אבותם להם למסעד • לחציל רגליהם ממעה
וצדקתם עומדת לעד • ואם חלילה תהיה להם כרת

סודרת אחת שנים להעמיק ובילדי נכרים להספיק
להחזיק במחלק על תורת השי להלעני ולזכו מובעת
המורה בעסק עכור הנני נכון להחליץ להוציא עצמי מן
הכלל וחלקתם בארץ תקולל ואני וכל הנלוים עלי
המאמיני בחיים וכל יראי השי הנלוים איננה נקיים
ועל דברי יקני ודירי אחר בקש כמני לקנא לכבוד
תורתנו ולדבריה בותינו ויהיו תנו באנודה אחת עם
רבותינו חצרפחים כאשר הסכימו לנו לכבוד אלהים
ולגדור מדר בעמו הפרוץ ולעשו דברינו כליון חרוץ
שוטף צרקה להרים מדרך עמנו מכשול ופוקה הלא
ידעת אם לא שמע כי גם אנכי סרבים וסלותים אותי וא
עקרבים תחנותי גם מתטול גם משלשום גם טרם בא
ספר חנבוכי מורה היה למקצת העם ברת הכורא לב
סודר ומורה ולא ינועו אמות הספים מקול הקורא
כי גם בראותם אהלי כושן וחרב רישון ורישן לעלות
קיסור הארץ בקיטו הכבשן לא נחם העם מדרכו ולא
שב ולא האמין מוסר ולא קשב אף כי אני אניאם
ובמסורת הברית אביאם לבלתי הגות בספר מורה
הנבוכים אשר שולח בעיניהם להאיר חשכים מפי
צדיק מושל כיראת אלהים משה איש האהים ואני
בבוא ספר הזה אלי מלאני לבי לעבור בין בתריו
ולשוב משער לשער בשערי ולתור ולחבין בולתור
ולטעום בחכי טעמו לרעת אם אלחם בלחמו ואלא
נחנה יונקתו מחזקי שלשי הרת ומסעפת פארותיה
מחזקת ברקי יסודותיה וחורסת גררותיה רוכמות א
בגרונה ומות וחיים בלשונת פעם להשמיא ומעם
למיני

להימין. מקרבת בשמאל רוחה בימין ואבינח כח
תהפוכות בקרבה לא ינקה כל הנזע בה. הרחקתי
מעליה דרכי ולא נתתי לחטוא חכי. ברב הגדול
המניה חשבי אשר זרע אור משנה תורתו על כל קצוי
נשיה ניטע בהם עצי רעת ותושיה. כימי יורע אולי
בעל הספר הזה אשר סתמו היתה רוח אחרת עמו.
אך הכמות לא סרו עוד העם מזבחים ומקטרים כבמות
הונים במורה הנבוכים ביר רמה. ונבר אשר אין לאל
ידו להוכיח אנשי מקומו. והחונים על ידו: אם עברו
תורות הלפוחק. איך יוכיח עמים עצומים עד רחוק.
אף כי דברי רבותינו רבני צרפת דברי תורה הנאמין
צריכין חזק. אף כי זה ימים רבים הרב משלשי שנה
בהגיע תור משנה ספר התורה בארץ הזאת. ואעמוד
על ספר המדע אשר דבר כהלכות תשובה על העולם
הבא שאין בו גוף וגויה קנא קנאתי לצור ישר וקדשו.
וליסוד הצדק ושרשו בראותי כי אבדה אמונת תחיית
המתים מקדם בארץ הזאת מפני יושבי פירות. ערים
עליונות אף כי מצאו להם ערים חומות בצורות. ועיר
מבצרות. להציל עינינו. ואשלח ידי ואכתוב אנרת
קנאות לרבני חכמי לונדל אשר היו בימים ההם לקנא
לכבוד השית ולדברי תורתו אשר היו לחרפות ולחזק
ידים רפות. למען חיות האבנים מערמות העפר ואם
המה שרופות. החלתי לדבריהם אין עד תבניותיהם
והנה אין איש מתחזק עמי. לגדור פרץ בעמי. אכן
עמד אחד מחכמייהם כמקנא לרוכב במרכבת המשנה
ובשם קדוש ישראל לא יבונה ועד כל רעיו אחבונן.
יחמץ

תחמץ לבבי וכל יומי אשתונן כי לא נראתה קשרת
תוכחתם בענן להביא בכל יומי בני אשפה. אולי הגיע
פירו אמן השרפים רצפה על המירו יסוד כל הנמצאים
וסבתם וסוד בכבוד בשר ודם. זה היה מאתם קול גדול
המקנאי לתור השי והוקותם. ונחלת עבר הוצדקתם
לכתוב עליהם מקורות. ולרבר עליהם פרות. ועתה
מה תקות אדם לשלוח אנדותיו בקצות ארצו ולגדור
פרצות ולהוכיח לאדם מומו ולפקוד עליו. אשמו הלא
רב לו להוכיח עצמו במומו פן יוסיף העובר על דת
לחרף ולקלל. ונמצא שם שמו מתחלל זולתי בהועד
ב' האנשים אשר להם הרב את דבר שניהם לפניו
להקריב אז בדעתו יצדיק צדיק מקרית עוז נפשע
והרשיע את הרשע. וחצור יעש' שלום במרומיו ופרוס
על כל עמו סוכ' שלומיו ויוטיב לטובי' ולישרי' כלבותם
והשיב לב. אבות על בנים ולב בנים על אבותם.
כחפץ ענותכם וכחפץ אחי אחותכם דורש שלומכם
ושלוחתכם. מאיר הלוי בר' מרדוך הלוי זצל.

ובשעמד סגסג רבי אברהם בר' שמואל בן חסדאי אל על כל
סבתים הנזכרים שלט עכ' רגלונא לרבי מודה בן
אלמכאל זאת סיגרת:

ברעך מימי ולא מעתה נשורך ולא מקרוב. עולם
ומשנים קרמוניות אשר לא יספרו מרוב.
שרשך הנכבד נשמע בגוים ויסורך הך נודע באימים.
באזנינו שמענו אבותינו ספרו לנו אשר חכמים יגידו
בלשונותם ולא כחרו מאבותם תגידו סוד התהלות.
וגרם המעלות והמסות הגדולות: אשר ראוי ואשר
שמעו

שמעו באבותיך הקדושים קדושי עליון כלם יאנשים
לאסר שבט מלכות מהם. ומחוקק תום ויושר מבין
רגליהם והיה צדק אזור מתניהם גדרו פרצות. צבי
היא לכל הארצות. חכמו על כן כבדו חכמים וידועים
נכבדות על כן הוקירו נכבדים ושועים. גרעו זדים
אבדו רשעים החזיקו את ידם במדות הנכבדות האלה
מעורס יעזוביעו כי הם שורש כל טובה. ויסוד כל
תהלה ועמוד כל גדולה הם הנקודה ויתר כל טרור
יקרות העגולות. בהם נחלו כבוד ועז ויתר הנחלות
תהלה לאל לא נופל אתה מהם כמוך כמותם הנחילוך
ונחלת הורישוך וירשת. נחלת חכמה מנארה ירשת
היקרה. למרבה המשרה אתה עתה תעשה מלכות
בהכמה ובת כונה ובדעת ובכל מלאכה ואלו בימיהם
יצא הקצף הדרול הזה בישראל. וקמו בחייהם בני
עולה מרגיזי אל. מוצאי דבה על משיחה בבית
משה מורה צדק ודבריו וחללו את ספריו ידענו באמת
ובתמים כי הם היו מן הראשונים ולא מן האחרונים.
לעלות בתהלה לצבוא צבאותיו. ולאסוף כל
מחנותיו לקנא את קנאתו ולערוך מלחמותיו.
ונלחמו איש באביו איש בבנו ובאחיו. כי למי הירח
מטה עז מקל תפארת ולמי הלא להם עצה ונבונה.
להם לברם נתן משפט הנאולה ולעשות באויבי השם
ית' נקמה. לקלים המרוץ ולגבורים המלחמה. לקץ
מן היום אשר פכלנו על שכמנו. עול פריצי עמנו
ונשמע קולם בכל הארץ רתמהנו וכבדנו כל קהיל
ועדה הלובשי על הצל גשיחו קנאה וחרדה. כי לא

ראינו בראש לוחמי מלחמת תורה ותעודה גדלה מהנה
יהודה ולא עוד אלא גונב לבבות חושבים לרעה רבות
בחסבות אנשי כחות ומריבות גנב דעתך וזממך
השיאוך ילולך אנשי שלומך בחבל יללשון משכך
בעבותות לצול לקהך הסיתוך נחשים ללכת לקראת
נחשים להלל צאן קדש קרשים ולהלל בנים
כחשים ומ' הוק נצחוך אנשי תולה לקחת ביהך חרב
היונה בכל הכתוב בספרך המלא סודות המדב בשפת
כסל סודות אל החכם הנכבד הדור זקנים ונשוא
פנים רבי דוד קמחי יא האיש כמון יסיתך נחש
אם אויב בערבך הפתנו כל רוח וישיאנו נחש איה
עניי כלך העניי בשר לך הלא ידעת אם לא שמעת
הלא הונר מראש לך כי האנשים האלה מלבד שרשם
הידוע ומקומם מנו ועואר אשר ליקחו בדברי תורה
כל ימיהם לרענו גמול הטיב לא ידעו ותנו עמם
טבל לר' ר' מפורים הנמצאים בכלים מכושרים
וגדולה מ' כי ראינו מופת הדור ופלאו דום חשכל
ושיא מושב היקר זכסאו גליל ההוד וצבאו החכם
הגדול הנשיא הלוי ר' מאיר בר טרדוס הרעים שחקיו
ושלח ברקיו דהך קשתותיו וכונן חצי מליצותיו ואלו
כמבראשונה עם בני גילו והדומים לו אזן והקר ורתקו
משלים ומליצות והביא עצות והקריש קרואיו
ורבה צבאיו אמרנו סוד ה' ליראיו לא נפלינו עליהם
ולא הרהרנו אוריהם אך עתה כראותנו הלול עצמו
והדור קנאו לו קנאה גדולה אף על פי שמחל על
כבודו ועם כל זה לא נטיו רגלנו לא שפכו אשורנו
מנתע

מנתיב כבודו ואהבתו היקר ולא סרנו מני דרך החובה
הנמורה לערוך לפניו שלחן שלומי רבים וכן שלימי.
ולצאת בכל עת לקראתו לשחר פני מעלתו. ולשור
לשאל בשלום תורתו ירוס לעד קרן חכמתו ותנשא
מלכותו חיה וברוך צדיק אם אחרתי עד עתה מבוא
אחריו ומהודיע כל זאת יקריך לא מפני שמעם הימים
אשר התענגתי בכבוד חברתיך וחסייתי בצל החכמה
צל אהבתיך מכבוד כל רברי דבינו מורה צדק ראיתיך
ומחבב כל ספרי חכמותיו חזיתיך ומתפאר בו על גאון
ורב שמעתיך ולמיכל חסד ישראל הלא לך ולכל
בית אביך לכן אחרי כן כל הימים למשה בחיר שובני
סנה חסבתיך מקנא על כל מקנא ומעביר קול במחנה
קול שיע קול דעש מלחמות קול שובר ארום קול
חוצה להבו מרכבות רבבות מליצות יוצאות משפתו
בחוורו וצחות ולשון מדברת נכוחות והלהכות להכות
דנבות בוערות מקרב חדרי לבבות להרוך דמיה וכל
שורד ברבו ולשרוף כל איש אשר הוא שקר בו
בקרבו ישי אורבו ומאז נער עתה חכינו לצאת מלפניך
חברים והרצים מבוהלים ונחוצים והנוגשים אצים
להעיר כל בן חיל אשר בקרבנו לחזקתנו ולאמן את
לבנו לחנוך על ירך הרבינו לרדוף אחר בני עולה
בני רמים ומרמה ולהכותם עד חרמה ולכלותם מעל
פני האדמה ואולם אם עד כה נואשת ומענות אף
אתה וחלקך החרשת אולי דברי הנאצות הנשמעים
מים עדים לא שמעת אותם על בוריים ולא ידעת
תוכן אודותם ולא עמדת על אמתת סודותם על בי
נכתבי

כתבתי לכבודך כל רבנים בארובה ואחר כך יאל כל
צגירי עם ישראל למען תראו ותבינו תשמעו ותאמרו
ותשלמו לנו הימים אשר הסיתו אתכם בני ארם ארורי
כי נרשנו מהסתגח בנהלת חברתכם והסכמתכם ואם
אתם תהרשו מי ידבר ואם אתם תסבלו מי יסר בפי
מי בלעדיכם להבין שמועתה וביד מי מקל ורצועה
לחכות ולהוכיח כל עושה חונף ומרבה תועה וזחלי
אדני אתה ורעיד אנשי רשם קומו והרצבו עיני
ודברו הוכיחו ויסרו זרים וארוריתם אשר חמטו
ויחטאו שפכו חמת על הבורעים לבעל ובשם ה' לא
קראו והנשארים ישמעו וייראו על כן משוך ה' אחיד
ונתן לך לב לרעת עין רואה ואוזן שומעת לסמך את
הדד עץ החיים ומלך עולם אלהים חיים יתן לך אורך
ימים ושנות חיים כרצון נאמן מעלתך שוכר בורית
תהלתך ועבר אהבתך אברהם בר שמואל הלוי בר ד'
חסדאי תהא מנוחתו כבוד

ורבים מוקני הארץ אשר לא נקבו בשמות וכל שאר
הקהלות הקדושות אשר בכל חבל ארנון הסבימו
לקיים ולקבל עליהם ככל הכתוב למעלה באלו
האגרות אשר שלחו להם רבני סארקוסטה
וסייעתם יצו

ושלמו אלו האגרות של הרמבם זצ"ל עם כל האגרות
הנוכרים ביום טוב לחדש רמזון בשנת התכ"ה
בסדר הנני נותן לואת בוריתי שלום : אלהים
יחגנו ויברכנו יאל פניו אתנו
סלח אנכי

